

รายงานสืบเนื่องจากการ
ประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings)
การประชุมวิชาการระดับชาติ
ด้านนิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ครั้งที่ 1

๖๖ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์
หลอมรวมพัฒนาสังคม ๖๖

วันที่ 14 กรกฎาคม 2566
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และภาคีเครือข่าย
ผ่านระบบประชุมทางไกลโปรแกรม ZOOM

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษรัตน์ ศรีสว่าง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการและเลขานุการกอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารยา สุขสม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการภายนอกมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รองศาสตราจารย์ ชัยยุทธ ถาวรานุรักษ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเด่น นาคสีหราช

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.พรชัย วิสุทธิศักดิ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.อัศกร ไชยพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤษณา อภินวถาวรกุล

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนันท์ ปัญญาวุธโส

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

อาจารย์ ดร.รัชชพงษ์ ชัชวาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

กองบรรณาธิการภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์พิช เพชรสกุลวงศ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิศักดิ์ ตือระ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาณุศ อภิบาลเกียรติกุล

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

อาจารย์ ดร.ณัชชา สุขะวัฏกุล

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

อาจารย์ ดร.ภานุพงศ์ เฉลิมสิน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

อาจารย์ ดร.ระพีพันธ์ เผ่าชู

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

นายเรวัต รัตนกาญจน์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรอบคุณภาพบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษรัตน์ ศรีสว่าง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.พรชัย วิสุทธิศักดิ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.อนุกร ภูเรือรัตน์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รองศาสตราจารย์ ปพนธิร์ อีระพันธ์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤษณา อภินวถาวรกุล

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิรนนท์ ชูชีพ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชลรัตน์ เมหะสักกุล

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระยุทธ ลาสงยาง

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศदानนท์ วัตตธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารยา สุขสม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาณุศ อภิบาลเกียรติกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มณีรัตน์ รัตนพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรินรัตน์ แก้วทอง
อาจารย์ ญัฐดนัย นาจันทร์
อาจารย์ ดร.กลางใจ แสงวิจิตร
อาจารย์ ดร.นิจกานต์ หนูอุไร
อาจารย์ ดร.ระพีพันธ์ เผ่าชู
อาจารย์ว่องวิช ขวัญพิทลุง
นางปรีชณี เรืองขนาบ พุทธสุภะ
นางสาวจิราพร ยะถาวร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

งานประชุมวิชาการระดับชาติด้านนิติศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ครั้งที่ 1
ภายใต้หัวข้อ “นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หลอมรวมพัฒนาสังคม”
ในวันที่ 14 กรกฎาคม 2566

1. หลักการและเหตุผล

เนื่องด้วยปี พ.ศ. 2566 คณะนิติศาสตร์ได้มีแผนจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสครบรอบการก่อตั้งคณะนิติศาสตร์ 20 ปี คณะนิติศาสตร์ร่วมกับภาคีเครือข่ายได้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาขานิติศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้มีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และได้มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัยและนักวิชาการอื่น ๆ รวมทั้งนักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่สนใจ นอกจากนี้เวทีการประชุมวิชาการระดับชาติในครั้งนี้จะเป็นสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายทางวิชาการและวิชาชีพให้มีความเข้มแข็งพร้อมรับใช้สังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขานิติศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้นำเสนอผลงานวิจัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาการชุมชนและสังคมในอนาคต
- 2) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิชาการ คณาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับงานวิจัย ทั้งภายในสถาบันและนอกสถาบันเพื่อนำไปสู่การพัฒนางานวิจัยและองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ

3. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ศูนย์วิจัยและนวัตกรรมทางกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

4. ผู้เข้าร่วมโครงการ / กลุ่มเป้าหมาย

- 1) นักวิชาการ อาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา นักเรียน และบุคคลทั่วไปจากภายนอก
- 2) บุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5. กำหนดเวลาดำเนินงาน

วันเวลา	กิจกรรม
1-30 เมษายน 2566	เปิดรับบทความ
	ลงทะเบียนส่งผลงาน
	ชำระค่าลงทะเบียน

	(ภายใน 3 วัน หลังส่งบทความเข้าระบบ ทั้งนี้ กำหนดรับเงินวันสุดท้ายภายในวันที่ 30 เม.ย. 2566)
1-30 พฤษภาคม 2566	แจ้งผลการพิจารณาบทความ
9 มิถุนายน 2566	ส่งบทความฉบับสมบูรณ์ (ผู้เขียนส่งบทความที่แก้ไขฉบับสมบูรณ์)
30 มิถุนายน 2566	ประกาศลำดับในการนำเสนอบทความ (จัด Section และลำดับการนำเสนอ)
12 กรกฎาคม 2566	ทดสอบระบบจัดประชุมวิชาการ (แบบ Online)
14 กรกฎาคม 2566	วันประชุมวิชาการ
ช่วงเช้า แบบออนไลน์ 8.30-9.00 น. 9.00-9.15 น. 9.20-10.00 น. 10.10-11.45 น.	การลงทะเบียนเข้าร่วมงาน กล่าวเปิดงานโดย รองศาสตราจารย์ ดร. บุญสม ศิริบำรุงสุข อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ กรรมการสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปาฐกถาพิเศษ โดย รองศาสตราจารย์ ดร. บุญสม ศิริบำรุงสุข เวทีเสวนาทงวิชาการโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ หัวข้อ “Artificial Intelligence ในบริบทนิติศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” 1) รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมินทร์ บุตรอินทร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จอมขวัญ สุทธิพันธ์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 3) อาจารย์ ดร.ระพีพันธ์ เผ่าชู คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารเที่ยง
ช่วงบ่าย แบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Zoom 13.30-16.30 น.	การนำเสนอบทความโดยผู้นำเสนอผลงาน

6. สถานที่ดำเนินโครงการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

7. ลักษณะการดำเนินการ

- 1) เปิดรับบทความฉบับเต็ม (Full Paper)
- 2) จัดเสวนาวิชาการ
- 3) การจัดทำและตีพิมพ์รายงานผลสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1) คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขานิติศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้นำเสนอผลงานวิจัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาการชุมชนและสังคมในอนาคต

2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิชาการ คณาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับงานวิจัย ทั้งภายในสถาบันและนอกสถาบันเพื่อนำไปสู่การพัฒนางานวิจัยและองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ

**ข้อปฏิบัติการนำเสนอบทความแบบปากเปล่าในการประชุมวิชาการระดับชาติ
ด้านนิติศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ครั้งที่ 1**

1. ผู้นำเสนอจะต้องจัดเตรียมไฟล์การนำเสนอ PowerPoint และแชร์ไฟล์ โดยใช้เวลานำเสนอเรื่องละไม่เกิน 10 นาที และตอบข้อซักถามไม่เกิน 5 นาที
2. ผู้นำเสนอสามารถทดลองเข้าใช้งานระบบ Zoom ห้องนำเสนอบทความในวันที่ 12 กรกฎาคม 2566 เวลา 14.30 น.
3. ผู้นำเสนอเปิดกล้องและเปลี่ยนชื่อตามที่กำหนด ตลอดระยะเวลาในการเข้าร่วมงานประชุมวิชาการ หากเป็นบทความลำดับแรก ให้ชื่อ 01 ตามด้วยชื่อสกุลผู้นำเสนอบทความ เช่น 01_นายสุจริต ชื่อตรง เป็นต้น
4. นำเสนอใช้รูปภาพ Background ตามงานประชุมกำหนด
5. ผู้นำเสนอแต่งกายชุดสุภาพ เปิดและปิดไมโครโฟนตามคำแนะนำของผู้ดำเนินการประชุม และพึงปฏิบัติตนเพื่อให้การนำเสนอบทความในห้องนำเสนอเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
6. ผู้นำเสนอนำเสนอบทความในวันที่ 14 กรกฎาคม 2566 ตั้งแต่เวลา 13.30 น. เป็นต้นไป โดยสามารถเข้าห้องนำเสนอบทความของแต่ละท่านได้ตั้งแต่เวลา 13.15 น.
7. กรณีผู้นำเสนอบทความไม่เข้าห้องนำเสนอ ไม่พร้อมนำเสนอหรือยกเลิกการนำเสนอ บทความ ผู้นำเสนอลำดับถัดไปจะเลื่อนเวลานำเสนอขึ้นมาแทน ดังนั้นผู้นำเสนอบทความทุกท่านควรอยู่ในห้องนำเสนอตลอดเวลา
8. หลังจากเสร็จสิ้นการนำเสนอบทความในห้องนำเสนอแล้ว กองบรรณาธิการจะได้ประกาศรางวัลบทความและการนำเสนอบทความให้ทราบต่อไป

ห้องนำเสนอ 1

Link ห้องนำเสนอ

<https://psu-th.zoom.us/j/3918198004>

ช่วงเวลา นำเสนอ บทความ	ลำดับ บทความ	ชื่อบทความ	ผู้นำเสนอ	ผู้ทรงคุณวุฒิประจำห้อง
13.30-13.45 น.	01	เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล กับ หลักการไม่เลือกปฏิบัติ และหลักการไร้ความคุ้มกันตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ	ฉิรวัดน์ ประทุมทอง	ผศ.ดร.อารยา สุขสม ผศ.ภาณุศ อภิบาลเกียรติกุล อ.สุพัทธ์รดา เปล่งแสง
13.45-14.00 น.	02	The Role of the Court in Requesting Permission to Have a Child Through Surrogacy : A Case Study in US and Thailand	สุรินรัตน์ แก้วทอง	
14.00-14.15 น.	03	แนวทางการยกเว้นพระราชบัญญัติการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืนโดยใช้หลักความรับผิดชอบต่อที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต	ฤทธิภักดิ์ กัลยาณภัทรศิษย์	

ห้องนำเสนอ 2

Link ห้องนำเสนอ

<https://psu-th.zoom.us/j/9990012505>

ช่วงเวลา นำเสนอ บทความ	ลำดับ บทความ	ชื่อบทความ	ผู้นำเสนอ	ผู้ทรงคุณวุฒิประจำห้อง
13.30-13.45 น.	04	การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต	นายปวรุตม์ อู่ดี	ผศ.ดร.พงษ์พิช เพชรสกุลวงศ์ อ.ดร.ศิริัญญา ทองแท้ สมจริง อ.ชญานี ศรีกระจ่าง อ.กิตติยา พรหมจันทร์
13.45-14.00 น.	05	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็กจังหวัดนครราชสีมา	อ.ลาวรรณ ศรีสูงเนิน	
14.00-14.15 น.	06	การศึกษาพฤติกรรมของผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ระลอกที่ 3	นายอภิวัฒน์ ร่มแก้ว	
14.15-14.30 น.	07	ความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี	อ.พงศ์เสวก เอนกจางค์พร	

ห้องนำเสนอ 3

Link ห้องนำเสนอ

<https://psu-th.zoom.us/j/9990012506>

ช่วงเวลา นำเสนอ บทความ	ลำดับ บทความ	ชื่อบทความ	ผู้นำเสนอ	ผู้ทรงคุณวุฒิประจำห้อง
13.30-13.45 น.	08	การจัดการศพให้เป็นปุยเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ	ผศ. ชลรัตน์ มหะสักขกุล	อ.ดร.ณัชชา สุขะวิธกุล
13.45-14.00 น.	09	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน	นางสาววปун จันทมัตตุการ	อ.ดร.ภาณุพงศ์ เฉลิมสิน อ.ดร.ระพีพันธ์ เผ่าชู
14.00-14.15 น.	10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์ต้นจาก ตำบลเสื่อหึ่ง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช	อ.ศศิธร โคสุวรรณ	อ.ธนรัตน์ มังคุด

สารบัญ

เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล กับ หลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการ ไร้ความคุ้มกันตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ	1
<i>ถิรวัดน์ ประทุมทอง</i>	
The Role of the Court in Requesting Permission to Have a Child Through Surrogacy: A Case Study in US and Thailand	15
<i>Surinrat KAEWTONG</i>	
แนวทางการยกร่างพระราชบัญญัติการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืนโดยใช้ หลักความรับผิดชอบต่อที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต	28
<i>ฤทธิภักดิ์ กัลป์ยานภักดิ์ศิษย์, อรัชมน พิเชฐวรกุล, พรพล เทศทอง และอริศรา เหล็กคำ</i>	
การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถใน การแข่งขันของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต	38
<i>ปวรุตม์ อดิ และโชคชัย สุเวชวัฒน์กุล</i>	
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะคนติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก จังหวัดนครราชสีมา	50
<i>ลาวรรณ ศรีสูงเนิน, พิไลษฐ์ ศิริรักษ์, ศิริรินทร์ ตั้งอำพรทิพย์, สร้อยธร ฉันทวรเทพ และจิตเกษม ทองนาค</i>	
การศึกษาพฤติกรรมของผู้เยี่ยมเยียนที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ระลอกที่ 3	65
<i>อภิวัฒน์ ร่มแก้ว และศุภศักดิ์ เงามประเสริฐวงศ์</i>	
ความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี	77
<i>พงศ์เสวก อเนกจำนงค์พร, พันธุ์เทพ ทอเพ็งภูมาลัย, กัญจุมณี บวรนิรัตติกัย และวงศกร จันทระ</i>	
การจัดการศพให้เป็นปุ๋ยเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ	87
<i>ชลีรัตน์ มเหล็กขกุล, จิรนนท์ ชูชีพ, เจษฎา ทองขาว และยุทธชัย ต้วงสวัสดิ์</i>	

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน วพูน จันทร์ตตุการ และสุนัย ช่วยเรื่อง	96
ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์ต้นจาก ตำบลเสื่อหิง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปาลิตา คำสุวรรณ และศศิธร โคสุวรรณ	107

เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลกับหลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้
ความคุ้มกันตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ
Diplomatic and Consular Privileges and Immunities with the Non-
Discrimination Principle and Non-Immunity Principle of the Rome
Statute on the International Criminal Court

ถิรวัดน์ ประทุมทอง¹

Tirawat Pratumthong¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นการศึกษาเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการคุ้มครองและป้องกันคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลของรัฐผู้ส่งจากการบังคับใช้กฎหมายและอำนาจศาลของรัฐผู้รับ (Host) ซึ่งเอกสิทธิ์และความคุ้มกันดังกล่าวได้รับการยอมรับกันมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยบทความฉบับนี้ผู้เขียนได้หยิบยกประเด็นซึ่งเป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจของเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล คือ “เรื่องของการข้อยกเว้นเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลในคดีความผิดอาญาร้ายแรง” มาวิเคราะห์ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหลักพื้นฐานของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลแล้วจะเห็นว่าคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลของรัฐผู้ส่งจะได้รับสิทธิพิเศษสามประการสำคัญ อันได้แก่ ความคุ้มกันเกี่ยวกับตัวบุคคล ความคุ้มกันเกี่ยวกับสถานที่ และความคุ้มกันทางศาล ส่งผลให้เมื่อคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลกระทำการอันมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญารัฐผู้รับก็ไม่มีสิทธิจับกุม กักขัง หรือกระทำการในลักษณะที่กระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลผู้นั้นได้ แต่กลับกันหากคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลได้กระทำการอันมีลักษณะเป็นความผิดอาญาร้ายแรงจะต้องรับโทษตามที่ถูกกำหนดไว้ในธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ โดยไม่อาจนำสถานะทางการมาใช้เพื่อเป็นเหตุอ้างให้ตนไม่ต้องรับผิดชอบหรือรับโทษน้อยลงจากเดิมได้ อันเป็นไปตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกัน (Irrelevance of Official Capacity) ที่ถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งต่อกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศ จึงเห็นได้ว่าหลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกันจึงถือเป็นข้อยกเว้นของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล

คำสำคัญ: เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล, หลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกัน, ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10200

¹ Graduate student of Master of Laws Program in International law, Faculty of Law, Thammasat University

* Corresponding author: E-mail address: Tirawat_oat@outlook.com

Abstract

This academic paper is a study of diplomatic and consular privileges and immunities. It is an essential tool for protecting diplomatic missions, diplomatic agents, and consular officers of the sending State from the enforcement of the laws and jurisdictions of the host State in which such privileges and immunities are recognized. Together since the 17th century until now. In this article, the author has brought up an interesting observation on the privileges and immunities of diplomatic and consular dignitaries, namely “the matter of exemptions to the privileges and immunities of diplomatic and consular offenses in serious criminal cases” for analysis. Taking into account the basic principles of diplomatic and consular privileges and immunities, diplomatic missions, diplomatic agents, and consular officers of the sending State are accorded three key privileges: immunities about the person; Immunity about the place, and judicial immunity As a result, when diplomatic missions, diplomatic agents and consular officers commit criminal acts, the receiving State has no right to arrest, detain or act in a manner that prejudices the freedom of the diplomatic mission, representatives. and that consular officer On the other hand, if diplomatic missions, diplomatic representatives, and consular officers commit acts that constitute serious criminal offenses, they are subject to penalties as outlined in the Rome Statute on the International Criminal Court. Not being able to use official status as an excuse to not be liable or receive less punishment than before This is based on the principle of non-discrimination and the principle of no immunity (Irrelevance of Official Capacity), which is considered one of the key criteria for the international justice process. It can be seen that the principle of nondiscrimination and the principle of no immunity are therefore exceptions to diplomatic and consular privileges and immunities.

Keywords: Diplomatic and consular privileges and immunities, Non-Discrimination and Irrelevance of Official Capacity, Rome Statute of the International Criminal Court

บทนำ

ในเรื่องของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล (Diplomatic and consular privileges and immunities) หมายถึง สิทธิประโยชน์และความคุ้มกันจากการถูกบังคับตามกฎหมายบางประเภทที่รัฐผู้รับให้แก่ คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลของรัฐผู้ส่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลจะเริ่มตั้งแต่ขณะที่บุคคลของรัฐผู้ส่งเข้ามาในอาณาเขตของรัฐผู้รับเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งของตน และเมื่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลยุติลง เอกสิทธิ์และความคุ้มกันก็จะสิ้นสุดลงขณะที่บุคคลนั้นออกไปจากประเทศของรัฐผู้รับ[1] ทั้งนี้ในการตีความหรือ

พิจารณาความหมายของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล อาจแยกพิจารณาได้เป็นสองคำซึ่งเป็นเอกเทศระหว่างกันนั่นคือคำว่า เอกสิทธิ์ (Privilege) หมายถึง การมีสิทธิเหนือผู้อื่น และคำว่า ความคุ้มกัน (Immunity) หมายถึง ไม่ให้สิ่งอื่นมารบกวน แต่ถึงแม้จะแยกคำและความหมายออกเป็นเอกเทศระหว่างกันได้ก็ตามแต่สำหรับทางการทูตแล้วมักใช้ทั้งสองคำดังกล่าวควบคู่กันไปไม่มีการแยกใช้ระหว่าง Diplomatic privilege หรือ Diplomatic immunity แต่มักจะใช้รวมกันว่า Diplomatic privilege and immunity ที่ถือเป็นหลักการสำคัญในทางกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อใช้คุ้มครองสิทธิคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลของรัฐผู้ส่ง[2] ซึ่งได้แก่ผู้มีตำแหน่งดังต่อไปนี้ เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็ม, อัครราชทูต, อัครราชทูตที่ปรึกษา, ที่ปรึกษา, เลขานุการเอก, เลขานุการโท, เลขานุการตรี, ผู้ช่วยเลขานุการ, กงสุลใหญ่, กงสุล, รองกงสุล และกงสุลกิตติมศักดิ์[3] จากการบังคับใช้กฎหมายและอำนาจศาลของรัฐผู้รับ (Host) โดยหลักการดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 และยังถือเป็นองค์ประกอบที่เก่าแก่ที่สุดของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างที่เห็นได้จากรัฐบาลกรีกและโรมันโบราณได้ให้สถานะพิเศษแก่ตัวแทนหรือผู้ทำหน้าที่ทางการทูต ทำให้แนวคิดและหลักเกณฑ์ของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลถูกพัฒนาบนฐานจารีตประเพณีและทางปฏิบัติระหว่างประเทศตามระยะเวลามาเป็นลำดับ จนกระทั่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองก็ได้เกิดอนุสัญญาระหว่างประเทศหลายฉบับ โดยฉบับที่สำคัญและถือเป็นรากฐานของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลได้แก่ อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ.1961 และ อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. 1963[4] ทั้งนี้เมื่อมีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิก็ย่อมต้องมีข้อยกเว้นนั้นก็เพื่อไม่ให้การมีและใช้สิทธิตามที่กฎหมายกำหนดเป็นไปอย่างลู่แก่อำนาจอันจะนำมาซึ่งการสร้างคามไม่ยุติธรรมให้แก่ผู้อื่นรวมทั้งสังคมโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำผิดทางอาญาร้ายแรงของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลที่ไม่อาจใช้สถานะทางการมาเป็นเหตุอ้างให้ตนไม่ต้องรับผิดชอบหรือรับโทษน้อยลงได้ ทั้งนี้รายละเอียดของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลและข้อยกเว้นเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลที่เรียกว่าหลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกัน (Irrelevance of Official Capacity) จะมีรายละเอียดอย่างไรจะได้อธิบายต่อไป

ทฤษฎีเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันผู้แทนของรัฐ

โดยแบ่งออกเป็นสองทฤษฎีสำคัญดังนี้[5]

1. หลักความละเมิดมิได้ เป็นความคุ้มกันเกี่ยวกับขั้นตอนการใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มกันของเจ้าหน้าที่ของรัฐและอำนาจศาล หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้ความเคารพและความคุ้มครอง

2. ทฤษฎีความจำเป็นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ เป็นการที่บุคคลได้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันก็เพื่อให้บุคคลได้ปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงด้วยดี ปราศจากการแทรกแซงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับโดยมิใช่เป็นการให้เพื่อกระทำส่วนตัว

จากทฤษฎีดังกล่าวจึงเป็นฐานของการรับรองและให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันผู้แทนของรัฐในฐานะของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุล แต่ถึงอย่างไรแล้วแม้บุคคลดังกล่าวจะได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันในฐานะผู้แทนของรัฐก็ตามแต่หลักการได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันระหว่าง “คณะผู้แทนทางทูตหรือตัวแทนทางทูต” ซึ่งได้แก่ตำแหน่ง เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็ม, อัครราชทูต, อัครราชทูตที่ปรึกษา, ที่ปรึกษา, เลขานุการเอก, เลขานุการโท, เลขานุการตรี, ผู้ช่วยเลขานุการ และ “เจ้าพนักงานกงสุล” ซึ่งได้แก่

ตำแหน่ง กงสุลใหญ่, กงสุล, รองกงสุล และกงสุลกิตติมศักดิ์ ยังมีลักษณะของการได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันในฐานะผู้แทนของรัฐที่แตกต่างกันอยู่ดังจะได้อธิบายในหัวข้อถัดไป

การให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล

การให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลนั้นก็เพื่อให้ผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวในรัฐต่างประเทศสามารถใช้สิทธิในการทำงานได้อย่างเต็มที่โดยรัฐเจ้าของดินแดนไม่อาจทำการแทรกแซงในการทำงานของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลได้ โดยก่อนหน้านี้นักทฤษฎีเห็นว่าการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลแก่คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลนั้นเป็นการให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขต (Extra-Territoriality) หมายถึง สถานทูตหรือสถานกงสุลซึ่งอยู่ภายในดินแดนของรัฐหนึ่งรัฐใดก็ยังถือเป็นดินแดนของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลผู้นั้น[6] เช่น ประเทศ A ได้ทำการส่งคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลไปประจำยังประเทศ B โดยประเทศ A ได้ไปทำการสร้างสถานทูตหรือสถานกงสุลไว้ในประเทศ B ดังนั้นสถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศ A ซึ่งอยู่ในดินแดนของประเทศ B ยังคงถือเป็นดินแดนของประเทศ A เช่นกันหากประเทศ B เป็นผู้ส่งคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลไปประจำยังประเทศ A และได้ไปสร้างสถานทูตหรือสถานกงสุลไว้ในดินแดนของประเทศ A สถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศ B ซึ่งอยู่ในดินแดนของประเทศ A ก็ยังคงถือเป็นดินแดนของประเทศ B แต่ทฤษฎีดังกล่าวนี้ได้ออกไปแล้วสถานทูตหรือสถานกงสุลที่ประจำอยู่ในรัฐต่าง ๆ นั้นเป็นเพียงสถานทูตหรือสถานกงสุลเท่านั้น ทำให้ทฤษฎีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของสถานทูตหรือสถานกงสุลไม่ได้เป็นเช่นนั้นอีกต่อไปแล้ว จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หลักในเรื่องของการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลปรากฏขึ้นนั้นก็เพื่อเป็นการคุ้มครอง อีกทั้งยังเป็นการให้สิทธิแก่คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลผู้ซึ่งเป็นตัวแทนรัฐผู้ส่ง (Sending State) ได้มีอำนาจและได้ใช้อำนาจอย่างเต็มที่ในการทำงานทางราชการในพื้นที่ซึ่งเป็นดินแดนของรัฐต่างชาติ ทั้งนี้การให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลมีลักษณะที่แตกต่างกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต

บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน ได้แก่ คณะผู้แทนทางทูตหรือตัวแทนทางทูต ซึ่งได้แก่ตำแหน่งเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็ม, อัครราชทูต, อัครราชทูตที่ปรึกษา, ที่ปรึกษา, เลขานุการเอก, เลขานุการโท, เลขานุการตรี, ผู้ช่วยเลขานุการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐผู้ส่งไปยังรัฐผู้รับ และโดยเฉพาะในเรื่องของการได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันในเรื่องทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครอง เว้นแต่เป็นคดีเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ มรดก และกิจกรรมทางพาณิชย์ เรื่องการบังคับคดี ซึ่งหากจะกระทำดังกล่าวก็ต้องกระทำโดยไม่มี การจับกุมหรือคุมขัง[7] ทั้งเอกสิทธิ์และความคุ้มกันดังกล่าวยังรวมไปถึงสถานที่พำนักอาศัยของคณะผู้แทนหรือตัวแทนทางทูต รวมทั้งการได้รับยกเว้นภาษีต่างๆของรัฐผู้รับ เว้นแต่ค่าติดพันและภาษีซึ่งต่อไปนี้ที่ไม่ได้รับการยกเว้น ได้แก่ ภาษีทางอ้อมชนิดที่ตามปกติรวมอยู่ในราคาสินค้าหรือบริการแล้ว ค่าติดพันและภาษีจากเงินได้ส่วนตัวจากแหล่งกำเนิดในรัฐผู้รับ และภาษีเก็บจากเงินทุนซึ่งได้ลงทุนประกอบการพาณิชย์ในรัฐผู้รับ[8] โดยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อการปฏิบัติหน้าที่สิ้นสุดลง การไม่ยอมรับ และการเสียชีวิต[9]

2. การได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางกงสุล

บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน ได้แก่ เจ้าพนักงานกงสุล สมาชิกในสถานทำการกงสุล เจ้าพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ โดยกงสุลอาชีพ หมายถึง กงสุลใหญ่, กงสุล, รองกงสุล, ตัวแทนทางกงสุล โดยบุคคลดังกล่าวจะไม่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของฝ่ายตุลาการหรือฝ่ายปกครองเว้นแต่หากเป็นคดีแพ่งเท่านั้นถึงจะอยู่ภายใต้เขตอำนาจของสองฝ่ายดังกล่าว แต่หากเป็นคดีอาญาบุคคลดังกล่าวจะไม่ถูกจับกุมหรือคุมขังในระหว่างการดำเนินคดี เว้นแต่เป็นความผิดร้ายแรง อีกทั้งอาจเรียกบุคคลดังกล่าวในฐานะพยานได้ โดยยังมีกรณีข้อสังเกตของตำแหน่งกงสุลกิตติมศักดิ์ที่จะมีเอกสิทธิ์และความคุ้มกันเช่นเดียวกับกงสุลในตำแหน่งอื่นๆแต่เอกสิทธิ์และความคุ้มกันดังกล่าวไม่รวมไปถึงบุคคลในครอบครัวหรือลูกจ้างด้วย และหากมีการดำเนินคดีอาญาก็จำเป็นต้องไปปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงาน ทั้งนี้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางกงสุลยังรวมถึงที่ทำการกงสุล เอกสาร รวมถึงการติดต่อสื่อสารด้วย โดยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อการปฏิบัติหน้าที่สิ้นสุดลงเมื่อผู้ปฏิบัติหน้าที่เสียชีวิตหรือการถูกถอนอนุมัติบัตร[10]

จากการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลที่กล่าวไปข้างต้นจักเห็นว่า สำหรับ “การได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูต” ในเรื่องทางคดีจักได้รับอุปโภคสิทธิทั้งทางแพ่งและทางอาญาเป็นพื้นฐาน แต่มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่าหากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคดีทางแพ่งและพาณิชย์จักไม่ได้อุปโภคสิทธิดังกล่าวด้วยโดยคดีทางแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวนั้นต้องเป็นคดีตามข้อ 31 (ก) (ข) และ (ค) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ด้วยเท่านั้น[11] แต่กลับกันหากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา แพ่งและพาณิชย์(นอกเหนือจากข้อ 31 (ก) (ข) และ (ค) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961) และคดีทางปกครอง เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตจักคุ้มครองผู้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้ได้รับความคุ้มกันจากอำนาจศาลของรัฐผู้รับรวมทั้งไม่จำเป็นต้องเข้าให้การในฐานะพยานในคดีใดๆ ซึ่งในข้อที่ 29 อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ได้กำหนดเพื่อย้ำในทางปฏิบัติว่าตัวบุคคลของตัวแทนทางทูตจะถูกละเมิดมิได้ ตัวแทนทางทูตจะไม่ถูกจับหรือกักขังในรูปแบบใด รัฐผู้รับจะปฏิบัติต่อตัวแทนทางทูตด้วยความเคารพตามสมควร[12] และสำหรับ “การได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางกงสุล” ในเรื่องทางคดีเจ้าพนักงานกงสุลจะอุปโภคสิทธิความละเมิดมิได้ในตัวบุคคลของเจ้าพนักงานกงสุลในกรณีที่จะไม่ถูกจับกุมหรือคุมขังในระหว่างการดำเนินคดีเท่านั้น แต่หากเจ้าพนักงานกงสุลกระทำการเข้าลักษณะอาชญากรรมร้ายแรงสิทธิความละเมิดมิได้ในตัวบุคคลดังกล่าวก็ไม่อาจนำมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อมิให้ทำการจับกุมคุมขังตนได้ ทั้งนี้ในกรณีมีการดำเนินคดีอาญากับเจ้าพนักงานกงสุลก็ต้องไปปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจด้วย ซึ่งเป็นไปตาม ข้อ 41 อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. 1963[13] ทั้งนี้ในเรื่องของการพิจารณาว่าอาชญากรรมร้ายแรงตามที่กำหนดไว้ในข้อ 41(1) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. 1963 หมายถึงอาชญากรรมในลักษณะใดนั้นจากการศึกษาในรายละเอียดของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. 1963 ก็ยังไม่ได้กำหนดหรือนิยามไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด

อีกทั้งยังมีกรณีที่เป็นข้อสังเกตได้อีกหนึ่งกรณีคือเมื่อรัฐผู้รับไม่สามารถจะทำการจับกุม หรือ กักขังคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลที่ได้มากระทำความผิดในรัฐของตนได้ จะทำให้คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลผู้ซึ่งได้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ โดยคำตอบในประเด็นข้อสังเกตนี้จะขอแยกพิจารณาออกเป็นสองกรณี กรณีแรก “คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต” พิจารณาได้ว่าในส่วนของการลงโทษเมื่อรัฐผู้รับไม่มีสิทธิและหน้าที่ในการลงโทษ สิทธิและหน้าที่ในการลงโทษจึงไปตกอยู่กับรัฐผู้ส่งที่จะต้องลงโทษในการกระทำความผิดของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูตผู้นั้น ซึ่งก็จะต้อง

ลงโทษให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายภายในของรัฐผู้ส่ง (Domestic Law of the Sending State) สำหรับความผิดในฐานนั้นๆ ที่คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูตได้ก่อขึ้น ทั้งนี้เองหากรัฐผู้ส่ง ละเลยไม่ทำการลงโทษในการกระทำความผิดของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต รัฐผู้รับซึ่งมีฐานะเป็นรัฐที่ถูกละเมิดจากการกระทำความผิดของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูตนั้นสามารถจะเข้าไปแทรกแซงในเรื่องของการลงโทษได้ แต่ก็ยังเป็นข้อสังเกตต่อไปได้อีกว่าการเข้าไปแทรกแซงในเรื่องของการบริหารจัดการด้านกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะภายในรัฐผู้ส่งนั้น รัฐผู้รับสามารถจะเข้าไปทำการแทรกแซงได้มากน้อยขนาดไหนเพียงใด โดยในกรณีนี้คงต้องย้อนกลับไปพิจารณาในเรื่องของอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐ อีกทั้งยังเป็นอำนาจที่ไม่อาจจะเข้าไปทำการรบกวนหรือแทรกแซงได้ เพราะอำนาจอธิปไตยนั้นเป็นอำนาจที่รัฐทุกรัฐจะต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกันไม่สามารถจะเข้าไปทำการแทรกแซงได้ ดังนั้นการละเลยไม่ลงโทษคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูตของรัฐผู้ส่ง รัฐผู้รับจึงไม่อาจเข้าไปแทรกแซงในการบริหารจัดการด้านกระบวนการยุติธรรมของรัฐผู้ส่งได้ จึงทำได้เพียงการลงโทษในทางระหว่างประเทศที่ไม่ได้มีสภาพบังคับผูกพันเช่นเดียวกับสภาพบังคับของกฎหมายภายใน กรณีดังกล่าวนี้รัฐผู้รับจึงอาจใช้หลักในเรื่องของ *Personna Nongrata*[14] ซึ่งเป็นการที่รัฐผู้รับมีสิทธิที่จะไม่อนุญาตให้คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูตคนดังกล่าวอยู่ต่อในรัฐของตนได้ และกรณีที่สอง “เจ้าพนักงานกงสุล” พิจารณาได้ว่าในส่วนของหน้าที่การลงโทษเมื่อรัฐผู้รับอยู่ในสถานะของรัฐที่ถูกละเมิดจากการกระทำความผิดของเจ้าพนักงานกงสุลเจ้าพนักงานกงสุลต้องหาว่าได้กระทำความผิด ศาลของรัฐผู้รับซึ่งอยู่ในสถานะของรัฐที่ถูกละเมิดย่อมมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ทั้งในทางแพ่งและทางอาญา และยิ่งระบุไว้เพิ่มเติมว่าอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวนี้จะไม่รวมไปถึงการพิจารณาพิพากษาในความผิดที่เจ้าพนักงานกงสุลคนดังกล่าวได้กระทำไปเกี่ยวกับหน้าที่ราชการของตน[15]

และจากเรื่องของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล จึงมีประเด็นปัญหาที่ควรพิจารณาต่อไปว่าเมื่อคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลมีสิทธิต่างๆที่รัฐผู้รับจะต้องให้การเคารพ โดยที่รัฐผู้รับไม่อาจจะทำการจับกุมหรือกักขังคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลตามประเด็นกรณีดังกล่าวมาข้างต้นได้ แต่เมื่อเกิดกรณีที่คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลได้กระทำการละเมิดหรือกระทำความผิดขึ้นมาในรัฐผู้รับ ซึ่งการกระทำละเมิดหรือความผิดดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็น “ความผิดอาญาร้ายแรง” ที่ถูกถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงในทางระหว่างประเทศแล้วคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลจะต้องรับผิดชอบหรือไม่อย่างไร และจะมีบทลงโทษใดที่สามารถจะลงโทษต่อการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวได้หรือไม่ อีกทั้งยังมีหน่วยงานใดในทางระหว่างประเทศที่สามารถเข้ามาจัดการกับกรณีดังกล่าวเพื่อจะนำคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลไปลงโทษ ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วในเรื่องของการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงในทางระหว่างประเทศนั้นจะต้องไปพิจารณาตามธรรมเนียมอนุญูกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ โดยในเรื่องของการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงตามธรรมเนียมอนุญูกรุงโรมฯได้บัญญัติเอาไว้ในข้อที่ 27 โดยเป็นเรื่องของหลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกัน (Irrelevance of Official Capacity) ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป ทั้งนี้เพื่อสร้างองค์ความรู้พื้นฐานที่ถือเป็นต้นกำเนิดของหลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความเข้าใจถึง “ศาลอาญาระหว่างประเทศ” ว่ามีวัตถุประสงค์ เขตอำนาจการพิจารณาคดี และหลักเกณฑ์การพิจารณาเพื่อรับคดีอย่างไร ซึ่งจักได้อธิบายรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

ศาลอาญาระหว่างประเทศ

ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court : ICC) มีวัตถุประสงค์ในการสร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ[16] โดยความผิดในทางอาญาระหว่างประเทศที่จะเข้ามาอยู่ในอำนาจการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลอาญาระหว่างประเทศได้ต้องเป็นความผิดในลักษณะดังต่อไปนี้เท่านั้น ได้แก่

1. การล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ (Genocide) โดยได้นิยามเอาไว้ในข้อที่ 6 ของธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ “การล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ หมายถึง การกระทำต่างๆที่มุ่งหมายทำลายทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของคนชาติ (National Group) กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) กลุ่มเผ่าพันธุ์ (Racial Group) หรือกลุ่มศาสนา (Religious Group)”[17]

2. อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (Crimes against Humanity) โดยได้นิยามเอาไว้ในข้อที่ 7 ของธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ โดยความหมายในปัจจุบันนั้นหมายถึง “การกระทำการโหดร้ายโดยตรองอย่างเป็นระบบหรืออย่างกว้างขวางอันเนื่องมาจากนโยบายของรัฐหรือขององค์กรที่ได้กระทำต่อพลเรือนของตน”[18] ทั้งนี้ยังได้มีการนิยามความหมายของอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติเอาไว้ในกฎบัตรนูเรมเบิร์กโดยให้ความหมายว่า

“การฆ่าคนตายโดยเจตนา การกำจัดให้สิ้นซาก การเอาคนลงเป็นทาส การเนรเทศหรือการกระทำที่ไร้มนุษยธรรมอื่นใดที่กระทำขึ้นต่อพลเรือน ก่อนหรือหลังสงคราม หรือก่อวินด้วยเหตุผลทางการเมือง เผ่าพันธุ์ ศาสนาที่ได้กระทำโดยสัมพันธ์กับความผิดอาญาภายใต้เขตอำนาจศาล ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดกฎหมายของประเทศที่ถูกรุกรานหรือไม่”[19]

3. อาชญากรรมสงคราม (War Crimes) หมายถึง ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลที่ละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศอย่างร้ายแรง ไม่ว่าจะจุดเริ่มต้นของสงครามจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย การทำสงครามก็ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แห่งมนุษยธรรม เพื่อลดความรุนแรงเกินควรแห่งสงคราม และรักษาความเป็นมนุษย์ไว้ในสังคมโลก หากมีการละเมิดกฎแห่งการทำสงครามแล้ว ผู้กระทำการละเมิดกฎแห่งการทำสงครามจะได้อัชื่อว่า เป็น “อาชญากรสงคราม” (War Criminal) และเป็นผู้กระทำความผิดอาญาระหว่างประเทศฐานอาชญากรรมสงคราม (War Crimes) ทั้งนี้ยังได้มีการนิยามความหมายของอาชญากรรมเอาไว้ในกฎบัตรนูเรมเบิร์ก โดยให้ความหมายว่า

“การละเมิดกฎหมายหรือจารีตประเพณีของสงคราม เช่น การฆาตกรรม การปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรม หรือการเนรเทศไปเป็นทาสไปเป็นทาสใช้แรงงาน ที่กระทำต่อพลเรือนหรือพลเรือนต่อรัฐที่ยึดครอง รวมถึงการฆาตกรรม การปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรมกับนักโทษสงคราม การฆ่าตัวประกัน ทำลายทรัพย์สินสาธารณะ ทำลายล้างอย่างรุนแรงต่อเมือง หมู่บ้าน หรือทำลายล้างที่ปราศจากความจำเป็นทางการทหาร”[20]

4. อาชญากรรมรุกราน (Aggression) หมายถึง การวางแผน การเตรียมการ การเริ่มต้น หรือ การดำเนินการ กระทำการรุกราน โดยบุคคลในตำแหน่งที่มีอำนาจควบคุมหรือมีอำนาจสั่งการกองกำลังทางทหารหรือกองกำลังทางการเมือง ซึ่งลักษณะการกระทำ ความรุนแรงและขนาดความเสียหายเป็นการละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติ โดยลักษณะของการรุกรานนั้นได้แก่ การรุกรานหรือการโจมตีโดยกองกำลังติดอาวุธของรัฐหนึ่งต่อรัฐหนึ่ง การทิ้งระเบิดโดยกองกำลังทหารรัฐหนึ่งต่อดินแดนอีกรัฐหนึ่ง การปิดกั้นท่าเรือหรือชายฝั่งรัฐหนึ่ง การโจมตีโดยกองกำลังติดอาวุธของรัฐหนึ่งต่อกองกำลังทางบก การใช้กองกำลังติดอาวุธของรัฐหนึ่งซึ่งอยู่ในดินแดนรัฐ

อื่นตามข้อตกลงของรัฐผู้อนุญาตให้ใช้ดินแดน การยอมให้รัฐอื่นใช้ดินแดนของตนเพื่อการรุกรานประเทศที่สาม และการส่งกองกำลัง กลุ่มติดอาวุธ ทหารรับจ้าง ไปทำภารกิจต่อต้านอีกรัฐหนึ่ง[21]

ทั้งนี้ในเรื่องของการดำเนินคดีของศาลอาญาระหว่างประเทศนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้ทันทีเพราะการพิจารณา รับผิดชอบของศาลอาญาระหว่างประเทศจะใช้หลักเกณฑ์ 3 ประการสำคัญในการพิจารณา ได้แก่ ประการแรก “หลัก เขตอำนาจเสริม (Principle of Complementarity)” ซึ่งหมายถึง หากมีการเริ่มคดีโดยศาลภายในแล้ว ศาล อาญาระหว่างประเทศจะไม่ดำเนินคดีอีก กลับกันหากไม่มีการดำเนินคดีโดยศาลภายในศาลอาญาระหว่างประเทศ ก็อาจเริ่มคดีได้[22] โดยศาลอาญาระหว่างประเทศจะใช้อำนาจก็ต่อเมื่อศาลภายในประเทศซึ่งมีเขตอำนาจเหนือ การกระทำความผิดอาญานั้นไม่มีความตั้งใจ (unwilling) หรือไม่มีความสามารถในการสอบสวนหรือฟ้องร้องใน เรื่องนั้นได้อย่างแท้จริง (unable) ซึ่งเป็นไปตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ข้อที่ 17 วรรค 1[23] เช่น ระบบศาลภายในประเทศไม่มีมาตรฐานเพียงพอในการพิจารณาความผิด หรือประเทศนั้นไม่ดำเนินคดี กับผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง ประการที่สอง “หลักการไม่พิจารณาสองครั้ง (Ne Bis in Idem)” หมายถึง ศาลอาญาระหว่างประเทศยึดมั่นในหลักการไม่ดำเนินคดีซ้ำสองกับการกระทำเพียงกรรมเดียว ซึ่งเป็น หลักเกณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้ในข้อที่ 20 ของธรรมนูญกรุงโรมฯ[24] และประการที่สาม “หลักความรุนแรงที่เพียงพอ (Sufficient Gravity)” หมายถึง ศาลอาญาระหว่างประเทศจะดำเนินคดีแต่เรื่องใหญ่ โดยปล่อยให้การกระทำความผิดอาญาร้ายแรง 4 สถานที่เป็นเรื่องเล็กเป็นเรื่องที่รัฐภาคีต้องดำเนินการป้องกันหรือปราบปรามผู้กระทำความผิดเอง[25] ดังนั้นจึงต้องปรากฏว่าเหตุการณ์นั้นมีความรุนแรงมากเพียงพอด้วยอันเป็นไปตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ข้อที่ 17(d)[26] จากหลักเกณฑ์ทั้งสามประการดังกล่าวจึงถือเป็นหลักเกณฑ์ สำคัญที่ศาลอาญาระหว่างประเทศจะนำมาใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาตัดสินว่าจะนำคดีเข้ามารับพิจารณาหรือไม่

หลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกัน (Irrelevance of Official Capacity)

หลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกันนั้นเป็นหลักการหนึ่งของธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาล อาญาระหว่างประเทศ ซึ่งได้บัญญัติเอาไว้ในข้อที่ 27 “ความไม่เกี่ยวข้องของสถานะทางการ”

“1. ให้ใช้ธรรมนูญศาลฯนี้บังคับต่อบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการแบ่งแยกใดๆบน พื้นฐานของสถานะทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานะทางการในฐานะประมุขของรัฐ หรือผู้นำ รัฐบาล สมาชิกของ รัฐบาลหรือรัฐสภาผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้ง หรือเจ้าหน้าที่รัฐบาล ไม่ได้รับการยกเว้นจากความรับผิดชอบทางอาญา ตามธรรมนูญศาลฯนี้ไม่ว่ากรณีใด และจะไม่ใช่เหตุผลให้ลดหย่อนโทษ

2. ความคุ้มกันหรือระเบียบว่าด้วยวิธีพิจารณาความพิเศษซึ่งอาจติดอยู่กับสถานะทางการของบุคคล ไม่ว่าจะ ตามกฎหมายภายในของรัฐหรือกฎหมายระหว่างประเทศต้องไม่ขัดขวางการใช้เขตอำนาจศาลฯเหนือบุคคลเช่น ี่ว่า”[27]

- หลักการไม่เลือกปฏิบัติ

ในเชิงสารบัญญัติ กฎหมายอาญาระหว่างประเทศปรับใช้กับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ดังนั้น สถานะของบุคคลไม่อาจนำมาเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดหรือนำมาเป็นอย่างเป็นเหตุลดโทษได้[28]

- หลักการไร้ความคุ้มกัน

ในเชิงวิธีสบัญญัติ กฎหมายอาญาระหว่างประเทศสามารถปรับใช้กับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ดังนั้น สถานะของบุคคลไม่อาจหยิบขึ้นมาเป็นความคุ้มกัน (immunities or special procedural rules) เพื่อปฏิเสธการไม่ต้องไปศาลอาญาระหว่างประเทศ[29]

โดยหลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกันนอกเหนือจากที่ให้หมายถึงบุคคลตามข้อที่ 27 วรรค 1 ของธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศแล้ว ยังให้หมายความรวมถึงคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลด้วย[30] จึงพิจารณาได้ว่าหากคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลกระทำความผิดอาญาในทางระหว่างประเทศตามที่ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศได้กำหนดไว้ บุคคลดังกล่าวก็ไม่อาจนำสถานะทางการของตนมาใช้เป็นเหตุอ้างให้ตนไม่ต้องรับผิดหรือรับโทษน้อยลงจากการกระทำความผิดดังกล่าวได้

แนวทางการดำเนินคดีของศาลอาญาระหว่างประเทศกรณีคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลกระทำความผิดอาญาร้ายแรง

การดำเนินคดีกับคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลกรณีบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดเข้าลักษณะอาญาร้ายแรงของศาลอาญาระหว่างประเทศนั้นจะไม่ใช่ปัญหาที่กลุ่มประเทศซึ่งเป็นภาคีสมาชิกในธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศซึ่งเป็นภาคีสมาชิกจะต้องผูกพันตามพันธกรณีที่ต้องเคารพและปฏิบัติตามบทบัญญัติของธรรมนูญกรุงโรมอยู่แล้วและในส่วนของ การพิจารณาเพื่อรับคดีเข้าสู่ศาลอาญาระหว่างประเทศหรือไม่นั้นก็ต้องกลับไปพิจารณาตามหลักเกณฑ์ 3 ประการดังที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อศาลอาญาระหว่างประเทศ แต่กลับกันปัญหามักจะเกิดขึ้นกับกลุ่มประเทศที่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในธรรมนูญกรุงโรมฯที่จะส่งผลให้คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลของรัฐที่กระทำความผิดเข้าลักษณะความผิดอาญาร้ายแรงตามที่บัญญัติไว้ในธรรมนูญกรุงโรมฯขึ้น ศาลอาญาระหว่างประเทศก็จะมีเขตอำนาจในการดำเนินคดีกับคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลของรัฐนั้นๆหรือไม่ (โดยในปัจจุบันมีรัฐที่เข้าเป็นภาคีสมาชิกของธรรมนูญกรุงโรมแล้วทั้งสิ้น 123 รัฐ แบ่งเป็น ทวีปแอฟริกา 33 รัฐ เอเชียแปซิฟิก 19 รัฐ ยุโรปตะวันออก 18 รัฐ ละตินอเมริกาและแคริบเบียน 28 รัฐ และยุโรปตะวันตกและรัฐอื่นๆ อีก 25 รัฐ)[31] ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวมีข้อสังเกตที่น่าสนใจในกรณีที่ว่าหากรัฐที่ไม่เป็นภาคีสมาชิกยอมรับเขตอำนาจศาลอาญาระหว่างประเทศ กรณีนี้จักทำให้คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลของรัฐที่กระทำความผิดเข้าลักษณะความผิดอาญาร้ายแรงตามที่บัญญัติไว้ในธรรมนูญกรุงโรมฯจะอยู่ในเขตอำนาจการดำเนินคดีของศาลอาญาระหว่างประเทศหรือไม่ จากประเด็นข้อสังเกตดังกล่าวสามารถพิจารณาได้จาก ข้อที่ 12 วรรค 3 ของธรรมนูญกรุงโรมฯที่ได้บัญญัติว่า “หากการยอมรับอำนาจของศาลฯโดยรัฐซึ่งมิได้เป็นภาคีสมาชิกของธรรมนูญศาลฯนี้มีความจำเป็นตามวรรค 2 รัฐนั้นอาจยอมรับการใช้อำนาจของศาลฯในส่วนที่เกี่ยวกับอาชญากรรมที่เป็นปัญหาโดยส่งมอบคำประกาศให้แก่นายทะเบียน รัฐที่ยอมรับเขตอำนาจศาลต้องร่วมมือกับศาลฯโดยไม่ชักช้าหรือโดยไม่มีข้อยกเว้นใดตามภาค 9” [32]

และการจะพิจารณากรณีดังกล่าวได้อย่างครบถ้วนนั้นจะต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นในเรื่องของการทำสนธิสัญญาตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ที่ได้บัญญัติไว้ในข้อที่ 34 ว่า “สนธิสัญญาจะไม่ก่อให้เกิดพันธกรณีต่อรัฐที่สามโดยปราศจากความยินยอม” [33] แต่ก็มีข้อยกเว้นว่าหากกฎหมายที่ระบุไว้ในสนธิสัญญานั้นเป็นจารีตประเพณีในทางระหว่างประเทศแล้วก็สามารถจะผูกพันรัฐที่สามได้ซึ่งการผูกพันนั้นจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติทันทีตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ข้อที่ 38 “ไม่มีข้อความใดในมาตรา 34 ถึง 37 ที่ห้ามกฎที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาไม่ให้มีผลผูกพันกับรัฐที่สามในฐานะจารีตประเพณีของกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเป็นที่ยอมรับ” [34] โดยรัฐที่สามไม่จำเป็นต้องแสดงความยินยอมที่จะผูกพันก่อนเลย ดังนั้นจึงต้องพิจารณาต่อไปว่าแล้วกฎหมายที่ถูกบัญญัติเอาไว้ในธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศนั้นถือเป็นจารีตประเพณีที่ทุกประเทศยอมรับกันหรือไม่ ซึ่งการพิจารณาถึงผลผูกพันในฐานะจารีตประเพณีระหว่างประเทศต้องพิจารณาตามองค์ประกอบหลักดังนี้ คือ การถือปฏิบัติโดยทั่วไป การถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และในรูปแบบเดียวกัน ระยะเวลา และความเชื่อว่าการถือปฏิบัตินั้นถูกต้องและควรยอมรับว่าเป็นกฎหมาย แต่เมื่อพิจารณาถึงทางปฏิบัติแล้วกลับพบว่าธรรมนูญกรุงโรมยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากทุกรัฐทั้งในประเด็นของการเข้าเป็นภาคีและการไม่ให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือศาลอาญาระหว่างประเทศซึ่งปัจจุบันก็มีเพียงบางรัฐเท่านั้นที่ได้ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือศาลอาญาระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การให้ความร่วมมือกับศาลอาญาระหว่างประเทศไม่ใช่สิ่งที่ทุกรัฐปฏิบัติโดยทั่วไปอย่างสม่ำเสมอและมีรูปแบบเดียวกัน ทั้งการที่ศาลอาญาระหว่างประเทศเพิ่งถูกจัดตั้งขึ้นมาจึงไม่ใช่หลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติที่ถูกใช้และปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน ส่งผลให้ความร่วมมือกับศาลอาญาระหว่างประเทศไม่ถือเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่จะทำให้มีผลผูกพันต่อทั้งรัฐที่เป็นภาคีสมาชิกและมีได้เป็นภาคีสมาชิกที่จะต้องให้ความร่วมมือกับศาลอาญาระหว่างประเทศตามคำร้องขอในทุกกรณีเสมอไป [35]

และจากกรณีดังกล่าวยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจต่อไปว่าหากรัฐหนึ่งรัฐใดที่มีได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ แต่ได้กระทำการในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่เปรียบเสมือนเป็นการยอมรับต่อคำพิพากษาของศาลอาญาระหว่างประเทศ เช่น การที่รัฐที่ไม่ได้เป็นภาคีประกาศยอมรับเขตอำนาจศาลอาญาระหว่างประเทศดังที่ได้กล่าวมาในข้อที่ 12 วรรค 3 ของธรรมนูญกรุงโรมฯ รัฐนั้นก็จะต้องมีความผูกพันตามพันธกรณีของธรรมนูญกรุงโรมฯ เช่นเดียวกันกับรัฐภาคีสมาชิก ซึ่งการจะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอาญาระหว่างประเทศนั้นก็จะต้องพิจารณาตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศเป็นกรณีไป และทั้งนี้ยังมีกรณีของรัฐหนึ่งรัฐใดที่ไม่ได้เป็นภาคีในธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศหรือแม้จะลงนามไว้แต่ยังไม่ให้สัตยาบันก็ตาม แต่หากรัฐดังกล่าวได้แสดงความยินยอมด้วยความสมัครใจที่จะให้ศาลอาญาระหว่างประเทศมีเขตอำนาจศาลเหนือคนชาติของรัฐที่ไม่เป็นภาคี หรือหากคนชาติของรัฐที่ไม่เป็นภาคีได้ไปกระทำการใดซึ่งมีลักษณะตามที่ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศกำหนดไว้เป็นความผิดและบุคคลดังกล่าวได้ยอมรับเขตอำนาจศาลอาญาระหว่างประเทศ ศาลอาญาระหว่างประเทศก็มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีในกรณีดังกล่าวได้แม้รัฐที่เป็นคู่พิพาทนั้นจะไม่มีรัฐใดเป็นภาคีในธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศเลยก็ตาม อีกทั้งศาลอาญาระหว่างประเทศสามารถวินิจฉัยการฝ่าฝืนหรือไม่ให้ความร่วมมือกับศาล และส่งเรื่องให้สมัชชารัฐภาคีทราบ หรือในกรณีที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้นำเรื่องนี้ขึ้นสู่ศาล ให้แจ้งคณะมนตรี ความมั่นคงแห่งสหประชาชาติพิจารณาดำเนินการต่อไปอันเป็นไปตามบทบัญญัติของธรรมนูญกรุงโรมฯ ข้อที่ 87(7) [36]

ทั้งนี้ยังมีประเด็นข้อสังเกตอีกหนึ่งประการสำคัญ ได้แก่ หากคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลกระทำความผิดทางอาญาทั่วไปที่มีใช่เป็นการกระทำผิดอาญาร้ายแรงจะมีรูปแบบการพิจารณาความผิดและโทษอย่างไร ซึ่งในประเด็นนี้สามารถพิจารณาได้ว่าโดยพื้นฐานเมื่อไม่เข้ากรณีที่คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลกระทำความผิดอาญาร้ายแรงก็ไม่อาจเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลอาญาระหว่างประเทศได้ ซึ่งในกรณีข้อสังเกตดังกล่าวจากศึกษาพบว่าได้มีการเสนอแนวความคิดในกรณีที่คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลกระทำความผิดอาญาทั่วไปแม้จะไม่ใช่ความผิดอาญาร้ายแรง ก็ควรจะอนุญาตให้มีการลงโทษบุคคลดังกล่าวได้ซึ่งไม่ต้องรอให้มีการสละความคุ้มกันทางการทูตเสียก่อน จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการเสนอทางแก้ไขปัญหาโดยให้มีการจัดตั้งศาลทางการทูตพิเศษในทางระหว่างประเทศขึ้น [37] โดยมอบหมายให้เป็นเขตอำนาจของศาลอาญาระหว่างประเทศเป็นผู้มีอำนาจเหนือคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาทั่วไป ซึ่งก็ได้มีการแสดงความเห็นว่าแนวทางดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศและประชาชนของประเทศที่ถูกกระทำละเมิดและได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นว่าแนวทางดังกล่าวก็ถือเป็นข้อเสนอแนะและข้อสังเกตทางวิชาการที่ต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ต่อไป

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในเรื่องของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลปกติแล้วสามารถจะใช้เป็นหลักการได้สิทธิประโยชน์และความคุ้มกันจากการถูกบังคับตามกฎหมายบางประเภทที่รัฐผู้รับให้แก่ คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลของรัฐผู้ส่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องของความคุ้มกันจากการถูกบังคับตามกฎหมายทั้งคดีแพ่งและอาญา (พิจารณาแยกตามการได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตและทางการกงสุล) ซึ่งจากหลักเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลดังกล่าวนี้ทุกรัฐทั่วโลกก็ได้ถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน แต่เมื่อนำหลักเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลที่ได้รับการคุ้มกันจากการถูกบังคับตามกฎหมายทั้งในทางแพ่งและทางอาญามาพิจารณาและวิเคราะห์ร่วมกันกับหลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกันตามข้อที่ 27 แห่งธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ในกรณีคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุล ได้กระทำความผิดเข้าลักษณะอาญาร้ายแรงแล้ว จะส่งผลให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลที่คณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลมีติดตัวมาไม่อาจใช้อ้างเพื่อเป็นข้อยกเว้นจากการรับผิดทางอาญาหรือเป็นเหตุผลหย่อนโทษได้ เนื่องจากธรรมนูญกรุงโรมฯเป็นกฎหมายที่ตราออกมาเพื่อลงโทษการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงโดยการลงโทษดังกล่าวนี้จะไม่มีการยกเว้นการรับผิดของบุคคลใดจากตำแหน่งและหน้าที่ จึงเห็นได้ว่าเมื่อคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุล กระทำความผิดที่มีองค์ประกอบครบตามลักษณะความผิดอาญาร้ายแรงแล้ว ก็จักทำให้ศาลอาญาระหว่างประเทศเข้ามามีอำนาจในการพิจารณาคดีได้ (โดยพิจารณาความผูกพันตามพันธกรณีระหว่างประเทศประกอบกับหลักเกณฑ์การนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลอาญาระหว่างประเทศ) ดังนั้นจึงถือได้ว่าหลักการไม่เลือกปฏิบัติและหลักการไร้ความคุ้มกันตามข้อที่ 27 ของธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศจึงถือเป็นข้อยกเว้นหลักเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล

ทั้งนี้ผู้เขียนขอเสนอประเด็นข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการศึกษาที่พบว่าปัจจุบันแนวโน้มการกระทำความผิดทางอาญาทั่วไปของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูต และเจ้าพนักงานกงสุลที่มีเพิ่มขึ้น จากการศึกษาจึง

พบว่าได้มีแนวทางที่ออกมาเป็นข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาที่ไม่อาจนำคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูตมาลงโทษได้ในกรณีที่ได้กระทำความผิดทางอาญาทั่วไปอันเป็นไปตามหลักการได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต (ซึ่งกรณีนี้ไม่รวมถึงเจ้าพนักงานกงสุล อันเนื่องจากหากเจ้าพนักงานกงสุลต้องหาว่าได้กระทำความผิด ศาลของรัฐผู้รับซึ่งอยู่ในสถานะของรัฐที่ถูกละเมิดย่อมมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ทั้งในทางแพ่งและทางอาญาอยู่แล้ว) ประกอบกับรัฐผู้ส่งละเลยไม่ลงโทษคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูตจากการกระทำความผิดอาญาทั่วไปในรัฐผู้รับตามหลักเกณฑ์กฎหมายภายในของรัฐผู้ส่ง จากการศึกษาพบว่าได้มีการเสนอให้มีการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นมาและเสนอให้ศาลอาญาระหว่างประเทศสามารถเข้ามาใช้เขตอำนาจศาลเหนือการกระทำความผิดของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนทางทูตได้เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาทั่วไป ซึ่งในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่าข้อเสนอเพื่อแก้ไขสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวอาจกระทบต่อหลักเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลทั้งยังทำให้จารีตประเพณีในทางระหว่างประเทศทางการทูตที่ถือปฏิบัติกันมาในอดีตต้องเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการศึกษาต่อความเป็นไปได้ของข้อเสนอดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ต้องติดตามต่อไปว่าจะมีความเป็นไปได้มากน้อยขนาดไหน และโดยอย่างไรแล้วเรื่องของหลักเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุลถือเป็นหลักการสำคัญที่ทุกรัฐในโลกต้องคำนึงถึงและให้ความเคารพนั้นก็เพื่อการสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกันในทางระหว่างประเทศทางการทูต

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ. (2561, มีนาคม 30). ตำแหน่งทางการทูต Diplomatic Ranks. สืบค้น 30 มีนาคม 2566, จาก <https://consular.mfa.go.th/th/content/%E0%B8%95%E0%B8%B3%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B9%E0%B8%95?page=5d68c88b15e39c160c0081c3&menu=5d68c88b15e39c160c0081c4>
- [2] กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย. (2565, พฤศจิกายน 28). เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล. สืบค้น 27 เมษายน 2566, จาก <https://treaties.mfa.go.th/th/content/%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B9%8C%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B9%89%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97>
- [3] ฉันทนา ไกรสถิตย์. (ม.ป.ป.). เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต (น.3-4). สืบค้น 27 เมษายน 2566, จาก <chromeextension://efaidnbmnmnibpajccglclefindmkaj/http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=13816&fbclid=IwAR0kpTCNrpXCxi9cN4ZxlXJ0roUWWu41aXYp9-j5hPxRBczYYqDCIfAtrqs>
- [4] นกนันทน์ จันทราชโธธร. (2563, กุมภาพันธ์ 20). จากศาลอาญาระหว่างประเทศเฉพาะกิจสู่ศาลอาญาระหว่างประเทศ : อุปสรรคบางประการที่ยังรอกการแก้ไข (น.5). *บทความกฎหมาย*, สืบค้น 19 มีนาคม 2566, จาก <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act13495.pdf>

- [5] ปกป้อง ศรีสนิท. (2556). *คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ* (น.215). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [6] ปกป้อง ศรีสนิท. (2564). *คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ* (น.70). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [7] ปกป้อง ศรีสนิท. (2564). (น.94).
- [8] ปกป้อง ศรีสนิท. (2564). (น.109).
- [9] ปกป้อง ศรีสนิท. (2564). (น.170).
- [10] ปกป้อง ศรีสนิท. (2564). (น.252-256).
- [11] หลวงสิทธิสยามการ. (2482). *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง* (น.473). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [12] อรุณ ภาณุพงศ์. (2531). *การทูตและการระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น.182). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [13] อรุณ ภาณุพงศ์. (2531). (น.183).
- [14] อรุณ ภาณุพงศ์. (2531). (น.184).
- [15] เอกณรงค์ ศรีวิรัช. (2562). ปัญหาการดำเนินคดีของศาลอาญาระหว่างประเทศต่อรัฐที่ไม่ได้เป็นภาคีตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ค.ศ.1998 (น.7). สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สืบค้น 30 มีนาคม 2566, จาก <http://www.lawgrad.ru.ac.th/Abstracts/425>
- [16] International Criminal Court. (n.d.). The States Parties to the Rome Statute. สืบค้น 26 เมษายน 2566, จาก <https://asp.icc-cpi.int/states-parties>
- [17] Morris, W. G. (2007). Constitutional Solutions to the Problem of Diplomatic Crime and Immunity (p.20-21). *Hofstra Law Review*, 2(36). สืบค้น 19 มีนาคม 2566, จาก <https://scholarlycommons.law.hofstra.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2321&context=hlr>
- [18] Rome Statute of the International Criminal Court. (1998) article 6.
- [19] Rome Statute of the International Criminal Court. (1998) article 7.
- [20] Rome Statute of the International Criminal Court. (1998) article 12 paragraph 3.
- [21] Rome Statute of the International Criminal Court. (1998) article 17 paragraph 1.
- [22] Rome Statute of the International Criminal Court. (1998) article 17(d).
- [23] Rome Statute of the International Criminal Court. (1998) article 27.
- [24] Rome Statute of the International Criminal Court. (1998) article 87(7).
- [25] Triffterer, O. (1999). Article 27 - Irrelevance of official Capacity in Otto Triffterer (ed.), *Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court* (p.509). Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.

- [26] United States Department of State Office of Foreign Missions. (2018). *Diplomatic and Consular Immunity: Guidance for Law Enforcement and Judicial Authorities* (p.3). United States: Author.
- [27] Vienna Convention on Consular Relations (1963) article 41.
- [28] Vienna Convention on Diplomatic Relations. (1961) article 29.
- [29] Vienna Convention on Diplomatic Relations. (1961) article 31.
- [30] Vienna Convention on Diplomatic Relations. (1961) article 37.
- [31] Vienna Convention on the Law of Treaties. (1969) article 34.
- [32] Vienna Convention on the Law of Treaties. (1969) article 38.

The Role of the Court in Requesting Permission to Have a Child Through Surrogacy: A case study in US and Thailand

Surinrat KAEWTONG¹

Abstract

This paper explores the role of the court in requesting permission to have a child through surrogacy in the US legal system compared to the Thai legal system. It is found that the court plays a pivotal role in granting legal permission for the intended parents to have a child through surrogacy in the US, while in Thailand, the court does not involve in the process. To ensure that the best interests of the child are protected throughout the surrogacy process, it is recommended that the US and Thai governments review and update their respective laws and regulations for surrogacy, create a unified set of laws and regulations regarding surrogacy, and ensure that the court is able to provide effective counseling and support to those involved. Additionally, the court should be able to adequately address all legal issues related to surrogacy in order to provide the best possible outcome for the intended parents and the surrogate.

Keywords: Surrogacy, surrogate pregnancy, Surrogate Mother

I. Introduction

In the United States, courts may be involved in surrogacy in two ways. First, courts may be asked to enforce surrogacy agreements. This means that if either party fails to meet their contractual obligations, courts can order them to do so or award damages to the other party. Secondly, courts may be asked to grant pre-birth orders, which establish the intended parents as the legal parents of the child prior to its birth. This process is done to avoid any potential issues with the child's legal status when it is born. In some cases, courts may also be asked to grant post-birth orders, which officially recognize the intended parents as the legal parents of the child after it is born.²

Involving courts in surrogacy in the United States can have both advantages and disadvantages. On the one hand, courts can help ensure that all parties involved in the surrogacy agreement are held accountable for their obligations and can issue pre-birth and post-birth orders

---

¹ Assistant professor, Faculty of Law Prince of Songkla University, Songkhla 90110

² Jacobson, H. (2020). Cross-border reproductive care in the USA: who comes, why do they come, what do they purchase?. *Reproductive Biomedicine & Society Online*, 11, 42-47.

to establish the intended parents as the legal parents of the child.³ On the other hand, involving courts in the process may add additional costs and time delays, and courts may not always be able to resolve disputes in a timely manner. Additionally, depending on the state, the court may require the intended parents to meet certain legal requirements before they can be recognized as the legal parents of the child.⁴

In Thailand, there is no court process involved in surrogacy. Instead, couples can enter into a surrogacy agreement with a consenting adult who has no genetic connection to the child. The agreement must be in writing, and the intended parents must be able to provide adequate medical and psychological care for the surrogate. Additionally, the intended parents must be able to prove that they are financially and legally responsible for the child. Once the agreement is signed and the surrogate is medically cleared, the surrogate can begin the process of carrying the child. Upon the child's birth, the intended parents will be legally recognized as the child's legal parents.⁵

II. Defining Surrogacy

A. Traditional Surrogacy

Traditional surrogacy is a form of surrogacy in which the surrogate mother is also the biological mother of the child.⁶ The surrogate mother is artificially inseminated with the sperm of the intended father, or a donor, and carries the pregnancy and gives birth to the child. Traditional surrogacy is often used when the intended parents are unable to conceive a child naturally. It is important to note that traditional surrogacy can be a difficult option, as it can be emotionally and psychologically complicated for both the surrogate mother and the intended parents. The traditional surrogate mother must be willing to give up all parental rights to the child and will be expected to have no contact with the child after birth.⁷

---

³ Gunnarsson Payne, J., Korolczuk, E., & Mezinska, S. (2020). Surrogacy relationships: a critical interpretative review. *Upsala journal of medical sciences*, 125(2), 183-191.

⁴ Brandão, P., & Garrido, N. (2023). Commercial surrogacy: an overview. *Revista Brasileira de Ginecologia e Obstetrícia*, 44, 1141-1158.

⁵ Attawet, J. (2022). Reconsidering surrogacy legislation in Thailand. *Medico-Legal Journal*, 90(1), 45-48.

⁶ Patel, N. H., Jadeja, Y. D., Bhadarka, H. K., Patel, M. N., Patel, N. H., & Sodagar, N. R. (2018). Insight into different aspects of surrogacy practices. *Journal of human reproductive sciences*, 11(3), 212.

⁷ Gibson, H. G. (2021). "Doing it Our Way" Participation and Kinship in Traditional Surrogacy Narratives in Aotearoa New Zealand. *Medicine Anthropology Theory*, 8(3), 1-26.

B. Legal Definition of Surrogacy

Legally, surrogacy is defined as a contractual agreement between two parties in which one party agrees to bear a child for the other. The agreement must be in writing and should include provisions for legal parenthood, financial arrangements, and other important details. It is important to note that surrogacy is not legally recognized in all countries, and the laws vary from country to country.⁸ Furthermore, it is important to understand the legal implications of surrogacy before entering into a surrogacy agreement.⁹

C. Types of Surrogacy Arrangements

There are several types of surrogacy arrangements, each with its own legal and ethical considerations. These include traditional surrogacy, gestational surrogacy, altruistic surrogacy, commercial surrogacy, and international surrogacy. Each type has its own risks and benefits, and it is important to understand the legal implications of each type before entering into a surrogacy arrangement. There are also legal implications for the intended parents, including costs and court proceedings. It is important to be aware of all of these potential implications before entering into a surrogacy arrangement.¹⁰

D. Gestational Surrogacy

Gestational surrogacy is a form of surrogacy in which the surrogate mother is not the biological mother of the child. According to the American Society for Reproductive Medicine, gestational surrogacy is ethically permissible under certain conditions, as it can provide an opportunity for individuals and couples to have a child that would otherwise be unavailable (2015). The intended mother's egg is fertilized with the sperm of the intended father or a donor, and the embryo is implanted in the surrogate mother's uterus. The surrogate mother carries the pregnancy and gives birth to the child. This type of surrogacy is often used when the intended mother is unable to carry a pregnancy or the couple wishes to have a genetically related child. It

---

⁸ Burrell, C., & Edozien, L. C. (2014, October). Surrogacy in modern obstetric practice. In *Seminars in fetal and neonatal medicine* (Vol. 19, No. 5, pp. 272-278). WB Saunders.

⁹ Raj, P., Gupta, N., Tiwari, P., Kaniya, V., & Sharma, Y. (2023). Legality And Enforceability of Surrogacy Contracts: Challenges to Face. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(45), 1486-1502.

¹⁰ Margaletić, A. Č., Preložnjak, B., & Šimović, I. (2019). Presumption of motherhood on crossroad of surrogacy arrangements in EU. *EU and comparative law issues and challenges series (ECLIC)*, 3, 778-802.

is important to note that gestational surrogacy is not always legally recognized in all countries, and laws vary from country to country. As with traditional surrogacy, it is important to understand the legal implications of gestational surrogacy before entering into a surrogacy arrangement.¹¹

III. Legal Requirements for the surrogacy under US laws

A. Consent of Parties

1. Surrogate Mother

Under US laws, a surrogate mother must have the legal capacity to consent to the surrogacy agreement.¹² These laws mean that the surrogate mother must be an adult of legal age in the state in which the surrogacy is taking place, typically 18 years old or older. Additionally, the surrogate mother must be mentally competent and able to understand the agreement's terms. In some cases, a court may appoint a guardian¹³ if the surrogate mother is under the age of 18 or is otherwise unable to make a decision due to mental incapacity. There are also other legal requirements for a surrogate mother, depending on the state in which the surrogacy takes place. For example, in California, the surrogate mother must have previously given birth at least once and must have no current medical issues that would make it difficult for her to carry the baby to term. Additionally, California law requires that the surrogate mother has been evaluated by a mental health professional.¹⁴

2. Intended Parents

The intended parents must also have the legal capacity to consent to the surrogacy agreement. This means that the intended parents must be an adult of legal age in the

---

¹¹ González, N. I. (2020). Legal and ethical issues in cross-border gestational surrogacy. *Fertility and Sterility*, 113(5), 916-919.

¹² Tsai, S., Shaia, K., Woodward, J. T., Sun, M. Y., & Muasher, S. J. (2020). Surrogacy Laws in the United States: What Obstetrician–Gynecologists Need to Know. *Obstetrics & Gynecology*, 135(3), 717-722.

¹³ A guardian is a person who is legally responsible for another person. A guardian typically has the same legal rights and responsibilities as a parent of their ward (the person for whom they are responsible). A guardian may be appointed by a court to ensure the physical and/or emotional well-being of the ward. A guardian may be necessary if the surrogate mother is under the age of 18 or is otherwise unable to make decisions due to mental incapacity. The guardian is responsible for making all legal decisions on the surrogate's behalf, including medical and financial decisions.

¹⁴ Piersanti, V., Consalvo, F., Signore, F., Del Rio, A., & Zaami, S. (2021). Surrogacy and “procreative tourism”. What does the future hold from the ethical and legal perspectives?. *Medicina*, 57(1), 47.

state in which the surrogacy is taking place, typically 18 years old or older. Additionally, the intended parents must be mentally competent and able to understand the terms of the agreement. In some cases, a court may appoint a guardian if the intended parents are under the age of 18 or are otherwise unable to make a decision due to mental incapacity.¹⁵ There are also other legal requirements for intended parents that vary by state. For example, in California, the intended parents must be evaluated by a mental health professional and must complete a home study. Additionally, California law requires that the intended parents have a pre-birth order in place before the baby is born, which sets out the legal rights and responsibilities of the intended parents.¹⁶

3. Legal Representation

In addition to the consent of all parties, legal representation is required for a surrogacy agreement to be legally binding. Each party should have their own legal counsel who can help them understand the terms of the agreement and ensure that they are in compliance with the laws of their state. For example, in California, the legal requirements for a surrogacy agreement are outlined in the California Family Code § 7960 et seq. This code outlines the requirements for a legally binding surrogacy agreement, including that each party must have independent legal counsel and that the agreement must be in writing and signed by all parties. Additionally, the agreement must set out the rights and responsibilities of each party, including the surrogate mother's right to receive medical and psychological care.¹⁷ The legal requirements for a successful surrogacy agreement in the United States are clear and straightforward. All parties must consent to the agreement and have their own legal representation. This process is to ensure that all parties understand their rights and responsibilities and that the agreement is legally binding. With these requirements in place, surrogacy can be a safe and successful option for building a family.

B. Court Approval for Surrogacy under US Law

Surrogacy is an arrangement whereby a woman agrees to carry and give birth to a child for another person or couple and is a legal arrangement in the United States. In order to be

---

¹⁵ Patel, N. H., Jadeja, Y. D., Bhadarka, H. K., Patel, M. N., Patel, N. H., & Sodagar, N. R. (2018). Insight into different aspects of surrogacy practices. *Journal of human reproductive sciences*, 11(3), 212.

¹⁶ Kneebone, E., Beilby, K., & Hammarberg, K. (2022). Experiences of surrogates and intended parents of surrogacy arrangements: a systematic review. *Reproductive BioMedicine Online*, 45(4), 815-830.

¹⁷ Crockin, S. L., Edmonds, M. A., & Altman, A. (2020). Legal principles and essential surrogacy cases every practitioner should know. *Fertility and Sterility*, 113(5), 908-915.

legally recognized, surrogacy must be approved by a court in the state in which the surrogate resides. The court will determine whether the surrogate has the capacity to make a valid agreement and whether the surrogacy arrangement is in the best interests of the child. This section will examine the court approval process for surrogacy in the United States.

1. State Laws

The laws governing surrogacy vary from state to state. Most states require that the intended parents receive court approval before the surrogacy arrangement is legally recognized. The laws governing surrogacy also vary among states with respect to the legal requirements that must be met for the surrogate to be legally recognized.¹⁸ Generally, the court will review the agreement between the surrogate and the intended parents to make sure that it is in the best interests of the child and that all parties have the capacity to make a valid agreement.¹⁹ In some states, the court must approve the agreement between the surrogate and the intended parents before an adoption can take place. For example, in California, the court must approve the surrogacy agreement before the adoption process can begin. In other states, courts do not have to approve the agreement before the adoption process can begin. However, the court may review the agreement and make sure that it is in the best interests of the child.²⁰

2. Types of Court Process

In some states, the court will review the surrogacy agreement and make a determination about whether the agreement is in the best interests of the child. For example, in California, the court must approve the agreement between the surrogate and the intended parents before the adoption process can begin.²¹ In this type of court process, the court will evaluate the agreement and make sure that it is in the best interests of the child. In addition, court evaluation process includes the review of the surrogacy agreement and the evidence presented to the court. Courts may check the financial stability of the intended parents, confirm

---

¹⁸ Pillai, D. A. V. (2014). Intended Parents and the Legal Concerns in Surrogacy Practices. *Rostrum Law Review (RLR)*, 1.

¹⁹ Ellenbogen, A., Feldberg, D., & Lokshin, V. (2021). Surrogacy: A worldwide demand. Implementation and ethical considerations. *Gynecol Reprod Endocrinol Metab*, 2, 66-73.

²⁰ Tsai, S., Shaia, K., Woodward, J. T., Sun, M. Y., & Muasher, S. J. (2020). Surrogacy Laws in the United States: What Obstetrician–Gynecologists Need to Know. *Obstetrics & Gynecology*, 135(3), 717-722.

²¹ Torres, G., Shapiro, A., & Mackey, T. K. (2019). A review of surrogate motherhood regulation in south American countries: pointing to a need for an international legal framework. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 19(1), 1-12.

that there has been an appropriate mental health evaluation of the surrogate, and review the parental rights and responsibilities outlined in the agreement. Depending on the state in which the surrogacy is taking place, other documents or procedures might be required (such as criminal background checks or a home study). At the end of the court evaluation process, the judge will make a determination as to whether the surrogacy agreement is in the best interests of the child. If the judge finds that there have been no legal violations or other issues, the agreement will be approved and the intended parents will be given parental rights to the child. If the judge does not approve the agreement, then the intended parents must start over and the surrogacy process should not continue.²² In other states, the court may review the agreement and make sure that it is in the best interests of the child but may not make a determination about the validity of the agreement. For example, in New York, the court may review the agreement and make sure that it is in the best interests of the child but will not make a determination about the validity of the agreement.²³

3. Reasons for Court Involvement

Surrogacy is a process in which a woman agrees to carry and give birth to a baby for another individual or couple. In the United States, the court system plays an important role in the surrogacy process. Reasons for court involvement include protecting the interests of all parties involved in the agreement, ensuring that parental rights are properly established, and ensuring that all legal requirements are met.²⁴

4. Adoption Process

Once the court has approved the surrogacy agreement, the adoption process can begin. In some states, the court must approve an adoption before it is legally recognized. In surrogacy arrangements in the US, the court must legally approve the agreement before the process can begin. This is to ensure that the rights of all parties involved in the surrogacy process are protected and respected. During the court approval process, a judge will review the agreement to make sure it is legally binding and meets the requirements set out by the state. The approval process can be lengthy and involve exchanging several documents between the intended parents, surrogate, and other parties. Once the court is satisfied that the agreement is valid, it will issue

---

²² Spivack, C. (2010). The law of surrogate motherhood in the United States. *The American Journal of Comparative Law*, 58(suppl_1), 97-114.

²³ Ellenbogen, A., Feldberg, D., & Lokshin, V. (2021). Surrogacy: A worldwide demand. Implementation and ethical considerations. *Gynecol Reprod Endocrinol Metab*, 2, 66-73.

²⁴ Selot, A. (2021). Commercial Surrogacy: An Analysis. *Issue 4 Int'l JL Mgmt. & Human.*, 4, 2621.

an order to officially recognize the surrogacy. This order grants the intended parents legal custody of the child, which is necessary for them to gain the child's parentage rights once the baby is born. The order may also change the surrogate's name on the birth certificate to reflect the intended mother's name.²⁵ With the court order, the intended parents and the surrogate will have the legal paperwork necessary to support the surrogacy arrangement. The intended parents are then legally recognized as the baby's parents and have all the same rights as any other parents. In other states, the adoption can proceed without court approval. Once the adoption process is complete, the intended parents will become the legal parents of the child. The child will be issued a birth certificate with the names of the intended parents listed as the parents.²⁶

It can be said that the court's approval process for surrogacy in the United States varies by state. Generally, courts will review the agreement between the surrogate and the intended parents to make sure that it is in the best interests of the child and that all parties have the capacity to make a valid agreement. Once the court approves the agreement, the adoption process can begin, and the intended parents will become the legal parents of the child.

IV. Surrogacy and the Court Process in the US

A. Laws and Regulations

In the US, surrogacy laws vary by state. Some states, such as California and New York, allow for surrogacy agreements, while other states, such as Michigan and Louisiana, prohibit surrogacy arrangements. Laws may also vary by types of surrogacy, such as traditional surrogacy or gestational surrogacy. In general, surrogacy agreements must meet certain requirements to be considered legally valid. These requirements may include the following: 1) The surrogate must be of legal age and not related to the intended parent(s). 2) The surrogate must be medically and psychologically evaluated and found to be suitable for surrogacy. 3) The agreement must be in writing and signed by all parties. 4) The surrogate must be compensated for her medical expenses related to the surrogacy. 5) The surrogate must relinquish parental rights to the intended parent(s) after the birth of the baby.²⁷

B. Court Process

---

²⁵ HAVINS, Weldon E.; DALESSIO, James J. Reproductive surrogacy at the millennium: Proposed model legislation regulating non-traditional gestational surrogacy contracts. *McGeorge L. Rev.*, 1999, 31: 673.

²⁶ Ellenbogen, A., Feldberg, D., & Lokshin, V. (2021). Surrogacy: A worldwide demand. Implementation and ethical considerations. *Gynecol Reprod Endocrinol Metab*, 2, 66-73.

²⁷ Tsai, S., Shaia, K., Woodward, J. T., Sun, M. Y., & Muasher, S. J. (2020). Surrogacy Laws in the United States: What Obstetrician–Gynecologists Need to Know. *Obstetrics & Gynecology*, 135(3), 717-722.

In order for a surrogacy agreement to be legally recognized, the court must grant a pre-birth order. This process involves filing a petition with the court in the state where the birth will occur. The intended parent(s) must provide the court with evidence of the surrogacy agreement, including the written agreement and the medical and psychological evaluations of the surrogate. The court will then hear testimony from the surrogate and the intended parent(s) and issue a pre-birth order that establishes parental rights to the baby. The court also plays a role in post-birth situations. After the baby is born, the intended parent(s) must file a petition with the court to obtain a post-birth order that legally establishes them as the baby's parents. The surrogate must also relinquish her parental rights at this time.²⁸

V. Thai Surrogacy Law under Reproductive Technology Act, B.E. 2558 (2015)²⁹

If we consider the effects of using this law, we can see that the said law has created a new mechanism to control the use of assisted reproductive technologies to produce children, whereby a commission is established as the body with the role of policymaking, supervision, and inspection of the operations being carried out in compliance with the law. Before any operation, the result of using this law in Thailand's philanthropic activities has raised some interesting points, namely:

1. Defining the methods of giving birth to children through assisted reproductive technologies as defined in the Philanthropic Law, there are two ways of doing this, namely, insemination and surrogacy.

- 1.1 Insemination: The Philanthropic Law defines "insemination" as the introduction of sperm into the reproductive organs of a woman for her to conceive without the participation of another partner. The law also sets out the criteria, procedure and conditions for carrying out insemination. In articles 19 and 20 it is specified that insemination must be done with the consent of the woman's husband, and if the sperm is provided by a donor, written consent from the husband and wife is required.

- 1.2 Surrogacy: The Assisted Reproductive Technology Act has set out criteria for surrogacy in which surrogacy is based on a contract between the surrogate mother, the husband and wife agreeing with the law that the child to be born from the surrogacy will be their own

---

²⁸ Canner, S. (2021). Navigating Surrogacy Law in the Non-United States: Why All States Should Adopt a Uniform Surrogacy Statute. *Journal of Civil Rights and Economic Development*, 33(2), 2.

²⁹ <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=13792>

legal child. The criteria, procedures and conditions for surrogacy under Sections 21, 22 and 23 are as follow:

(1) The procedures to impose surrogacy must be conducted by a legally married Thai couple only. However, the law provides exceptions that the couple should have been registered for marriage for at least three years if they do not have a Thai nationality.

(2) The surrogate mother must have had her own child before and consent from her spouse or partner who wish to have a child with her by surrogacy must be obtained.

(3) The surrogate mother must be a blood relative of the husband of wife who agree with the law to have a child via surrogacy. If the couple does not have such condition, another woman can substitute the surrogacy. But should comply with criteria, procedures and conditions that are prescribed by the Ministerial Regulations.

(4) Two procedures that can use are using gametes derived from the husband or wife who agree with the law to have a child by surrogacy or using gametes of another husband or wife to substitute surrogacy.

(5) Egg from the surrogate mother is prohibited.

(6) An approval from the Committee must be obtained before the surrogacy is conducted in each case.

2. Determining the Legal Effects of Surrogacy Agreements

When discussing surrogacy agreements, it is widely believed that this issue is highly complex with regards to social implications, as the results of such agreement might affect multiple persons, specially their mental health, emotion, social environment, and the growth, both physically and mentally, of the baby that will be the result of this process. It also changes the status, rights, and roles of persons involved, especially the father, mother, and the baby, as recognized by the Thai Civil and Commercial Code and other related laws regarding family, succession and inheritance. After studying the effects of this analysis, it has identified several interesting points as follow:

When talking about the legal status of surrogacy contracts in Thai law before the enactment of the Fertilization Act, there are important issues to consider in terms of the contractual agreement that is a surrogacy contract of what type, and if it has enforceable legal effect or not, and to what extent, and if it is enforceable, is it categorized as an employment contract or a contract for doing a job due to a pursuit of results which is the success of the job or not. If the pursuit of results is the birth of a single child, is it a contract that is contrary to public morals or not. Since a child is a person and not an object of the contract, like that of a contract for constructing a building, or a contract of painting a picture which employs the form of contracting for doing a job, one should consider carefully if the contract is indeed enforceable by law or not and of what type, and if it is, it will be an issue of social interest worthy of study.

Moreover, such a contract may also be a contract for the waiver or alteration of parentage rights as set forth in Title V of the Civil and Commercial Code, which will directly affect the rights and responsibilities of the parents and their children, and the inheritance rights as determined by Title VI of the same Code.

Regardless, after the Enforcement of Beneficial Law, it is construed that this royal decree had ratified the contract of surrogacy, allowing both parties to be able to come to an agreement as according to the law. Even though there was no explicitly mention about the terms "contract" in this law, the law had ratified the surrogacy to be able capable to be done under the condition of a written agreement and wherein both parties, the surrogate and the husband and the wife, had agreed on the law. Upon examination of this law, there is no different interpretation of the law when it comes to the term "agreement" as mentioned in this law and also the term "contract" as mentioned in this respective civil and commercial laws. The author sees no different legal significances as both must agree in agreement either in offering and acceptance to form a contract. Nonetheless, this law had avoided the term "contract" as it could be misinterpreted to general people that it could be signed without free will, whereas in reality in a surrogacy must have free will agreement between the parties to enter into obligations, if agreement and acceptance should meet then it would form a contract, still in the surrogacy it must abide with the condition set forth in this law strictly. In conclusion, since this law is in effect, the contract of surrogacy must meet the condition set forth in law in order to be in effect.

VI. Conclusion and Recommendations

Overall, the court plays a pivotal role in giving permission to have a child through surrogacy in the US. In the US, the court has the authority to grant legal permission for the intended parents to have a child through surrogacy, while in Thailand, the Thai court does not involve in the process. As a result, Thai law should allow Thai courts to be a part of the surrogacy process and should provide as follow:

1. It is recommended that the US and Thai governments review their respective laws and regulations for surrogacy to ensure that they are up to date and provide the most effective legal protection for those involved in the process.

2. It is also recommended that the court systems in both countries work together to create a unified set of laws and regulations regarding surrogacy so that the process is consistent across the two nations.

3. In addition, both countries should strive to ensure that the court is able to adequately address all the legal issues related to surrogacy in order to provide the best possible outcome for the intended parents and the surrogate.

4. Finally, both countries should work to ensure that the court is able to provide effective counseling and support to those involved in the surrogacy process, in order to ensure that the best interests of the child are protected throughout the process.

Bibliography

- Attawet, J. (2022). Reconsidering surrogacy legislation in Thailand. *Medico-Legal Journal*, 90(1), 45-48.
- Brandão, P., & Garrido, N. (2023). Commercial surrogacy: an overview. *Revista Brasileira de Ginecologia e Obstetrícia*, 44, 1141-1158.
- Canner, S. (2021). Navigating Surrogacy Law in the Non-United States: Why All States Should Adopt a Uniform Surrogacy Statute. *Journal of Civil Rights and Economic Development*, 33(2), 2.
- Crockin, S. L., Edmonds, M. A., & Altman, A. (2020). Legal principles and essential surrogacy cases every practitioner should know. *Fertility and Sterility*, 113(5), 908-915.
- Ellenbogen, A., Feldberg, D., & Lokshin, V. (2021). Surrogacy: A worldwide demand. Implementation and ethical considerations. *Gynecol Reprod Endocrinol Metab*, 2, 66-73.
- Gunnarsson Payne, J., Korolczuk, E., & Mezinska, S. (2020). Surrogacy relationships: a critical interpretative review. *Upsala journal of medical sciences*, 125(2), 183-191.
- Gibson, H. G. (2021). "Doing it Our Way" Participation and Kinship in Traditional Surrogacy Narratives in Aotearoa New Zealand. *Medicine Anthropology Theory*, 8(3), 1-26.
- González, N. I. (2020). Legal and ethical issues in cross-border gestational surrogacy. *Fertility and Sterility*, 113(5), 916-919.
- Jacobson, H. (2020). Cross-border reproductive care in the USA: who comes, why do they come, what do they purchase?. *Reproductive Biomedicine & Society Online*, 11, 42-47
- Kneebone, E., Beilby, K., & Hammarberg, K. (2022). Experiences of surrogates and intended parents of surrogacy arrangements: a systematic review. *Reproductive BioMedicine Online*, 45(4), 815-830.
- Margaletić, A. Č., Preložnjak, B., & Šimović, I. (2019). Presumption of motherhood on crossroad of surrogacy arrangements in EU. *EU and comparative law issues and challenges series (ECLIC)*, 3, 778-802.
- Piersanti, V., Consalvo, F., Signore, F., Del Rio, A., & Zaami, S. (2021). Surrogacy and "procreative tourism". What does the future hold from the ethical and legal perspectives?. *Medicina*, 57(1), 47.
- Raj, P., Gupta, N., Tiwari, P., Kaniya, V., & Sharma, Y. (2023). Legality And Enforceability of

Surrogacy Contracts: Challenges to Face. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(4S), 1486-1502.

Selot, A. (2021). Commercial Surrogacy: An Analysis. *Issue 4 Int'l JL Mgmt. & Human.*, 4, 2621.

Tsai, S., Shaia, K., Woodward, J. T., Sun, M. Y., & Muasher, S. J. (2020). Surrogacy Laws in the United States: What Obstetrician–Gynecologists Need to Know. *Obstetrics & Gynecology*, 135(3), 717-722.

แนวทางการยกร่างพระราชบัญญัติการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืนโดยใช้ หลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต

Approach for Drafting of the Sustainable Packaging Waste Management Act by Implementing Extended Producer Responsibility

ฤทธิภัฏ กัลยาณภัทรศิษฐ์¹ อรัชมน พิเชฐวรกุล² พรพล เทศทอง³ และอริศรา เหล็กคำ⁴
Ridthipat Kallayanapattharasi¹ Arachamon Pichetworakoon² Pornpon Thedthong³
and Arisara Lekham⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ โดยนำหลักกฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตของประเทศฝรั่งเศส แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น และ อินโดนีเซีย มาเปรียบเทียบกับจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการยกร่างพระราชบัญญัติการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืนในประเทศไทย โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เป็นการเฉพาะ มีเพียงพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่มุ่งเน้นในการจัดการกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะเท่านั้น ส่งผลให้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบังคับให้มีการจัดระบบคัดแยกที่ต้นทางและจัดเก็บแบบแยกประเภทเพื่อนำวัสดุเข้าสู่ระบบการหมุนเวียนทรัพยากร โดยเมื่อศึกษากฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น และอินโดนีเซีย พบว่าได้นำแนวคิดเรื่อง “หลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต” มาปรับใช้ในการออกกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ผลิตมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ของตนเองที่นำออกสู่ตลาดตลอดวัฏจักรชีวิตบรรจุภัณฑ์ รวมไปถึงการกำหนดหน้าที่ให้ประชาชนมีหน้าที่ในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาขยะบรรจุภัณฑ์ที่เพิ่มมากขึ้น โดยนำหลักการทางกฎหมายของต่างประเทศที่ทำการศึกษามาใช้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการกำหนดเนื้อหาที่สำคัญในร่างพระราชบัญญัติการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืน พ.ศ..... ที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการขยะ, การนำกลับมาใช้ใหม่, สิ่งแวดล้อม

¹ อาจารย์, สำนักวิชานิติศาสตร์ และศูนย์วิจัยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อประเทศไทยปลอดขยะ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย 57100

² อาจารย์, สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย 57100

³ อาจารย์, สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย 57100

⁴ อาจารย์, สำนักวิชานิติศาสตร์ และศูนย์วิจัยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อประเทศไทยปลอดขยะ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย 57100

¹ Lecturer, School of Law and CEWT Research Center, Mae Fah Luang University, Chiang rai, 57100

² Lecturer, School of Law Mae Fah Luang University, Chiang rai, 57100

³ Lecturer, School of Law Mae Fah Luang University, Chiang rai, 57100

⁴ Lecturer, School of Law and CEWT Research Center, Mae Fah Luang University, Chiang rai, 57100

* Corresponding author: E-mail address: ridthipat@mfu.ac.th

Abstract

The research aims to compare and review the laws of Thailand related to packaging waste management by adopting the legal principles of Extended Producer Responsibility from France, South Africa, Japan, and Indonesia. This research presents recommendations for the drafting of the Sustainable Packaging Waste Management Act in Thailand. The qualitative research method was mainly based on documentary research. The results show that Thailand does not have a specific packaging waste management law. Only the Cleanliness and Orderliness Act of 1992 and the Public Health Act of 1992 focus on hygienic waste management. As a result, it does not have a law requiring a sorting system at the source and separate storage to bring materials into the resource recycling system. The legal principles of Extended Producer Responsibility in France, South Africa, Japan, and Indonesia have been adapted into legislation that requires manufacturers to share responsibility for their packaging and products throughout the packaging life cycle, including defining duties for people to have a duty to sort waste from the source to solve the problem of increasing packaging waste. By using the legal principles of foreign countries studied as a guideline for determining important contents in the draft Sustainable Packaging Waste Management Act B.E..... that can be adapted to be suitable for the context of Thailand.

Keywords: Waste Management, Recycle, Environment

บทนำ

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทั่วโลกเผชิญร่วมกัน โดยประเทศไทยมีขยะมูลฝอยสะสมตกค้างจากในอดีตและมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี ในส่วนของขยะบรรจุภัณฑ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นพบว่า ผู้ผลิตหันมาใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกเพิ่มขึ้นอย่างมากในขณะที่พลาสติกที่กลายเป็นขยะนั้นกลับมีอัตราการรีไซเคิลค่อนข้างต่ำประกอบกับการบริหารจัดการขยะของประเทศไทยยังคงเป็นไปตามแนวคิดดั้งเดิมของระบบเศรษฐกิจเส้นตรง (Linear economy) ที่กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีหน้าที่เก็บ ขน และกำจัดขยะในท้องที่ของตนเอง ซึ่งในภาพรวม อปท. ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและขาดการส่งเสริมแหล่งกำเนิดให้มีการลดการสร้างขยะและคัดแยกขยะที่ต้นทางอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยจึงต้องเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ประชาชน และภาคธุรกิจ ปัจจุบันหลายประเทศได้นำแนวคิดเรื่อง “หลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต” (Extended Producer Responsibility: EPR) ที่กำหนดให้ผู้ผลิตมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ของตนเองที่นำออกสู่ตลาดตลอดวัฏจักรชีวิตบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์นั้น มาแก้ไขปัญหาขยะควบคู่ไปกับการนำทรัพยากรกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยการออกเป็นกฎหมาย EPR เพื่อส่งเสริมให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการนำกลับมาใช้ใหม่ และสร้างระบบรับคืนขยะบรรจุภัณฑ์จากผู้บริโภค โดยผู้ผลิตเองหรือองค์กรตัวแทนผู้ผลิตที่อาจจะทำความร่วมมือกับองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น (อปท.) ผู้จัดจำหน่ายและผู้เก็บรวบรวมขยะ ช่วยลดการรั่วไหลของขยะบรรจุภัณฑ์สู่สิ่งแวดล้อม โดยงานวิจัยฉบับนี้ทำการศึกษาทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ในประเทศไทย และกฎหมาย EPR ของต่างประเทศจำนวน 4 ประเทศ ประกอบด้วย (1) ประเทศฝรั่งเศส (2) ประเทศแอฟริกาใต้ (3) ประเทศญี่ปุ่น และ (4) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย เพื่อนำมาสู่แนวทางการพัฒนาจัดทำร่างกฎหมาย EPR ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยต่อไป โดยเลือกประเทศฝรั่งเศสเนื่องจากเป็นประเทศที่มีการนำหลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตมาใช้ในการจัดการวัสดุต่าง ๆ มาอย่างยาวนาน ไม่แต่เฉพาะบรรจุภัณฑ์เท่านั้น จนสามารถสกัดเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่สามารถนำไปใช้กับวัสดุได้ทุกประเภทโดยบรรจุไว้ในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม ซึ่งการศึกษากฎหมายของประเทศฝรั่งเศสจะสามารถนำมาใช้เป็นตัวแบบในการกำหนดหลักกฎหมายที่เป็นหลักทั่วไปได้ ส่วนประเทศแอฟริกาใต้จะมีบริบทที่คล้ายประเทศไทยคือเป็นประเทศกำลังพัฒนาและมีการนำหลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นมาใช้ในการจัดการบรรจุภัณฑ์มาใช้ในระบบสมัครใจก่อน และเพิ่มจะยกระดับให้เป็นระบบบังคับ โดยการตรากฎหมายโดยเฉพาะ ซึ่งบริบทจะคล้ายกับประเทศไทยที่บริษัทเอกชนหลายรายได้เริ่มนำร่องโดยสมัครใจก่อน และต้องการผลักดันให้เป็นระบบบังคับโดยการตรากฎหมาย ประสบการณ์ของแอฟริกาใต้จะทำให้การยกร่างกฎหมายของไทยเป็นไปได้ ส่วนประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศแรก ๆ ในเอเชียที่นำหลักความรับผิดชอบของผู้ผลิตมาใช้กับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยการตรากฎหมายเฉพาะสำหรับผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทแยกกันเป็นฉบับ ๆ ไป ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประเทศไทยที่จะต้องเริ่มจากการจัดทำกฎหมายแยกเป็นประเภทสำหรับแต่ละผลิตภัณฑ์โดยเริ่มที่บรรจุภัณฑ์ ส่วนประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีสภาพสังคมใกล้เคียงกับประเทศไทยเนื่องจากเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ยังไม่ตึงเหมือนกัน และมีการนำหลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นมาใช้แบบสมัครใจซึ่งสามารถศึกษาเพื่อเป็นตัวอย่างว่าหากประเทศไทยจะจัดทำกฎหมายในลักษณะระบบสมัครใจจะต้องมีเนื้อหาอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษาทบทวนกฎหมายของประเทศไทยในการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์
- 2) ศึกษากฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น และอินโดนีเซียในการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทย
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการยกร่างพระราชบัญญัติการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืนโดยใช้หลักการ EPR

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นหลัก ได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ทั้งหนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ สื่อออนไลน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ทั้งในส่วนข้อมูลในประเทศและต่างประเทศ แล้วสรุปเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการอ้างอิงเรียบเรียงและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาทบทวนกฎหมายของประเทศไทยในการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์

จากการศึกษากฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ พบว่ายังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เป็นการเฉพาะ มีเพียงพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่กำหนดเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดทั่วไปในพื้นที่สาธารณะของประเทศ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่มีเป้าหมายในการคุ้มครองควบคุมกำกับดูแลประชาชนในด้านสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพ ซึ่งมุมมองทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขยะในประเทศไทยยังคงเป็นลักษณะที่มอง “ขยะบรรจุภัณฑ์” รวมทั้งขยะประเภทอื่น ๆ เป็น “ขยะ” ที่ต้องนำไปกำจัดอย่างถูกหลักสุขลักษณะ แต่มีได้มองว่าเป็น “วัสดุ” หรือ “ทรัพยากร” ที่ควรมีการจัดการระบบคัดแยกที่ต้นทางและจัดเก็บแบบแยกประเภทเพื่อนำวัสดุเข้าสู่ระบบการหมุนเวียนทรัพยากร แม้ในทางปฏิบัติจะมีกลุ่มซาล้างและร้านรับซื้อของเก่าได้ดำเนินการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่มีมูลค่าตลาดอยู่ แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกประเภทบรรจุภัณฑ์และไม่มีมาตรการจูงใจให้รับซื้อหรือเก็บรวบรวมขยะบรรจุภัณฑ์ที่มีมูลค่ารีไซเคิลต่ำ จึงก่อให้เกิดปัญหาการตกค้างรั่วไหลของขยะบรรจุภัณฑ์ในสิ่งแวดล้อมอยู่อีกมาก โดยเฉพาะกลุ่มบรรจุภัณฑ์พลาสติก กล่องเครื่องดื่มและขวดแก้วขนาดเล็กที่ใช้ครั้งเดียว ประกอบกับการที่กฎหมายดังกล่าวก็ไม่ได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของประชาชน แต่ระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการเก็บ ขนและกำจัด ซึ่งหากมีกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ของประชาชนให้มีการคัดแยกขยะและส่งขยะเข้าระบบการจัดการเป็นการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมและเป็นปัจจัยพื้นฐานของการสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อให้แหล่งกำเนิดขยะต้องคัดแยกขยะและส่งต่อขยะหรือของใช้แล้วไปจัดการหรือใช้ประโยชน์ในระบบเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนทรัพยากรเพื่อกระตุ้นให้มีการนำทรัพยากรกลับมาหมุนเวียนในระบบให้มากขึ้น แม้ในภายหลังกฎหมายลำดับรองที่ออกตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับได้มีการระบุให้ อปท. ต้องส่งเสริมให้แหล่งกำเนิดคัดแยกขยะและจัดระบบแยกเก็บขยะ แต่ อปท. ส่วนใหญ่ยังมิได้ดำเนินการพัฒนาระบบเก็บขยะแบบแยกประเภท ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากรและผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนในเรื่องนี้เท่าที่ควร และถึงแม้จะมีความพยายามที่จะให้ อปท. ส่งเสริมการแยกขยะที่ต้นทาง แต่พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับยังมิได้ถูกแก้ไขให้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการลดปริมาณและคัดแยกขยะ ประกอบกับ อปท. ไม่ได้มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นและจัดเตรียมระบบให้ประชาชนแยกขยะ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังเห็นว่า ขยะเป็นหน้าที่ของรัฐ ขาดจิตสำนึกหรือความตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองที่ต้องลดและแยกขยะ ซึ่งสามารถนำแนวคิดหลักการ EPR มาประยุกต์ใช้ในกฎหมายไทยเพื่อเป็นการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะบรรจุภัณฑ์ร่วมกัน

2. ศึกษากฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น และอินโดนีเซียในการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทย

หลักการ EPR ในประเทศฝรั่งเศสได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Code de l'environnement) [1] จากการศึกษาพบว่า มีประเด็นที่สามารถนำมาปรับใช้ในการร่างกฎหมายในประเทศไทยได้ ดังนี้ (1) การกำหนดรูปแบบคณะกรรมการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Comité des parties prenantes) ขององค์กรความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต (Éco-organisme) ซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน [2] ที่ต้องประกอบด้วย ผู้ผลิต ตัวแทนหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจในการจัดการขยะ องค์กรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการรับรอง องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค และผู้ดำเนินการลดและกำจัดขยะ รวมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วน

เสียด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะ โดยให้คณะกรรมการฯ มีหน้าที่ในการให้ความเห็นก่อนที่องค์กรความรับผิดชอบต่อของผู้ผลิตจะตัดสินใจดำเนินงานบริหารจัดการ (2) กำหนดให้มีการตรวจสอบตนเองขององค์กรความรับผิดชอบต่อของผู้ผลิตเป็นระยะ ๆ อย่าง “อิสระและสม่ำเสมอ” ตามมาตรการกำกับดูแลที่กำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน และระบบการควบคุมภายในขององค์กร และเป็นการประเมินอย่างเป็นระบบและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงกิจการที่ดีเพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าระบบต่าง ๆ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรตามมาตรฐานการตรวจสอบที่ยอมรับโดยทั่วไปจากหลักการสากล (3) สร้างสิ่งจูงใจเงินรางวัลและเบี้ยปรับ โดยการกำหนดให้เงินสมทบช่วยเหลือที่ผู้ผลิตจ่ายให้กับองค์กรความรับผิดชอบต่อของผู้ผลิตนั้นสามารถปรับขึ้นลงได้ตามเกณฑ์การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากผู้ผลิตดำเนินการในทางที่เป็นประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์ของระบบ EPR หน่วยงานบริหารจัดการขยะอาจคืนให้ในรูปของเงินรางวัลแก่ผู้ผลิตได้ ในทางกลับกันหากผู้ผลิตไม่ได้ดำเนินการในทางที่เป็นประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์ของระบบ EPR ก็อาจกำหนดให้ผู้ผลิตต้องจ่ายเบี้ยปรับเพิ่มเติมได้ [3] และ (4) รูปแบบการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมขององค์กรความรับผิดชอบต่อของผู้ผลิต โดยมีการกำหนดที่ชัดเจนถึงน้ำหนักของขยะและประเภทขยะ ตลอดจนถึงวิธีการคำนวณ พร้อมทั้งทำคู่มือที่เกี่ยวข้องกับการเก็บค่าธรรมเนียมของขยะแต่ละประเภทให้เข้าใจง่าย อธิบายเป็นรูปภาพ อันสะท้อนถึงการดำเนินงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ อีกทั้งยังมีการกำหนดเรื่องการชำระค่าธรรมเนียมที่ต้องจ่ายให้แก่สำนักงานจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (Agence de l'environnement et de la maîtrise de l'énergie : ADEME) อีกด้วย ซึ่งค่าธรรมเนียมคิดจากน้ำหนัก จากหน่วย สำหรับวัสดุแต่ละประเภท โดยได้กำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรองอย่างชัดเจน [4]

ประเทศแอฟริกาใต้มีที่นำหลักการ EPR มาปรับใช้ในการออกรัฐบัญญัติว่าด้วยขยะ ค.ศ. 2008 และได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้กฎเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ มีจุดเด่นที่น่าสนใจอยู่หลายประการ ที่สามารถนำมาปรับใช้ในประเทศไทย ดังนี้ (1) ความรับผิดชอบต่อที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตเป็นภาคบังคับโดยผู้ผลิต (Producer) และองค์กรความรับผิดชอบต่อของผู้ผลิต (PRO) จะต้องทำการลงทะเบียนกับกระทรวงสิ่งแวดล้อม ป่าไม้และประมง (Department of Environment, Forestry and Fisheries: DEFF) ที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล [5] (2) ในกฎหมายมีการกำหนดนิยามผู้ผลิต (Producer) ไว้โดยละเอียดและชัดเจน (3) มีการจัดตั้งสมาคมผู้คัดแยกขยะแห่งแอฟริกาใต้ (South African Waste Pickers Association: SAWPA) เนื่องจากในประเทศแอฟริกาใต้มีจำนวนผู้เก็บขยะนอกระบบ (Waste Picker) อยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งสมาคมขึ้นมาเพื่อส่งเสริม ช่วยเหลือ สนับสนุนด้านสิทธิและสวัสดิการให้แก่ผู้เก็บขยะนอกระบบ ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยในการจัดการปัญหาขยะของประเทศได้ หรือให้มีการสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นกำหนดในแผน EPR โดยการรวมกลุ่มของขยะที่สามารถรวมเข้ากับบริการรวบรวมและคัดแยกขยะของเทศบาลเพื่อเพิ่มปริมาณจำนวนขยะที่สามารถนำมารีไซเคิลได้ (4) มีการกำหนดเรื่องค่าธรรมเนียม ให้มีการเสนอและใช้ค่าธรรมเนียมของผู้ผลิตซึ่งเพิ่มตามสัดส่วนของสมาชิกทั้งหมดตามผลิตภัณฑ์ที่ระบุที่วางขายในตลาด ครอบคลุมค่าใช้จ่ายสุทธิทั้งหมดของการดำเนินงานตามแผนความรับผิดชอบต่อที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (EPR) ขององค์กรความรับผิดชอบต่อของผู้ผลิต (PRO) เมื่อได้กำหนดค่าธรรมเนียมแล้วต้องมีการประกาศในรัฐกิจจานุเบกษา และ (5) มีการกำหนดโทษจำคุกไว้ด้วยหากไม่ปฏิบัติตาม โดยอัตราโทษจำคุกกำหนดไว้ไม่เกิน 15 ปี

ในประเทศญี่ปุ่น หลักการ EPR ได้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการรีไซเคิลบรรจุภัณฑ์ ค.ศ. 1995 ที่มีแนวคิดที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะประเภทสินค้าพลาสติกและบรรจุภัณฑ์ของสินค้าต่าง ๆ โดยมีหลักการที่น่าสนใจในการนำมาปรับใช้ ดังนี้ (1) กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานของรัฐ (กระทรวง) ในหลาย ๆ ภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมตามกฎหมายนี้ (2) มีการกำหนดสูตรในการคำนวณค่าธรรมเนียมไว้ในกฎหมาย และองค์การความรับผิดชอบของผู้ผลิตต้องแสดงสูตรในการคำนวณไว้ในคู่มือมาตรฐานการรีไซเคิลที่ส่งให้รัฐมนตรีอนุมัติก่อนการเริ่มปฏิบัติการ (3) การจัดทำแผนการจัดเก็บขยะบรรจุภัณฑ์แบบแยกประเภทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และ (4) มีการกำหนดอัตราโทษปรับในจำนวนที่สูงมากเพื่อใช้เป็นมาตรการเชิงลงโทษด้วย อย่างไรก็ตามบรรจุภัณฑ์ที่อยู่ในระบบ EPR ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการรีไซเคิลบรรจุภัณฑ์ฯ ค.ศ. 1995 จะจำกัดเฉพาะบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือนที่ประกอบไปด้วยวัสดุ 4 ชนิด ได้แก่ พลาสติก แก้ว กระดาษและโลหะเท่านั้น [6]

ประเทศอินโดนีเซียได้นำหลักการ EPR มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการจัดการขยะมูลฝอย ฉบับที่ 18/2008 ซึ่งมีหลักการที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ ดังนี้ (1) กำหนดให้ผู้ผลิตมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทางในกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อลดขยะให้เหลือน้อยตั้งแต่ต้นทาง สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ และสามารถนำไปรีไซเคิลได้ และหรือง่ายต่อการย่อยสลายด้วยกระบวนการทางธรรมชาติ (2) กำหนดให้ผู้ผลิตสินค้าจะต้องจัดแสดงเครื่องหมายเกี่ยวกับการลดและการจัดการขยะไว้บนผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ของสินค้าของตน รวมทั้งกำหนดให้ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบต่อสินค้าและบรรจุภัณฑ์ภายหลังจากการใช้งานแล้ว และ (3) กำหนดให้ผู้ผลิตมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการบรรจุภัณฑ์หรือสินค้าของตนที่ยากต่อการย่อยสลายหรือไม่สามารถถูกย่อยสลายด้วยกระบวนการทางธรรมชาติ โดยนำบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวไปจัดการเพื่อนำไปใช้ใหม่หรือนำไปรีไซเคิล

สรุปและอภิปรายผล

(1) ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการจัดการบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วที่นำหลักความรับผิดชอบต่อที่เพิ่มขึ้นมาใช้เป็นการเฉพาะ ทำให้บรรจุภัณฑ์หลังการบริโภคหากถูกทิ้งลงถังขยะจะถือเป็น “ขยะ” หรือ “ของเสีย” ที่จะต้องนำไปกำจัด โดยอยู่ภายใต้กฎหมายหลัก 2 ฉบับที่ให้อำนาจหน้าที่และกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขต่าง ๆ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตั้งแต่การเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ได้แก่ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดทั่วไปในพื้นที่สาธารณะของประเทศ รวมถึงการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่นำหลักความรับผิดชอบต่อที่เพิ่มขึ้นมาใช้เป็นการเฉพาะ ทำให้เกิดความเสียหายหลายประการ ได้แก่ ประการแรก ทำให้ไม่เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยโดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำมากลับมาใช้ประโยชน์หรือรีไซเคิลได้ โดยเฉพาะขยะบรรจุภัณฑ์ที่มีจำนวนมากออกจากขยะมูลฝอยที่จะนำไปกำจัด อันเป็นการเสียโอกาสที่จะใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ประการที่สอง ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะนำไปกำจัดมีปริมาณมากเกินไปและใช้ต้นทุนที่สูงมากในการกำจัด และประการที่สาม ไม่เกิดการกระตุ้นให้ทั้งผู้ผลิต ผู้ประกอบธุรกิจ รวมไปถึงประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยหันมาผลิตและการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือสามารถนำกลับมาใช้ใหม่หรือรีไซเคิลได้ รวมไปถึงพฤติกรรมการค้าแยกขยะมูลฝอยที่จะทำให้งานบริหารจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) เมื่อศึกษากฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น และอินโดนีเซียที่ได้นำหลักการ EPR มาบัญญัติไว้ในกฎหมายและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวม พบว่า ทุกประเทศที่ได้ศึกษามีกฎหมายที่มีบทบัญญัติกำหนดหน้าที่ของประชาชนในการที่จะต้องมีการลดและคัดแยกขยะอย่างชัดเจน โดยมีหลักการในหลายเรื่องที่สามารถนำมาใช้เป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายจัดการบรรจุภัณฑ์ของไทยได้ ดังนี้ (1) กฎหมายของประเทศฝรั่งเศสที่สามารถนำมาใช้ได้ ได้แก่ การกำหนดเงินรางวัลและเบี้ยปรับให้ผู้ผลิตที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือใช้บรรจุภัณฑ์ที่ทำให้เป็นง่ายต่อการรีไซเคิลหรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (2) กฎหมายของประเทศแอฟริกาใต้ที่สามารถนำมาใช้ได้คือในส่วนของกฎเกณฑ์เกี่ยวกับผู้เก็บขยะนอกระบบ (Waste Picker) ซึ่งคล้ายกับบริบทของประเทศไทยที่มี “ซาเล้ง” หรือ “ร้านรับซื้อของเก่า” ที่รับซื้อขยะที่รีไซเคิลได้จากประชาชนเพื่อนำไปขายต่อหรือนำไปทำการรีไซเคิล (3) กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นที่สามารถนำมาใช้ได้ คือ การกำหนดหน้าที่ให้กับทุกภาคส่วน ไม่แต่เฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตและผู้ใช้บรรจุภัณฑ์เท่านั้น แต่กำหนดหน้าที่ตั้งแต่รัฐบาลส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจอื่น รวมไปถึงประชาชนทั่วไปให้มีส่วนร่วมและภาระหน้าที่ในระบบการจัดการบรรจุภัณฑ์นี้ด้วย โดยเฉพาะหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ที่จะต้องแยกการเก็บขยะออกเป็นประเภทซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้หลักการ EPR ประสบความสำเร็จ และ (4) กฎหมายของประเทศอินโดนีเซียที่สามารถนำมาใช้ได้คือการกำหนดให้ผู้ผลิตมีหน้าที่ตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อลดขยะให้เหลือน้อยตั้งแต่ต้นทาง และจะต้องเครื่องหมายเกี่ยวกับการลดและการจัดการขยะไว้บนผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ของสินค้าของตน

(3) สำหรับประเทศไทยมีความเป็นไปได้ที่นำมาหลักการดังกล่าวมาใช้ ด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ ประการแรก ความตื่นตัวทั้งในภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าที่มีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่สามารถรีไซเคิลได้ ที่ได้เริ่มนำระบบ EPR มาใช้ในการจัดการบรรจุภัณฑ์ของตนเอง และได้เรียกร้องให้ภาครัฐตรากฎหมายกำหนดให้เป็นภาคบังคับ ภาคประชาสังคมที่มีการณรงค์เรื่องการคัดแยกขยะและการรีไซเคิลวัสดุที่ไม่ใช้แล้วอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงภาครัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทยที่เพิ่มส่งเสริมให้เกิดการคัดแยกขยะที่ต้นทาง และกรมควบคุมมลพิษที่พยายามผลักดันให้ให้นำหลักการ EPR มาใช้ในแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยที่ยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

แต่อย่างไรก็ดี การตรากฎหมายดังกล่าวมีประเด็นที่จำเป็นต้องพัฒนาไปพร้อมกัน ได้แก่ ประการแรก ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกลางที่เป็นมาตรฐานสำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยเฉพาะ อีกทั้งยังไม่มีความเป็นเอกภาพในเรื่องกฎหมายและหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยทั้งระบบในภาพรวมของทั้งประเทศ ดังนั้น การตรากฎหมายดังกล่าวควรจะต้องก่อตั้งองค์กรหรือหน่วยงาน โดยเฉพาะให้ทำหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการกฎหมายนี้โดยเฉพาะ ประการที่สอง ปัจจัยสำคัญของการหลักกรณีนี้นำมาใช้ คือการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนที่สามารถบังคับใช้ได้เป็นอย่างดีจะลักษณะ ดังนั้น ในตัวบทกฎหมายจะต้องกำหนดเรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่การกำหนดหน้าที่ให้กับประชาชนทั่วไป หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท รวมไปถึงกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อเข้าไปบริหารจัดการผู้เก็บขยะมูลฝอยนอกระบบ เช่น ซาเล้งหรือร้านรับซื้อของเก่า เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบการบริหารจัดการให้มากที่สุด

(4) จากการศึกษากฎหมายของไทยและประเทศฝรั่งเศส แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น และอินโดนีเซีย คณะผู้วิจัยขอเสนอให้ตรา “ร่างพระราชบัญญัติการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืน พ.ศ.....” โดยมีรายละเอียดที่สำคัญในเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

1. นิยามของบรรจุภัณฑ์ ให้กำหนดประเภทและวัสดุของบรรจุภัณฑ์แบ่งออกเป็น 4 ประเภทบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ (1) บรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ (2) บรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิ (3) บรรจุภัณฑ์ตติยภูมิ และ (4) บรรจุภัณฑ์บริการ และวัสดุบรรจุภัณฑ์ในช่วงแรกเริ่มยังคงอยู่ที่ 5 ชนิด ได้แก่ กระดาษ พลาสติก แก้ว โลหะ และกล่องเครื่องดื่ม

2. นิยามของคำว่า “ผู้ผลิต” ที่ผูกพันภายใต้ระบบ EPR หมายถึงผู้ผลิตที่นำสินค้าเข้ามาในตลาดและมีการถูกใช้ในประเทศไทย ประกอบด้วย (1) ผู้ผลิตและผู้นำเข้าบรรจุภัณฑ์ (2) ผู้ผลิตสินค้าที่มีตราสินค้า (3) ผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้บรรจุภัณฑ์ ยกเว้น (1) ผู้ผลิตรายย่อย และ (2) ผู้ผลิตเพื่อการส่งออกที่ได้รับยกเว้นในกรณีที่สินค้านั้นไม่มีการจำหน่ายในประเทศไทย สำหรับผู้ประกอบการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือใช้บรรจุภัณฑ์ เช่น ผู้ผลิตวัสดุ หรือผู้ใช้ Service Packaging อาจถูกกำหนดให้เป็น “ผู้ผลิต” เพิ่มเติมได้ในภายหลังโดยกำหนดให้เป็นอำนาจขององค์กรกำกับดูแลในการออกประกาศกำหนดผู้ผลิตเพิ่มเติมได้

3. ผู้ผลิตจะต้องขึ้นทะเบียนต่อกรมควบคุมมลพิษภายใน 4 เดือน โดยให้กรมควบคุมมลพิษมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาการขึ้นทะเบียนของผู้ผลิต และกำหนดขั้นตอนกระบวนการที่ง่ายและสะดวกต่อผู้ผลิต และเปิดเผยรายชื่อผู้ผลิตที่ขึ้นทะเบียนต่อสาธารณะเพื่อป้องกันผู้ตีตัวพรี และควรกำหนดโทษปรับทางปกครองสำหรับผู้ผลิตที่ไม่ขึ้นทะเบียนภายในเวลาที่กำหนด รวมทั้งการขอความร่วมมือกับผู้จำหน่ายสินค้ารายใหญ่หรือร้านสะดวกซื้อไม่ให้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่ขึ้นทะเบียนภายในประเทศซึ่งรวมถึงการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์และการลักลอบนำเข้าสินค้าดังกล่าวด้วย

4. ผู้ผลิตที่ขึ้นทะเบียนแล้วมีหน้าที่รับผิดชอบในการจ่ายค่าธรรมเนียม EPR และเก็บบรรจุภัณฑ์ของตนเองเพื่อนำกลับมารีไซเคิลหรือดำเนินการอื่นแล้ว รวมทั้งร่วมมือองค์กรความรับผิดชอบของผู้ผลิตในการดำเนินการจัดการผลิตภัณฑ์ของตน และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานต่อกรมควบคุมมลพิษ และมีหน้าที่ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนเองให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-design) และควรใช้ฉลากที่มี QR Code ติดบรรจุภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ของตนเองที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำความสะอาดและแยกทิ้งขยะบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวเพื่อให้สามารถนำรีไซเคิลได้ง่ายขึ้น

5. การจัดตั้งองค์กรความรับผิดชอบของผู้ผลิตให้จัดตั้งในรูปแบบนิติบุคคลเอกชนที่ไม่มีนโยบายในการแสวงหากำไรหรือในรูปของสมาคมหรือมูลนิธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้มีหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1) รับผิดชอบจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ของผู้ผลิตที่เป็นสมาชิกรวมถึงการรีไซเคิลบรรจุภัณฑ์ (2) ทำแผนความรับผิดชอบของผู้ผลิตที่เป็นสมาชิกขององค์กรเสนอต่อกรมควบคุมมลพิษให้ความเห็นชอบ (3) รายงานผลการดำเนินงานตามแผนความรับผิดชอบของผู้ผลิต (4) ควบคุมผู้ผลิตที่เป็นสมาชิกให้ดำเนินการตามแผนความรับผิดชอบของผู้ผลิต (5) รณรงค์ให้ประชาชนร่วมมือกับระบบ EPR และ (6) ทำความตกลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Informal Sector) ในเรื่องความร่วมมือในการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์

6. หลักเกณฑ์การกำหนดค่าธรรมเนียมมี 3 ประการ ประกอบด้วย (1) กฎหมายจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการค่าธรรมเนียมแบบกว้าง ๆ โดยให้คำนึงถึงการปฏิบัติตามเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมของผู้ผลิตเพื่อจูงใจให้ผู้ผลิตปรับการใช้บรรจุภัณฑ์ของตนเองให้สอดคล้องกับระบบ EPR ให้มากยิ่งขึ้น (2) กำหนดให้ผู้ผลิตกับองค์กรความรับผิดชอบของผู้ผลิตต้องตกลงทำสัญญาในเรื่องค่าธรรมเนียมตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และ (3) ค่าธรรมเนียมจะต้องถูกเผยแพร่ต่อสาธารณะเพื่อความโปร่งใส

7. ในช่วงแรกควรกำหนดให้กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อน และในอนาคตอาจพิจารณาก่อตั้งองค์กรปกครองอิสระ (Independence Regulatory Agency) ขึ้นมาทำหน้าที่โดยเฉพาะก็ได้ ในการบริหารงานควรจะมีก่อตั้ง “คณะกรรมการ EPR แห่งชาติ” ประกอบไปด้วยตัวแทน 3 ฝ่าย ได้แก่ (1) ภาครัฐ (ส่วนกลางและ อปท.) (2) ฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ และ (3) ฝ่ายภาคประชาสังคมและผู้ทรงคุณวุฒิ มีอธิบดีกรมควบคุมมลพิษเป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการ EPR แห่งชาติทำหน้าที่ (1) กำหนดรายการบรรจุภัณฑ์ที่เข้าระบบ EPR (2) กำหนดเป้าหมายและแผนระดับชาติในการลดการใช้บรรจุภัณฑ์และการรีไซเคิลขยะบรรจุภัณฑ์ (3) การประกาศห้ามใช้วัสดุบางประเภททำเป็นบรรจุภัณฑ์ หรือให้ใช้ฉลากเฉพาะสำหรับบรรจุภัณฑ์ (4) กำหนดภาระหน้าที่อื่นที่ให้กับผู้ผลิตหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นที่จำเป็นต่อระบบ EPR

8. ควรกำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการ EPR ประกาศกำหนดสถานประกอบการที่ต้องจัดให้มีบริการรับคืนขยะบรรจุภัณฑ์โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากประชาชนได้ หรือให้กรมควบคุมมลพิษ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการกำหนดให้ผู้จัดจำหน่ายรายใหญ่ เช่น ห้างสรรพสินค้า ห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ ซูเปอร์มาร์เก็ตที่มีพื้นที่จัดจำหน่ายมากกว่า 2,000 ตารางเมตร หรือร้านสะดวกซื้อที่มีพื้นที่จำหน่ายมากกว่า 200 ตารางเมตร และมีพื้นที่จอดรถอาจถูกกำหนดให้เป็นจุดรับคืนบรรจุภัณฑ์จากประชาชนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย โดยองค์กรความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ผลิตอาจร่วมกับผู้จัดจำหน่ายรายใหญ่อ้างกล่าวเสนอสิ่งจูงใจแก่ประชาชน อาทิ แต้มสะสมแลกคูปองส่วนลดหรือของรางวัล หรือใช้ระบบมัดจำ-คืนเงิน (Deposit and Refund System) กับบรรจุภัณฑ์บางประเภทได้

9. กฎหมายควรกำหนดให้เป็นหน้าที่แก่ประชาชนทั่วไปหรือหน่วยธุรกิจที่เป็นผู้ใช้บรรจุภัณฑ์คนสุดท้ายทำการคัดแยกและทำความสะอาดขยะบรรจุภัณฑ์ออกจากขยะทั่วไปก่อนทิ้งหรือส่งมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บ ซึ่งควรมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่คัดแยกขยะบรรจุภัณฑ์ก่อนทิ้งด้วย โดยในการนี้อาจกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกประกาศกระทรวงกำหนดประเภทของบรรจุภัณฑ์ วิธีการจัดการกับบรรจุภัณฑ์ก่อนการทิ้งหรือกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับทิ้งขยะบรรจุภัณฑ์ก็ได้

10. กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น ผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และกรมควบคุมมลพิษที่เป็นหน่วยงานกำกับดูแลระบบ EPR มีหน้าที่ให้ความรู้ สร้างความตระหนักถึงปัญหาขยะและให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบ EPR และระบบการเก็บขยะแบบแยกประเภทให้กับผู้บริโภคและประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

ในการยกร่างกฎหมายจัดการบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืนตามที่เสนอมานี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก ในการยกร่างกฎหมายดังกล่าวรวมถึงกฎหมายลูกบทควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลหรือข้อเสนอแนะได้ ทั้งผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิต หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ผู้เก็บขยะมูลฝอยนอกระบบ รวมไปถึงภาคประชาสังคมและประชาชนทั่วไป เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่ายเป็นวงกว้าง รวมไปถึงกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป และประการที่สอง เนื่องจากกฎหมายจัดการบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบการจัดการขยะมูลฝอยหรือวัสดุต่าง ๆ ตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งหากศึกษาในต่างประเทศแล้วจะพบว่าในแต่ละประเทศจะมีการตรากฎหมายว่า

ด้วยการจัดการวัสดุหรือทรัพยากรตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นกฎหมายหลักและเป็นกฎหมายทั่วไป และกฎหมายตามหลักการ EPR จะเป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับการจัดการวัสดุแต่ละประเภทที่มีลักษณะและวิธีการจัดการที่แตกต่างกัน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รถยนต์ รวมไปถึงขยะอาหาร ซึ่งในประเทศไทย มีแนวโน้มที่จะดำเนินการตามแนวทางของต่างประเทศดังกล่าว ดังนั้น ในการตรากฎหมายจัดการบรรจุภัณฑ์ฉบับนี้ควรจะคำนึงถึงความสอดคล้องเชื่อมโยงกับการตรากฎหมายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาเพื่อจัดทำนโยบายสาธารณะปฏิรูประบบการจัดการขยะและส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (ระยะที่ 2) โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เอกสารอ้างอิง

- [1] Agence de l'Environnement et de la Maitrise de l'Energie. (2011). *La responsabilité élargie du producteur*. Panorama: Paris.
- [2] Rapport public annuel 2020. (2020). *Cour des comptes, Les éco-organismes: une performance à confirmer, une régulation à renforcer*. Retrieved May 9, 2023, from <https://www.actu-environnement.com/media/pdf/news-35033-rapport-cour-comptes.pdf>
- [3] Adelphe. (2019). *Le tarif 2019 pour le recyclage des emballages ménagers*. Retrieved May 9, 2023, from https://www.adelphie.fr/sites/default/files/documentation/Contribution_2019.pdf
- [4] Inserm. (2002). *Gestion des déchets: Guide pour les établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche*. Retrieved May 9, 2023, from <https://www.dgdr.cnrs.fr/sst/CNPS/guides/doc/dechets/guidedechets.pdf>
- [5] Department of Environment, Forestry and Fisheries. (2020). *National Waste Management Strategy 2020*. Retrieved May 9, 2023, from https://www.dffe.gov.za/sites/default/files/docs/2020nationalwaste_managementstrategy1.pdf
- [6] สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม. (2564). *การศึกษาทางเลือกเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เพื่อมุ่งสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 2-75 – 2-76

การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต

A Study of New Marketing Mix 4E's And Competitive Advantage of Michelin star's Food Business in Phuket

ปวรุตม์ อูดี¹ และโชคชัย สุเวชวัฒนกุล²

Pawaroot Udi¹ and Chokechai Suveatwatanakul²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาจากเอกสารงานวิจัยวิทยานิพนธ์ในบริบทอื่นๆ ซึ่งจะวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์ออกมาเป็นส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's จะช่วยธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ให้มีภาพลักษณ์และเรื่องราวที่แตกต่างโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ การสร้างประสบการณ์ ความคุ้มค่า การเข้าถึงผู้บริโภค การสร้างความสัมพันธ์ และความสามารถในการแข่งขันจากต้องสร้างความจงรักภักดีให้กับตราสินค้า เพื่อให้ลูกค้าได้มีความไว้วางใจ โดย มีองค์ประกอบทั้งหมด 5 อย่างได้แก่ การกลับมาซื้อซ้ำ การบอกต่อเชิงบวก การมีส่วนร่วมในการปกป้อง ความพึงพอใจ และความเชื่อมั่น ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กับร้านอาหารอื่นๆ ในการวางกลยุทธ์ได้อย่างทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด 4E's, ภัคดีต่อตราสินค้า, มิชลินสตาร์

¹ นักศึกษาหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10240

¹Master of Management of Integrated Tourism and Hospitality Management, National Institute of Development Administration, Bangkok 10240

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10240

²Assistant Professor, National Institute of Development Administration, Bangkok 10240

Corresponding author: E-mail address: pawaroot85@gmail.com

Abstract

This purpose of this study aimed to study components of new marketing mix 4E's and the enhancement of Michelin star's food business in Phuket. There was the qualitative research from literature review of related concepts and theories was applied. The result of new marketing mix 4E's consisted of 1. Experience 2.Exchange 3. Everywhere and 4. Evangelism. The indicators of the competitive advantage consisted of 1. Return of customers. 2.Positive word of mouth 3. Share of wallet 4.Satisfaction 5.Trust. The research will be used as guideline to develop marketing strategy and improve food business in Phuket.

Keywords: Marketing Mix 4E's, Brand Loyalty, Michelin Star

บทนำ

จากสภาวะการแข่งขันในธุรกิจอาหารอย่างรุนแรงในปัจจุบันนั้น ความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วมาก ธุรกิจอาหารจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการดึงดูดลูกค้า การตลาดจึงไม่ใช่เพียงแค่การนำสินค้าออกมาวางขายให้ลูกค้าได้ซื้อตามราคาของลูกค้าต้องการ แต่เป็นการสร้างความจงรักภักดี ความผูกพันระหว่างตัวสินค้าและลูกค้า [1] หากลูกค้ามีทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าส่งผลให้ลูกค้ามีความรู้สึกชื่นชอบในตราสินค้านั้นและนำไปสู่พฤติกรรมซื้อสินค้าหรือบริการนั้นได้ [2] อีกทั้งสามารถทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการร้านอาหารซ้ำอีกจนเกิดความภักดีและเป็นเรื่องยากที่จะไปใช้บริการร้านอื่นๆ [3] ดังนั้นร้านค้าควรใช้ส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน [4] ส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's เป็นการตลาดที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์กับลูกค้ามากกว่าการขายสินค้า ด้วยการตอบสนองต่ออารมณ์และความพึงพอใจของลูกค้าเป็นอันดับแรก เป็นการสื่อสารการตลาดที่เน้นให้ผู้บริโภคเข้าหาและผู้ประกอบการจะเป็นคนสร้างความบันเทิงหรือให้ความรู้กับลูกค้า[5]

จากสภาพการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เพื่อให้ธุรกิจอาหารมีความแตกต่างมากขึ้น นักศึกษาจึงสนใจในการศึกษาถึงองค์ประกอบของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขันสำหรับธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต โดยการค้นคว้าวิจัยทั้งแนวคิด ทฤษฎี ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ของผู้อื่นและบทความวิชาการ ข้อมูลที่ปรากฏพบว่ายังไม่เพียงพอ และมียังมีการศึกษาด้านนี้น้อยมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดในบริบทอื่นๆมาบูรณาการในการทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ สามารถเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการร้านอาหาร ได้นำแนวทางไปใช้ในการพัฒนารูปแบบร้าน อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กับร้านอาหารอื่นๆ ในการวางกลยุทธ์ได้อย่างทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต

แนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's

ส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ 4E's ได้รับการพัฒนามาจาก 4P's เดิม ด้วยเหตุผลทางธุรกิจและการเปลี่ยนแปลงทางกาลเวลา Ivasciuc[1] ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด 4P's ประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), สถานที่ (Place), การส่งเสริมการขาย (Promotion) เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่คิดค้นเมื่อปี ค.ศ 1962 และยังนำมาพัฒนาต่อ ด้วยการเพิ่มปัจจัยขึ้นมาอีก 3 ด้าน ได้แก่ กระบวนการ (Process), ลักษณะกายภาพ (Physical Evidence) และ คนให้บริการ (People) แต่อย่างไรก็ตามนักวิชาการมีความเห็นว่า ส่วนประสมทางการตลาด 4P's ยังไม่เพียงพอต่อแผนกลยุทธ์ทางการตลาด นุสรธา [8] ได้กล่าวไว้ว่า ธุรกิจควรที่จะผลิตสินค้าที่ลูกค้าต้องการ มากกว่าที่จะผลิตสินค้าอะไรก็ได้ให้ออกมา ลันตลาต Ivasciuc ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัล 4.0 การตลาดปรับเปลี่ยนไปมาก จาก 4P's 4C's จนมาถึง 4E's ซึ่ง 4E's เป็นแนวคิดของ Brian Fetherstonhaugh ซึ่งเป็นประธานและซีอีโอของ Ogilvy One Worldwide เพื่อพัฒนาให้กลยุทธ์มีความสมดุลและลดความเสี่ยงในเศรษฐกิจร่วมสมัยได้ ซึ่งองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาดแบบ 4E's ได้แก่ 1. การสร้างประสบการณ์ (Experience) 2. ความคุ้มค่า (Exchange) 3. การเข้าถึงผู้บริโภค (Everywhere) 4. การสร้างความสัมพันธ์ (Evangelism)

แนวคิดและทฤษฎีความสามารถในการแข่งขัน

เนื่องจากทฤษฎีความสามารถในการแข่งขันมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทนี้ ผู้วิจัยจึงใช้ความจงรักภักดีต่อตราสินค้าแทนความสามารถในการแข่งขัน

งานวิจัยของจุฑามาศและงานวิจัยของวิภารัตน์ ได้สรุปความหมายของคำว่าความจงรักภักดีต่อตราสินค้าตรงกันว่า ความจงรักภักดีต่อตราสินค้า หมายถึง พฤติกรรมในการซื้อสินค้าตราสินค้าใดสินค้าหนึ่ง ด้วยการกระทำอย่างสม่ำเสมอ ซ้ำๆ ซึ่งความจงรักภักดีต่อตราสินค้านั้นสามารถนำไปสู่การซื้อซ้ำถึงความเป็นตัวเองของลูกค้าที่จะส่งผลให้ลูกค้าซื้อสินค้านั้นอีกหลายๆครั้ง [9] [10] นอกจากการซื้อซ้ำแล้ว ทศนคติของลูกค้าที่มีต่อตัวผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่นำไปสู่การเชื่อมต่อกันระหว่างลูกค้ากับตราสินค้า เกิดการบอกต่อ อีกทั้งลูกค้ายังมีความถี่ระดับสูงต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการตลาดของตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการ [11] ซึ่งเกิดจากความตั้งใจและพฤติกรรมของลูกค้าที่ผูกพันกับการซื้อสินค้าหรือบริการที่พึงพอใจ [12] สอดคล้องธันวาคมกล่าวว่าความภักดีต่อตราสินค้าเป็นสิ่งที่แสดงความผูกพันที่มีระหว่างผู้บริโภคกับสินค้าหรือบริการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของคุณค่าของตราสินค้า (Brand Equity) เพื่อเป็นเหตุผลในการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค หากผู้บริโภคมีความภักดีต่อตราสินค้ามาก จะทำให้เกิดการซื้อสินค้าซ้ำอย่างต่อเนื่องและยากที่จะเปลี่ยนตราสินค้าไม่ใช่ตราสินค้าอื่น [13]

แนวคิดเกี่ยวกับร้านอาหารมิชลินสตาร์

มิชลิน สตาร์เป็นแนวคิดของบริษัทที่ผลิตยางรถยนต์รายใหญ่ ที่มองเห็นว่าการที่คนมีรถยนต์จะต้องออกไปท่องเที่ยวนอกบ้าน จึงเป็นเหตุให้จัดทำหนังสือแนะนำการเดินทางที่ชื่อว่า “The Michelin Guide” เพื่อแนะนำร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว และที่พักในประเทศฝรั่งเศส พิมพ์ขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.1900 ซึ่งคัดสรรร้านอาหารที่มีอาหารอร่อยและมีราคาสมเหตุสมผล

สำหรับเกณฑ์การให้รางวัลนั้น ผู้ประเมินต้องมีความรู้เกี่ยวกับอาหาร ต้องเข้าใจถึงอรรถรสของอาหารในการลงพื้นที่ทดสอบอาหารนั้น ผู้ประเมินจะไม่มีเปิดเผยตัว ทำเหมือนเป็นเพียงลูกค้าคนหนึ่งที่ผ่านมาเท่านั้น โดยมีเกณฑ์ 5 ข้อดังต่อไปนี้ 1. คุณภาพของวัตถุดิบ 2.รสชาติและเทคนิคการทำ 3. เอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สะท้อนมาในอาหาร 4. ความคุ้มค่าของราคา 5. ความสม่ำเสมอและรสชาติอาหาร ซึ่งในแต่ละปีมิชลินจะประกาศรายชื่อร้านที่ได้รับรางวัลมิชลินสตาร์ดังต่อไปนี้(เจนจิรา เพียรศิริภิญโญ, 2563)

1. 1ดาว หมายถึง ร้านอาหารที่มาตรฐานสูงอย่างต่อเนื่องและควรแวะไปชิม
2. 2ดาว หมายถึง ร้านอาหารที่ผ่านการปรับปรุงอย่างดีเลิศ คุ่มค่าแก่การเดินทางออกไป
3. 3ดาว หมายถึง ร้านอาหารที่อาหารยอดเยี่ยม คุ่มค่าแก่การเดินทางไปรับประทานโดยเฉพาะ
4. บิบ กูร์มองด์ หมายถึง เป็นร้านโปรดของผู้ตรวจสอบที่เสิร์ฟอาหารคุณภาพดีในราคาไม่เกิน 1,000 บาท
5. มิชลินเพลส หมายถึง ร้านอาหารคุณภาพดี วัตถุประสงค์ใหม่และปรุงอย่างพิถีพิถัน
ในประเทศไทย มีร้านอาหารได้รับรางวัลมิชลินสตาร์
ร้านอาหารที่ได้รับรางวัลมิชลินสตาร์มีพ.ศ.2566 ในจังหวัดภูเก็ตมีจำนวน 21 ร้านอาหาร

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อร้านอาหารที่ได้รับรางวัลมิชลินสตาร์ปี พ.ศ.2566

รายการ	ชื่อร้าน		
ประเภทมิชลิน บิบ กูร์มองด์			
1	ร้านโกเบนซ์ ข้าวต้มแห้ง	13	ร้านศาลาลอย
2	ร้านอาหารชมจันทร์	14	ร้านเดอะ ฌาร์ม
3	ร้านชวนชิม	15	อาโป้งแม่สุณี
4	ร้านฮ้อง ข้าวต้มปลา	16	มุขมณี
5	ร้านกินกับอี่	17	ปาห้องโกแม่ปราณี
6	ร้านหมอมุดง	18	โต๊ะแดง (บ้านอ่าจ้อ)
7	ร้านน้ำย่อย	19	ชาหมูโบราณ (สาขากะทู้)
8	ร้านวันจันทร์	20	ครัวเก่าก๊ก
9	ร้านระย้า	21	กอกจ้าน
10	โรตีสี่แถวน้ำ	22	ข้าวต้มถนนตีบุก
11	ร้านเซิร์ฟแอนด์เทิร์ฟ บาย โชลคิทเช่น	23	โรตีสี่เจ้าฟ้า
12	ร้านตุ๋กกับข้าว		
ประเภทมิชลินสตาร์ระดับ 1 ดาว			
24	พรุ		
ประเภทมิชลินกรีนสตาร์			
25	จำปา		

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงการสืบค้น ค้นหา พิจารณาและรวบรวมจากข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ หนังสือ วารสารทางวิชาการ งานวิจัย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และ

ข้อมูลสถิติต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง สามารถยอมรับแหล่งที่มีของข้อมูลได้ และมีความน่าเชื่อถือ

ขั้นที่ 2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ด้วยการหาลักษณะประกอบที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขันที่นักวิชาการหลายคนเคยกล่าวไว้ ที่มีนิยามเหมือนกันหรือทำนองเดียวกันหรือสอดคล้องกันอย่างน้อย 3 คน เพื่อให้ได้องค์ประกอบส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขัน

ขั้นที่ 3 ดำเนินการสังเคราะห์ผลการศึกษาดำเนินการนำองค์ประกอบและนิยามของส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's และความสามารถในการแข่งขันมาเขียนนิยามให้สอดคล้องธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ตตามวัตถุประสงค์

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's สามารถสรุปตัวชี้วัดไว้ดังต่อไปนี้

ก. การสร้างประสบการณ์ (Experience)	ค. การเข้าถึงผู้บริโภค (Everywhere)
ข. ความคุ้มค่า (Exchange)	ง. การสร้างความสัมพันธ์ (Evangelism)

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's

ตัวชี้วัด	ส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's			
	ก	ข	ค	ง
(กะรัตเพชร บุญชูวิทย์ & วรัชญ์ คุรุจิต, 2561)[5]	✓	✓	✓	✓
(Ivasciuc et al., 2015)[1]	✓	✓	✓	✓
(กาญจน์ระวี อนันต์อัครกุล, 2022)[14]	✓	✓	✓	✓
(พัสกร ภัคติมงคล, 2556)[15]	✓	✓	✓	✓
(จิรวรรณ เอี่ยมสำอางค์ & สุธาสินี รวดเร็ว, 2563)[16]	✓			
(สโรชา ภูถาวร & ประพล เปรมทองสุข, 2562)[17]	✓	✓	✓	✓
(ไยเทศ, ร่มกัญชัชพลกษ, & มาลี, 2023)[18]	✓	✓	✓	✓
(Santichat & Pooripakdee, 2022)[19]	✓	✓	✓	✓
(ทองแกมแก้ว, ณ น่าน, & พรวิเศษ, 2023) [20]	✓	✓	✓	✓
(Guoxing ZHU, 2023 -63)[6]	✓	✓	✓	✓
(วงศ์มหาเศรษฐี, 2022)[7]	✓	✓	✓	✓
(ณัฐชยา ทองอินทร์, 2022)[21]	✓	✓	✓	✓
(วาทกิจ, 2023)[22]	✓	✓	✓	✓

ตัวชี้วัด	ส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่			
	4E's			
	ก	ข	ค	ง
(วรวิธ ผลส่ง, รัชชานนท์ แยมศรี, & ไพริน รัตนะวัน, 2022)[23]	✓	✓	✓	✓
(Inthapanyo & Sonprajuk, 2020)[24]	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 2 แสดงการสังเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's จากการศึกษา งานวิจัย บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้ดังนี้

1. การสร้างประสบการณ์ (Experience) เป็นรูปแบบที่มาแทนที่ ผลิตภัณฑ์ (Product) [1] จะเปลี่ยนจากการแนะนำสินค้า เป็นการแนะนำประสบการณ์ที่ลูกค้าจะได้รับเมื่อใช้สินค้าหรือบริการ ธุรกิจร้านอาหารควรสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าตั้งแต่ลูกค้าค้นหาข้อมูล จนกระทั่งจบการใช้บริการที่ร้านและมีกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากรับประทานอาหารที่ร้าน ยกตัวอย่างเช่น การถ่ายรูปกับทัศนียภาพของร้านอาหาร การเปิดดนตรีที่ไพเราะ เป็นต้น
2. ความคุ้มค่า (Exchange) จากการวางกลยุทธ์ในอดีตที่ผ่านมาเปลี่ยนจากการมองที่ราคามาเป็น การมองที่ตัวคุณภาพของสินค้ามากกว่า[25] สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ivasciuc และคณะ ที่กล่าวไว้ว่า นักการตลาดมักจะมุ่งไปที่เรื่องต้นทุน การลดค่าใช้จ่ายเพื่อที่จะให้สามารถแข่งขันกัน [1] อย่างไรก็ตามความคุ้มค่าเป็นสิ่งที่วัดค่าได้ยาก ดังนั้นจะต้องให้บริการลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการธุรกิจอาหารมีชลินสตาร์เหนือกว่าสิ่งที่ลูกค้าคาดหวัง ด้วยเพิ่มประสบการณ์นอกเหนือจากการเข้ามารับประทานอาหาร ยกตัวอย่างเช่น การบริการที่เป็นมาตรฐาน การมีบริการพิเศษเนื่องในโอกาสต่างๆของลูกค้า เป็นต้น
3. การเข้าถึงผู้บริโภค (Everywhere) การสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายหรือการตลาดที่สามารถทำให้ลูกค้าเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา [19] ซึ่งกล่าวสอดคล้องกันกับ พัสกร ภักดีมงคล ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีโลกอินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน สามารถทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงธุรกิจได้ง่ายขึ้น ธุรกิจไม่จำเป็นต้องสนใจเรื่องสถานที่หน้าร้านอีกต่อไปแล้ว ดังนั้นธุรกิจควรเปิดช่องทางให้ผู้บริโภคเข้าถึงตัวสินค้าหรือบริการให้ง่ายที่สุด [15] ธุรกิจอาหารมีชลินสตาร์ที่ดีควรมีช่องทางให้ลูกค้าได้เข้าถึงได้ง่าย ยกตัวอย่างเช่น การทำช่องทางผ่านสื่อออนไลน์ สื่อสารกับลูกค้าผ่านโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น
4. การสร้างความสัมพันธ์ (Evangelism) การสร้างเรื่องราวและอัตลักษณ์ของสินค้าหรือบริการที่โดดเด่น การสร้างกิจกรรมต่างๆจะช่วยให้ลูกค้าสามารถบอกต่อให้กับคนอื่น ๆ ให้มาใช้บริการได้ [20] อีกทั้งยังช่วยสร้างความจงรักภักดีและรักษาลูกค้าไว้ เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านั้นกลับมาใช้สินค้าซ้ำ หรือแม้แต่การชักชวนบุคคลอื่นให้มาใช้สินค้าหรือบริการ [6] สามารถทำให้ลูกค้ากลับมาใช้ธุรกิจอาหารมีชลินสตาร์ซ้ำๆ และยังบอกต่อกับคนอื่น ยกตัวอย่างเช่น การสร้างภาพลักษณ์ เรื่องราวที่มาของวัตถุดิบให้กับธุรกิจอาหารมีชลินสตาร์ให้เป็นธุรกิจที่ช่วยเหลือชุมชน เกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้ลูกค้าทราบถึงแหล่งที่มาที่ชัดเจนและยังอาจทำให้ลูกค้ารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือชุมชน

องค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขัน สามารถสรุปตัวชี้วัดไว้ดังต่อไปนี้

ก. การกลับมาซื้อซ้ำ

ง. ความพึงพอใจ

ข. การบอกต่อเชิงบวก

จ. ความเชื่อมั่น

ค. การมีส่วนร่วมในการปกป้อง

ตารางที่ 3 แสดงการสังเคราะห์ ความสามารถในการแข่งขัน

ตัวชี้วัด	ความสามารถในการแข่งขัน				
	ก	ข	ค	ง	จ
(Aaker, 1991)[26]				✓	✓
(Valarie A. Zeithaml, 1996)[27]		✓	✓	✓	✓
(นพรัตน์ รามสูต, 2548)[28]	✓	✓	✓	✓	✓
(วรนุช ทวีปิยมาภรณ์, 2550)[3]	✓	✓		✓	✓
(Rangkuti, 2009)[29]				✓	✓
(นริศรา จบหิมเวศน์, 2556)[12]	✓	✓	✓	✓	✓
(จุฑามาศ ศาสตราวหา, 2557)[9]	✓	✓			
(นพพล ครบปรัชญา, 2558)[30]	✓	✓	✓	✓	✓
(Reynolds, 2000)[31]		✓	✓		
(สุมาลี จันทะเสน, 2014)[32]		✓	✓		
(ภารวี พล้าไนต์, 2565)[33]					✓
(วรินทร์ อัครเมธีพันธ์, 2561)[34]		✓	✓	✓	
(วิภารัตน์ วีรชัยนุสนธิกิจ, 2560)[10]		✓	✓		
(สุกัญญา จินดาพล, 2562)[35]	✓	✓			✓
(มนัสมนต์ กล้าแดง & อภิตา สิทธิสานัน, 2561)[36]					✓

จากตารางที่ 3 แสดงการสังเคราะห์ ความสามารถในการแข่งขัน จากการศึกษางานวิจัย บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปการสังเคราะห์ ความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้ดังนี้

1. การกลับมาซื้อซ้ำ การซื้อสินค้าซ้ำๆ เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งที่สามารถวัดความจงรักภักดีได้ [37] หากผู้บริโภคมีความภักดีต่อตราสินค้ามาก จะทำให้เกิดการซื้อสินค้าซ้ำอย่างต่อเนื่องและยากที่จะเปลี่ยนตราสินค้ามาใช้ตราสินค้าอื่น [13] ส่งผลให้พฤติกรรมของลูกค้าจะตั้งใจหรือมีแนวโน้มที่จะกลับมาเข้ามาใช้บริการธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต ยิ่งมีการกลับมาใช้ซ้ำมากเท่าใด ความสามารถในการแข่งขันก็จะมากขึ้นเท่านั้น
2. การบอกต่อเชิงบวก คำบอกเล่า เป็นลักษณะที่ลูกค้าได้ให้การสนับสนุนด้วยความเต็มใจที่จะแนะนำสินค้าหรือบริการ เพื่อให้เพื่อนและครอบครัวได้รับทราบในเชิงบวก ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของกูริตาที่ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งสำคัญที่สุดในการรักษาลูกค้าไว้นั้นคือการที่ลูกค้าบอกต่อกัน (Word of mouth) เป็นสิ่งที่สร้างผลกระทบที่มากที่สุดในการตลาด [38] หากลูกค้าใช้บริการธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์บ่อยครั้ง ก็มีโอกาที่จะแนะนำสินค้าหรือบริการของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต หรือพูดแต่สิ่งต่างๆในแง่บวก เพื่อให้บุคคลอื่นมาพบประสบสิ่งที่ตัวเองได้เจอมา
3. การมีส่วนร่วมในการปกป้อง ผู้บริโภคจะมีส่วนร่วมในการปกป้องตราสินค้าก็ต่อเมื่อมีความพอใจจากการบริการที่เป็นเลิศ [31] ลูกค้าพยายามที่จะหาเหตุผลที่จะปกป้องภาพลักษณ์ ชื่อเสียงที่ดีของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์และโต้แย้งกลับสิ่งที่ไม่เป็นความจริงจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ

4. ความพึงพอใจ ความพึงพอใจโดยรวมของบริการที่ได้รับ ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกต่อการแนะนำ และความภักดี [39] สอดคล้องกับ Aaker ที่กล่าวไว้ว่าเมื่อผู้บริโภคมีความพึงพอใจกับตราสินค้ามากจะส่งผลให้มีความจงรักภักดีต่อตราสินค้ามาก[26] และเรายังสามารถวัดความจงรักภักดีต่อตราสินค้าได้จากการวัดความพึงพอใจของลูกค้า [29]
5. ความเชื่อมั่น ผู้บริโภคที่มีความไว้วางใจต่อตราสินค้าหรือบริการ จะเชื่อมั่นต่อกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ [40] สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณชที่กล่าวไว้ว่า ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นจากการที่มีเครื่องหมายรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง [3] ส่งผลให้ความรู้สึกของลูกค้าที่ใช้บริการธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ เกิดการไว้วางใจจากการได้รับการบริการที่ได้รับการรับรอง ผ่านกระบวนการพัฒนาจนมีความรู้ความสามารถและทักษะ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E's พบว่ามีองค์ประกอบ 4 อย่างได้แก่ การสร้างประสบการณ์ ธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ควรสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าตั้งแต่ลูกค้าค้นหาข้อมูลจนกระทั่งจบการใช้บริการที่ร้านอาหารและมีกิจกรรมอื่นนอกจากให้นั่งรับประทานอาหารที่ร้าน ยกตัวอย่างเช่น การถ่ายรูปกับทัศนียภาพของร้านอาหาร การเปิดดนตรีที่ไพเราะ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของมินตรา [43] กล่าวไว้ว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการแนะนำประสบการณ์ที่ตรงไปตรงมามากที่สุด จากรสชาติ ความสะอาดและความน่าเชื่อถือของสารอาหารที่ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค ความคุ้มค่า ในอดีตธุรกิจอาหารมีการแข่งขันกันที่ราคา ยิ่งราคาถูกมากเท่าใด ลูกค้าจะนิยมมากเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีการแข่งขันกันมากขึ้น แต่ละร้านก็ต้องสร้างเรื่องราวและภาพลักษณ์ที่แตกต่างกัน การเป็นร้านอาหารในธุรกิจมิชลินสตาร์ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถเพิ่มคุณค่าได้ เนื่องจากการที่จะได้รับรางวัลนั้น จะต้องมีการมาตรฐานให้ผู้ตัดสินได้พิจารณาและตัดสินใจเลือก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภฤต[25] กล่าวว่า คุณค่าของการรับรู้ ทั้งคุณค่าและราคาและการแลกเปลี่ยนคุณค่าที่ลูกค้ายอมรับจะทำให้ลูกค้า OTOP เชียงราย พร้อมทั้งจะซื้อสินค้า การเข้าถึงผู้บริโภค ธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ที่ดีควรมีช่องทางให้ลูกค้าได้เข้าถึงได้ง่าย ควรมีช่องทางสมาร์ทโฟน เว็บไซต์ เพื่อสื่อสารกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทัช [42]ที่กล่าวไว้ว่าการสื่อสารที่ไม่มีคามยุ่งยากและสะดวกสบายที่มากขึ้น จะช่วยให้การตัดสินใจท่องเที่ยวได้รวดเร็วยิ่งขึ้น การสร้างความสัมพันธ์ ผู้บริโภคสามารถรับรู้เรื่องราวและภาพลักษณ์ของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์จากการนำเสนอผ่านกิจกรรมของร้านค้าส่งผลให้ผู้บริโภคกลับมาซื้อซ้ำและยังบอกต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรสิทธิ์ [41] กล่าวว่า การสร้างแบรนด์ให้มีคุณภาพจนทำให้มีการสื่อสารปากต่อปากจนทำให้ลูกค้าชื่นชอบส่งผลให้เกิดการซื้ออย่างสม่ำเสมอและความสามารถในการแข่งขัน มีองค์ประกอบทั้งหมด 5 อย่างได้แก่ การกลับมาซื้อซ้ำ การบอกต่อเชิงบวก การมีส่วนร่วมในการปกป้อง ความพึงพอใจ และความเชื่อมั่น ซึ่งเกิดจากการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี อีกทั้งยังรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ หนังสือ วารสารทางวิชาการ งานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ 4E'sและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต สามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กับร้านอาหารอื่น ๆ ในการวางกลยุทธ์ได้อย่างทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผ่านงานวิจัยวิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ หนังสือ วารสารทางวิชาการ งานวิจัย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ในหลากหลาย

บริษัทที่ได้นำมาบูรณาการใช้ในธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต ร้านอาหารหรือผู้ที่สนใจ สามารถนำแนวทางในการพัฒนาความสามารถในแข่งขันของธุรกิจอาหารมิชลินสตาร์ในจังหวัดภูเก็ต ไปปรับปรุงและยกระดับอุตสาหกรรมอาหารให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและประสิทธิภาพ ในการนำผลการศึกษาไปปฏิบัติมากขึ้น สามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] Ivasciuc, I., G. Epuran, and A. Micu. (2015). *From 4P's to 4 E's – How to Avoid the Risk of Unbalancing the Marketing Mix in Today Hotel Businesses*. Annals of “Dunarea de Jos” University of Galati Fascicle I. Economics and Applied Informatics, 21.
- [2] วันทนีย์ คุณาชีวะ. (2562). *ความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า ร้านลคอร ปารีส*. สำนักวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- [3] วรณช ทวีปิยมาภรณ์. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีต่อตราสินค้ากรณีศึกษาน้ำปลาตราทิพรส*. กลุ่มการจัดการการตลาด บัณฑิตวิทยาลัย. 2550, มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์ห์น.
- [4] นิธิ รอดประดิษฐ์. (2557). *ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าในร้านขายยาแผนปัจจุบันในเขตกรุงเทพมหานคร*. ใน การประชุมวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับชาติครั้งที่ 7. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- [5] กะรัตเพชร บุญชูวิทย์ และวรัชัญญ์ ครุจิต. (2561). *การศึกษาการสื่อสารแบรนด์คัมมะมงผ่านสื่อออนไลน์*. วารสารสื่อสารและการจัดการ นิต้า, 1.
- [6] Guoxing ZHU and Poompichai TARNDAMRONG. (203). THE IMPACT OF ONLINE MARKETING INNOVATION STRATEGY ON DECISION TO BUY ELECTRICAL PRODUCTS VIA THE INTERNET: A CASE OF BEIJING FIRM'S HAIER GROUP, in *Procedia of Multidisciplinary Research*. Phranakhon Rajabhat University..
- [7] วงศ์มหาเศรษฐ์, ธ. (2022). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4 E's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP ของจังหวัดเชียงรายสู่ภัยโควิด-19*. APHEIT JOURNAL, 28(2): p. 91 - 104.
- [8] นุสรรา เรืองสม. (2558). *ความน่าเชื่อถือของแอปพลิเคชันวงในของผู้บริโภคเขตกรุงเทพมหานคร*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- [9] จุฑามาศ ศาสตราวหา. (2557). *ผลกระทบของกลยุทธ์การพัฒนาความจงรักภักดีต่อตราสินค้าที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย*. สาขาวิชาการจัดการการตลาด. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [10] วิจารณ์ วีรชัยนุสนธิ์กิจ. (2560). *เครื่องมือการสื่อสารการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีตราสินค้าทรูมูฟ เอช ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา*. สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- [11] สุธาสินี จันทร์แจ่มใส. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้ากับความจงรักภักดีของผู้ใช้โทรศัพท์มือถือในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- [12] นริศรา จบหิมเวศน์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อความภักดีต่อการบริการของโปรแกรมสะสมไมล์ รอยัล ออร์คิด พลัส บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน), บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [13] ธันวา สุวรรณเวช. (2559). อิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อภาพลักษณ์องค์กรและความจงรักภักดีต่อตราสินค้าของอุตสาหกรรมรังนก. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- [14] กาญจน์ระวี อนันตอัศวกุล. (2022). รูปแบบการดำเนินชีวิตและส่วนประสมทางการตลาดรูปแบบใหม่ (4Es) ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อและการซื้อซ้ำอาหารจากรถอาหารเคลื่อนที่ -ฟู้ดทรัค. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 18(2).
- [15] พัสกร ภัคติมงคล. (2564). การตลาดแบบใหม่ 4E vs 4P. สืบค้นจาก https://www.youngrich.net/successmore_4e_marketing/.
- [16] จีวรรณ เอี่ยมสำอางค์ และ สุธาสินี รวดเร็ว. (2564). How to Hook! 4E ยกกำลัง 2 เทคนิคมัดใจลูกค้ายุคดิจิทัล. ศูนย์รวมข้อมูลธุรกิจ Startup. สืบค้นจาก <https://www.smethailandclub.com/startups-5818-id.html>.
- [17] สโรชา ภู่อาร และ ประพล เปรมทองสุข. (2562). อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ที่มีต่อความพึงพอใจในการใช้บริการแอปพลิเคชันเพื่อการท่องเที่ยว. Veridian E-Journal, 12(5), p. 1062.
- [18] ไยเทศ, จ., ล. ร่มกัญชยพฤกษ์, และ อ. มาลี. (2023). การพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(3), p. 83-96.
- [19] Santichat, T. and S. Pooripakdee. (2022). *The Influence of Marketing Mix 4Es on Visiting Surf skate Events in Thailand*. Dusit Thani College Journal, 16(3), p. 138-152.
- [20] ทองแกมแก้ว, ป., อ. ณ น่าน, และ น. พรหมพิเศษ. (2023). กลยุทธ์การตลาดและการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านกาแฟสดในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(1), p. 105-116.
- [21] ณัฐชยา ทองอินทร์. (2022). แรงจูงใจ นโยบายภาครัฐ และส่วนประสมทางการตลาด 4Es ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวช่วงวิกฤตโควิด 19 ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. Journal of Management Science Research, 6(2).
- [22] วาทกิจ, อ.. (2023). ส่วนประสมทางการตลาด 4Es ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของผู้บริโภคผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 13(1), p. 30-45.
- [23] วรุธ ผลส่ง, รัชชานนท์ แยมศรี และ ไพริน รัตนะวัน. (2022). พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดแนวคิดใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารริมบาทวิถีในยุคปกติใหม่ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. Graduate School Journal, 15(1).
- [24] Inthapanyo, J. and P. Sonprajuk. (2020). *Factors Affecting Satisfaction of Mobile Banking Application User between 50-70 Year Old in Mueang District, Phichit Province*. Economics and Business Administration Journal Thaksin University, 12(1), p. 83-98.
- [25] ธนภฤต วงศ์มหาเศรษฐ์. (2565). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4 E's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP ของจังหวัดเชียงรายสู่ภัยโควิด-19. Aphet Journal, 28.
- [26] Aaker, D.A.. (1991). Managing brand equity: Capitalizing on the value of a brand name.

- [27] Valarie A. Zeithaml, L.L.B.a.A.P.. (1996). *The Behavioral Consequences of Service Quality*. Journal of Marketing, 60(2), p. 31.
- [28] นพรัตน์ งามสุต. (2548). *การรับรู้กลยุทธ์ทางการตลาด ความพึงพอใจใช้บริการและความภักดีต่อตราสินค้าของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำและสายการบินไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [29] Rangkuti, F.. (2009). *Strategi Promosi yang Kreatif dan Analisis Kasus Integrated Marketing Communication*. PT Gramedia Pustaka Utama.
- [30] นพพล ครบปรัชญา. (2558). *การสร้าง ความจงรักภักดีสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นในการท่องเที่ยวประเทศไทย, การจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะการจัดการท่องเที่ยว. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*.
- [31] Reynolds, K.B.a.M.A.. (2000). *Customer loyalty to the salesperson and the store: Examining relationship customers in an upscale retail context*. Journal of Personal Selling and Sales Management.
- [32] สุมาลี จันทะเสน. (2014). *กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อความภักดีในตราสินค้า เครื่องสำอางที่ซื้อผ่านเคาน์เตอร์ห้างสรรพสินค้า*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 7(2).
- [33] ภาววิ พล้าโน้ต. (2565). *การตลาดเชิงอารมณ์และประสบการณ์ออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจและความภักดีต่อตราสินค้าของกลุ่มแฟนคลับชาวไทยผ่านตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ศิลปินเกาหลีใต้*. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี 19(2).
- [34] วรินทร์ อัครเมธีพันธ์. (2561). *ความภักดีต่อตราสินค้าที่ใช้บริการในสถาบันกวดวิชา*. วิทยานิพนธ์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [35] สุกัญญา จินดาพล. (2562). *การสร้างแบรนด์ธุรกิจกาแฟสดในเขตเทศบาลนครภูเก็ต*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- [36] มนัสมนต์ กล้าแดง และ อภิรดา สิทธิสานัน. (2561). *ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารชาบูบุฟเฟต์ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา ร้านชาบูบุฟเฟต์ 2 ร้าน ที่ถือครองส่วนแบ่งการตลาดมากที่สุด*.
- [37] ศิมาภรณ์ สิทธิชัย และ สิญาธร ขุนอ่อน. (2558). *การวัดความจงรักภักดีของลูกค้าสำหรับธุรกิจโรงแรม*. วารสารนักบริหาร. 35(1), p. 64.
- [38] ภูริตา ล้อมลิ้ม. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับภาพลักษณ์ของธุรกิจกาแฟสด คอฟฟี่ หูเคย์*. สาขาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- [39] ศักดินันท์ วงษ์สวัสดิ์. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อความภักดีต่อการให้บริการธุรกิจร้านอาหาร Inter Brand กับ Local Brand: กรณีศึกษา Coca restaurant กับ ร้านเจ้าเขียว ซีฟู้ด*. วิทยาลัยพัฒนบริหารศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- [40] เลอลักษณ์ ศรีวัช ญ อยู่ทงยา. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้ารถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อฮอนด้าและโตโยต้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. สาขาวิชาการบริหารธุรกิจสำนักงานบริหารและพัฒนาวิชาการ. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- [41] วีรสิทธิ์ จันทนา. (2564). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4Es ที่ส่งผลให้ผู้บริโภคสั่งอาหารประเภทชาบูผ่านนโยบายแอปพลิเคชัน Food Delivery*. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล. 2564, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- [42] อินทัช เอื้อสุนทรวัฒนา. (2561). ส่วนประสมทางการตลาด 4Es และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [43] มินตรา จันทรเสถียร. (2564). ตัวแบบสมการโครงสร้างของกลยุทธ์การตลาด 4Es และคุณค่าตราสินค้าที่มีผลในการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มวิตามินซี. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพมหานคร.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทศคติและพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อ
ไวรัสโคโรนา2019ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก จังหวัดนครราชสีมา
Factors Related to Knowledge, Attitudes and Behaviors in Preventing
Coronavirus 2019 the Parents of the Childrens Development
Centers Nakhon Ratchasima Province

ลาวรรณ ศรีสูงเนิน¹ พิสิษฐ์ ศิริรักษ์² คีรินทร์ ตั้งอำพรทิพย์³ สรัญธร ฉันทวรเทพ⁴ และจิตเกษม ทองนาค⁵
Lavun Srisungnoen¹ Pisit Siriruk² Kirin Thangampornthip³ Saruntho Chanthawopatthep⁴
and Jitkasem Thongnak⁵

บทคัดย่อ

การศึกษาแบบภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ(1)คุณลักษณะทางประชากร(2)ระดับความรู้
ระดับทัศนคติและระดับพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 และ(3)ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ
ความรู้ ทศคติ และพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการ
เด็ก จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการวิจัย โดยเก็บข้อมูลจำนวน 302 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล
ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ด้วยการทดสอบไคสแคว้ ผลการศึกษาพบว่า
(1)เป็นเพศหญิงร้อยละ 68.50ความสัมพันธ์เป็นมารดาร้อยละ 45.00 น้ำหนักโดยเฉลี่ย 57.17 กก.ความสูงโดย

¹อาจารย์ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ จังหวัดนครราชสีมา 30310

²อธิการบดีวิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ จังหวัดนครราชสีมา 30310

³เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน โรงพยาบาลสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา 31170

⁴อาจารย์ สาขาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ จังหวัดนครราชสีมา 30310

⁵อาจารย์ สาขาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ จังหวัดนครราชสีมา 30310

⁶อาจารย์ สาขาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ จังหวัดนครราชสีมา 30310

¹Lecturer,Department of Public Health Phanomwan College of Technological Nakhon Ratchasima Province. 30310

²Rector of Phanomwan College of Technological Nakhon Ratchasima Province. 30310

³skilled public health officials Sung Noen Hospital Nakhon Ratchasima Province. 30170

⁴Teachers in Early Childhood Education Phanomwan College of Technological Nakhon Ratchasima Province. 30310

⁵Teachers in Early Childhood Education Phanomwan College of Technological Nakhon Ratchasima Province. 30310

⁶Teachers in Early Childhood Education Phanomwan College of Technological Nakhon Ratchasima Province. 30310

* Corresponding author: E-mail address: cnrtee@hotmail.com, cnrtee@gmail.com

เฉลี่ย 160.53 ซม.ดัชนีมวลกายโดยเฉลี่ย 22.23 ไม่มีโรคประจำตัวร้อยละ 95.40 การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 28.50 อาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 42.70 รายได้น้อยที่สุด 1,000 บาท/เดือน มากที่สุด 100,000 บาท/เดือน โดยเฉลี่ย 12,041.06 บาท/เดือน ได้รับวัคซีนโควิด-19 ร้อยละ 78.80 เข็มที่1ร้อยละ 55.60 เข็มที่ 2 ร้อยละ 57.60 เข็มที่3ร้อยละ 46.00 เข็มที่4ร้อยละ 17.50 เคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ร้อยละ 33.40 ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรคจากอสม.ร้อยละ 71.50 (2)ระดับความรู้และระดับทัศนคติอยู่ระดับปานกลาง และระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 อยู่ระดับต่ำ (3)ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคคือ เพศ ความสัมพันธ์กับเด็ก น้ำหนัก ส่วนสูง ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การได้รับวัคซีน และการเคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ : โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019,ผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก

Abstract

This cross-sectional study. The objective is to know (1) the demographic characteristics. (2) the level of knowledge, attitude and the prevention behavior of the novel coronavirus infection 2019 and (3) the factors related to the knowledge, attitude and behavior of the prevention of the novel coronavirus disease 2019 of parents in child development centers Nakhon Ratchasima Province. The research was conducted by collecting data of 302 people by using a questionnaire. Data was analyzed with a packaged program. The descriptive statistics and inferential statistics were used by Kai-square test. The results showed that (1) the female at 68.50 %,maternal relationship at 45.00%, average weight 57.17 kg, average height 160.53 cm., average body mass index 22.23,no underlying disease at 95.40%, education grade 6 at 28.50%, general laborer at 42.70%, lowest income 1,000 baht/month, highest 100,000 baht/month, average income 12,041.06 baht/month, received COVID-19 vaccine at 78.80%,1st dose at 55.60%,2nd dose at 57.60%, 3rd dose at 46.00%, 4th dose at 17.50% had been sick with corona virus infection 2019 at 33.40%, receive news about the disease from the volunteers at 71.50%. (2) the knowledge and the attitude moderate level and the behavior corona virus was low level. (3) the factors related to knowledge, attitude and disease prevention behavior were, gender, relationship with child, weight, height, education level, -occupation, income, vaccination and having ever been sick with Coronavirus Disease 2019 the statistically significant at .05 level.

Keywords : Coronavirus disease 2019, Parents of children in the Child Development Center.

บทนำ

โรค COVID-19 เป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจ เกิดจากเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 ถูกจัดอยู่ในตระกูล (family) Coronaviridae สกุล (genus) Betacoronavirus สกุลย่อย (sub-genus) Sarbecovirus เช่นเดียวกับไวรัสซาร์สที่พบ ก่อนหน้านี้โดยเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่มีผลกระทบต่อ คุณสมบัติของไวรัสเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลยอย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงบางอย่างอาจส่งผลกระทบต่อคุณสมบัติของไวรัสพบการระบาดครั้งแรกในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ที่

นครอู่ฮั่น เมือง หลวงของมณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีนแจ้งว่าเป็นโรคปอดอักเสบไม่ทราบสาเหตุซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตลาดอาหารทะเลสามารถติดต่อสู่คนโดยการสัมผัสกับเนื้อสัตว์ประเภทต่างๆที่วางขายในตลาดและเนื่องจากเมืองอู่ฮั่นเป็นเมืองใหญ่ที่มีประชากรอยู่หนาแน่นจึงทำให้การระบาดแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วต่อมาได้พบผู้ป่วยยืนยันในหลายประเทศทั่วโลกและในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2563 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศว่าโรคCOVID-19เป็นการระบาดใหญ่(Coronavirus Pandemic)ที่มีการแพร่ระบาดไปทั่วโลก[1]

ประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อรายแรกเมื่อวันที่12 มกราคม พ.ศ.2563 เป็นนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางเข้าประเทศไทยและวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2563 มีรายงานผู้ป่วยในประเทศไทยรายแรกเป็นชายไทยอาชีพขับรถแท็กซี่ ไม่เคยมีประวัติเดินทางไปต่างประเทศ แต่มีประวัติขับรถแท็กซี่ให้บริการกับผู้ป่วยชาวจีนจากนั้นพบผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน[2] ในเขตสุขภาพที่ 9 กับระดับประเทศมีลักษณะคล้ายกัน คือ มีการระบาดเล็กน้อยในช่วงปี พ.ศ.2563 เนื่องจากเป็นช่วงแรกของการระบาดมีการใช้มาตรการควบคุมป้องกันโรคเข้มข้นสูงสุด มีการปิดประเทศ งดการเดินทางข้ามจังหวัดและกิจกรรมที่มีการรวมตัวกัน ต่อมาผู้ป่วยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในเดือน เมษายน พ.ศ.2564 โดยพบการระบาดในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครแล้วแพร่กระจายไปในหลายจังหวัดและทั่วประเทศโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งการระบาดในปี พ.ศ. 2564 เป็นการระบาดของสายพันธุ์ B.1.1.7 (Alpha),B.1617.2 (Delta) และB.1.351 (Beta) เป็นสายพันธุ์ที่แพร่ได้รวดเร็ว และมีความรุนแรงมากกว่าสายพันธุ์อู่ฮั่นที่ระบาดในปี พ.ศ. 2563 ต่อมาในช่วงปลายปี พ.ศ.2564 เริ่มพบการระบาดของสายพันธุ์Omicron ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่แพร่ได้รวดเร็วกว่าสายพันธุ์ที่ผ่านมาแต่มีความรุนแรงน้อยกว่า[2]

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เสียชีวิตพบว่ากลุ่มอายุ60ปีขึ้นไปผู้มีโรคประจำตัวด้วยโรคเรื้อรังเช่นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคไตวายเรื้อรัง และผู้ที่ยังไม่ได้รับวัคซีน COVID-19 เป็นกลุ่มที่มีโอกาสเสียชีวิตสูง ดังนั้นจึงควร เฝ้าระวังโดยเน้นในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป และกลุ่มที่มีโรคประจำตัวด้วยโรคเรื้อรัง ให้รับวัคซีน COVID-19 และฉีดเข็ม กระตุ้นเข็มที่ 3 และ 4 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข COVID-19 มีผลกระทบทางการศึกษากับการศึกษาอย่างมาก เพราะเด็กนักเรียน เมื่ออยู่รวมกันในโรงเรียน จะเป็นแหล่งระบาดของไวรัสได้เป็นอย่างดี เพราะเด็กจะมีอาการน้อย หรือบางคนไม่มีอาการ แต่สามารถนำเชื้อกระจายมาที่บ้าน ให้บุคคลในบ้าน คุณพ่อ คุณแม่ ปู่ย่า ตา ยาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ จึงมีความเสี่ยงสูง ในช่วงการระบาด เด็กนักเรียนนักศึกษาทั่วโลก มากกว่า 1,500 ล้านคนต้องหยุดการเรียนการสอนในโรงเรียน และมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นการสอนทางไกล เรียนที่บ้าน ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย หลายคนจะต้องปรับตัว กับระบบการเรียนการสอน โรงเรียนต้องปิดและให้การเรียนการสอนแบบอื่นแทน สำหรับเด็กนักเรียนอนุบาล หรือประถมศึกษาที่อยู่ในวัยประถมวัย การเรียนการสอนจำเป็นอยู่อย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้ปกครองพ่อแม่ที่อยู่ที่บ้าน ช่วยเรื่องการเรียนการสอนในระยะนี้ และจะเกิดขึ้น อีกหลายเดือนสำหรับในประเทศไทย ในช่วงการระบาดช่วงแรกเป็นช่วงปิดเทอมซึ่งนับว่าโชคดีแต่ก็มีการเลื่อนเปิดเทอมออกไปได้ระยะเวลาหนึ่งช่วงแรกจึงเป็นช่วงปรับเปลี่ยนวิธีการ ช่วงเวลาที่ทุกคนอยู่บ้าน ผู้ปกครองทุกคน ก็จะมีหน้าที่ เป็นครูสำหรับเด็กด้วยในเวลาเดียวกัน เพื่อให้การเรียนการสอนของเด็กไม่ติดขัด[2]

ดังนั้น ทีมวิจัยจึงเห็นความสำคัญของการให้ความรู้ เน้นให้ตระหนักถึงทัศนคติ และการปฏิบัติในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 สำหรับผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็กของจังหวัดนครราชสีมา โดยการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็กจังหวัดนครราชสีมาเพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบบริการระบบสนับสนุนและความร่วมมือของเครือข่ายในการป้องกันโรค การพัฒนาสุขภาพของเด็ก การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพการดูแลการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาการเด็ก

อย่างมีประสิทธิภาพส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ปกครองและเด็ก และเป็นข้อมูลสารสนเทศในการบริหาร การบริการและการจัดการศูนย์พัฒนาการเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.คุณลักษณะทางประชากร ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก จังหวัดนครราชสีมา
- 2.ระดับความรู้ ระดับทัศนคติ และระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก จังหวัดนครราชสีมา
- 3.ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก จังหวัดนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาของเขมณัฎฐ์ จิรเศรษฐภรณ์และวิราสิริรี วสิวีรสิวี[3]ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019ของประชาชนชุมชนซอยสุเหร่า เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงร้อยละ57.10 การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 อยู่ในระดับมากร้อยละ 64.60 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และความรู้ ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019

จากการศึกษาของสุภาภรณ์ วงธิ[12]ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงร้อยละ 86.30 มีอายุเฉลี่ย48.91ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาร้อยละ 35 มีรายได้เฉลี่ย 6,837 บาท ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมร้อยละ 66.8 มีความรู้อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 74.11มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 56.1 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงร้อยละ 89.60 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ได้แก่ เพศ แรงสนับสนุนทางสังคมการรับรู้ โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 และการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019

จากการศึกษาของปิยะนันท์ เรือนคำและคณะ[11]ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019ของประชากรผู้ใหญ่ : กรณีศึกษาเขตจอมทอง กรุงเทพมหานครกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 63.9เป็นหญิง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน12,504 บาท มีความรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมีความรู้ดีร้อยละ96.0ปัจจัยเอื้อได้แก่การเข้าถึงทรัพยากรและบริการสาธารณสุข และการสื่อสารนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี ปัจจัยเสริมการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019ข้อมูลจากโทรทัศน์เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ร้อยละ70.8 ปัจจัยเสริม ได้แก่การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019ร้อยละ 98.0 การสนับสนุนจากครอบครัว/ชุมชนอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี มีพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 อยู่ในระดับดี ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 คือ เพศ สถานภาพสมรส ความรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาของจุฑาวรรณ ใจแสน[5] เรื่องพฤติกรรมการป้องกันโรคCOVID-19ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมี

มากกว่า 40 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001- 20,000บาท ปัจจัยด้านเพศต่างกันมีพฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19โดยรวมต่างกัน ด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งงานปัจจุบันต่างกันมีพฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ปัจจัยด้านอิทธิพลของครอบครัว และด้านความตระหนักรู้มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ปัจจัยด้านค่านิยมต่อสุขภาพด้านการเปิดรับสื่อด้านแรงจูงใจ ด้านทัศนคติและด้านความรู้ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19

จากการศึกษาของบรรพต ปานเคลือบ[10]ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับอาการของผู้ป่วยโรคโควิด-19ในโรงพยาบาลชุมชน อำเภอถลุง จังหวัดภูเก็ต ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 36.75 ปี มีโรคประจำตัวร้อยละ 34.20 ดัชนีมวลกายปกติร้อยละ 34.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอาการของผู้ป่วย คือ ศาสนา และการมีโรคประจำตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากการศึกษาของจารุณี จันทร์เปล่งและสุรภาเตียขุนทด[4] ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันควบคุมโรคโควิด 19 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการป้องกันควบคุมโรคโควิด 19อยู่ในระดับดี มีทัศนคติในการป้องกันควบคุมโรคโควิด 19 โดยรวมอยู่ในระดับมากและพฤติกรรมในการป้องกันควบคุมโรคโควิด 19 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อายุประสบการณ์การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รายได้ มีความสัมพันธ์แบบผกผันกับ ความรู้ ทัศนคติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากการศึกษาของนฤเนตร สินลาและสุพจน์ คำสะอาด[7]ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวต่อการป้องกันโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พบว่ามีความรู้ระดับสูง ทัศนคติระดับปานกลางและการปฏิบัติตัวในการป้องกันระดับดี ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวต่อการป้องกันโรคโควิด-19(1)ด้านวิธีการสวมหน้ากากอนามัย (2)ด้านวิธีการรักษาระยะห่าง (3)ด้านวิธีการล้างมือ

จากการศึกษาของดวงพร กตัญญูตานนท์และคณะ[6]ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ของนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่พบว่าพฤติกรรมการ ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับดี ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคโควิด-19 และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคโควิด-19 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การป้องกันโรคโควิด-19จากสื่อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

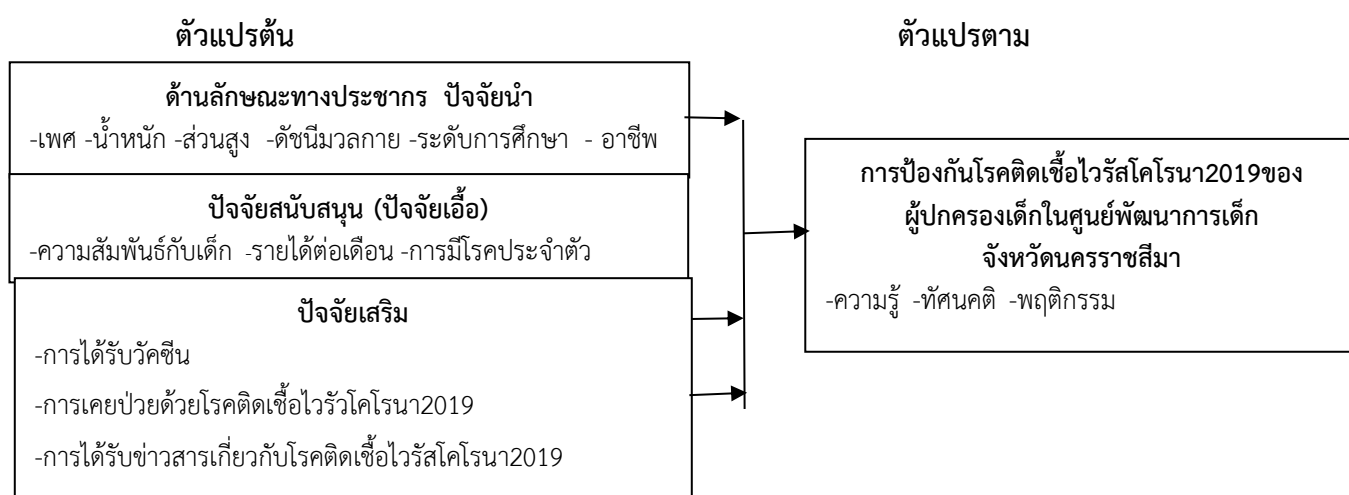
จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าปัจจัยนำคือ เพศ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยสนับสนุน(ปัจจัยเอื้อ)คือ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และปัจจัยเสริมคือการได้รับวัคซีนโควิด-19 การเคยป่วยด้วยโรคโควิด-19มีความสัมพันธ์กับความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ได้นำแนวคิดในการวิเคราะห์พฤติกรรมหรือรูปแบบจำลอง PRECEDE Framework มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา PRECEDE Model หรือ PRECEDE Framework ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์เพื่อการวางแผนการดำเนินงานสุขศึกษา เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดย Green and Krueger[15] ที่มีแนวคิดที่ว่า “พฤติกรรมบุคคลที่มีสาเหตุมาจากสหปัจจัย” การวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรม เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดกลวิธีในการดำเนินงาน เพื่อปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

กระบวนการวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์แบบย้อนกลับ โดยเริ่มจาก Outcome ที่ต้องการหรืออีกนัยหนึ่ง คือ คุณภาพชีวิตของบุคคลที่พึงประสงค์ แล้วพิจารณาถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสาเหตุที่เนื่องมาจาก พฤติกรรมของบุคคล การกำหนดปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019ของผู้ปกครองเด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาการเด็กในจังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรต้น ประกอบด้วย ปัจจัยนำ(Predisposing factors)คือ คุณลักษณะทางประชากรของผู้ปกครองเด็ก ได้แก่ เพศ น้ำหนัก ความสูง ดัชนีมวลกาย ระดับการศึกษา และอาชีพ ปัจจัยเอื้อ(สนับสนุน)(Enabling factors)ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเด็ก รายได้ต่อเดือน การมีโรคประจำตัว ปัจจัยเสริม(Reinforcing factors)ได้แก่ การได้รับวัคซีน การเคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019ตัวแปรตาม ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ดังแสดงตาม

ภาพที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือผู้ปกครองของเด็กที่มาเรียนที่ศูนย์พัฒนาการเด็กเล็กในจังหวัดนครราชสีมาเพศชายและหญิงในปี.ศ.2566จำนวน32อำเภอจำนวน 723 ศูนย์พัฒนาการเด็กรวมจำนวนเด็กทั้งสิ้น 23,664 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองของเด็กที่มาเรียนที่ศูนย์พัฒนาการเด็กในจังหวัดนครราชสีมา ชายและหญิงในจำนวน 4 อำเภอศูนย์พัฒนาการเด็กจำนวน 12 แห่งและยินดีให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามของการวิจัยครั้งนี้จำนวน 302 คนกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan[16] โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็นโดยการสุ่มตามระดับชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มๆตามอำเภอทำการสุ่มตัวอย่างแต่ละอำเภออย่างเป็นสัดส่วนจากนั้นเลือกตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็นโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)[8] ในจำนวนแต่ละอำเภอจนครบตามจำนวนเป้าหมายจำนวน 302 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยใช้ทฤษฎี PRECEDE Model มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงออกของผู้ปกครอง ตัวแปรต้นประกอบด้วยปัจจัยนำคือ คุณลักษณะทางประชากรของผู้ปกครองเด็ก

ได้แก่ เพศ น้ำหนัก ความสูง ดัชนีมวลกาย ระดับการศึกษา และอาชีพ ปัจจัยเอื้อ(สนับสนุน)ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเด็ก รายได้ต่อเดือน การมีโรคประจำตัว ปัจจัยเสริมได้แก่ การได้รับวัคซีน การเคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อโคโรนา2019 และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019

3.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ในส่วนที่1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน12ข้อ ส่วนที่2เป็นแบบประเมินความรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 จำนวน10ข้อส่วนที่3 เป็นแบบประเมินทัศนคติเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 จำนวน11ข้อ ส่วนที่4 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 จำนวน11ข้อ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน11ข้อ เป็นแบบเติมคำลงในช่องว่างและเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 การประเมินความรู้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 เป็นแบบเลือกตอบ ถ้าตอบถูก ให้คะแนนเป็น 1 คะแนน คำนวณเต็ม10 คะแนน

ส่วนที่ 3 การประเมินทัศนคติเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 เป็นแบบเลือกตอบ 5 ระดับ คำนวณเต็ม55 คะแนน ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนน 5 คะแนน เห็นด้วย ให้คะแนน 4 คะแนน ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ให้คะแนน 2คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนน 1 คะแนน

ส่วนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 เป็นแบบเลือกตอบ 5 ระดับ คำนวณเต็ม 55คะแนน ดังนี้ประจำหมายถึงปฏิบัติสัปดาห์ละ7วันขึ้นไปบ่อยหมายถึงปฏิบัติสัปดาห์ละ5-6วัน บางครั้งหมายถึงปฏิบัติสัปดาห์ละ3-4 วัน นานๆครั้งหมายถึง ปฏิบัติสัปดาห์ละ1-2วัน ไม่เคยหมายถึง ไม่ปฏิบัติเลยใน7วัน การให้คะแนน ประจำให้คะแนน 5 คะแนน บ่อยให้คะแนน 4 คะแนน บางครั้งให้คะแนน 3 คะแนน นานๆครั้ง ให้คะแนน 2 คะแนน ไม่เคยให้คะแนน 1คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนน

การแปลความหมายคะแนน โดยการอิงเกณฑ์ของ Benjamin Bloom [14] อ้างในบุญธรรม กิจปรีดา บิริสุทธิ์[9]ดังนี้

คะแนน	ร้อยละ	ระดับความรู้
6.68 – 10.00	ร้อยละ 80.00 – 100.00	ระดับสูง
3.34 – 6.67	ร้อยละ 60.00 – 79.99	ระดับปานกลาง
00.00 – 3.33	ร้อยละ 00.00 – 59.99	ระดับต่ำ
คะแนน	ร้อยละ	ระดับทัศนคติ
36.68 – 55.00	ร้อยละ 80.00 – 100.00	ระดับสูง
18.34 – 36.67	ร้อยละ 60.00 – 79.99	ระดับปานกลาง
00.00 – 18.33	ร้อยละ 00.00 – 59.99	ระดับต่ำ
คะแนน	ร้อยละ	ระดับพฤติกรรมการป้องกันโรค
36.68 – 55.00	ร้อยละ 80.00 – 100.00	ระดับสูง
18.34 – 36.67	ร้อยละ 60.00 – 79.99	ระดับปานกลาง

00.00 – 18.33 ร้อยละ 00.00 – 59.99 ระดับต่ำ

4. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 แบบสอบถามในส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปสร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 แบบสอบถามในส่วนที่ 2-4 ตรวจสอบเนื้อหาและความถูกต้องของแบบสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) การหาความตรงตามโครงสร้าง (construct validity) และการหาความตรงเชิงสัมพันธ์กับเกณฑ์ (criterion-related validity) จึงนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความชัดเจนของเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษาที่กรุณาให้คำแนะนำแก้ไข และตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา จนทำให้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สมบูรณ์

4.3 ทดลองใช้แบบสอบถาม (Tryout) กับผู้ปกครองของเด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาการเด็กในจังหวัด นครราชสีมา ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อดูการใช้ภาษาความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายและความ ต่อเนื่องของคำถาม เพื่อความพร้อมในการเก็บข้อมูลจริง

4.4 หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ด้วยวิธีของ Cronbach [13] ถ้าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าเท่ากับหรือมากกว่า .70 ขึ้นไปถือว่าเครื่องมือนั้นมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในงานวิจัยได้ และมีค่าดังนี้ ส่วนที่ 2 เท่ากับ .74 ส่วนที่ 3 เท่ากับ .72 และส่วนที่ 4 เท่ากับ .75 ใน ภาพรวมเท่ากับ .74

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยประชุมชี้แจงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ใน การวิจัย การเข้าร่วมโครงการ การถอนตัวออกจากโครงการ การยุติโครงการ ประโยชน์ของ โครงการและผลตอบแทนในการเข้าร่วมโครงการ จึงดำเนินการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ข้อมูลในแต่ละครั้งผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูลทุกครั้งก่อนยุติการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละ วัน หากพบว่าข้อมูลที่ได้ไม่ครบถ้วนได้นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจนครบสมบูรณ์ ดำเนินการเก็บ ข้อมูลระหว่าง วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2566 ถึง 10 มีนาคม พ.ศ.2566

6. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา แสดงลักษณะการกระจายของตัวแปรต่างๆของลักษณะทางประชากรปัจจัย นำ ปัจจัยเอื้อ (สนับสนุน) ปัจจัยเสริมตัวแปรตามนำไปเสนอในรูปตารางแสดงประกอบความเรียงแสดงจำนวน ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุดค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดระดับจำแนกตามรายด้านของปัจจัย

6.2 สถิติเชิงอนุมานเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ (ปัจจัย สนับสนุน) และปัจจัยเสริมกับความรู้อันตรายและพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้การ ทดสอบไคสแควร์ (chi – square test) และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป (คุณลักษณะทางประชากร)

ปัจจัยนำกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 68.50 น้ำหนักน้อยที่สุด 22 กก. มากที่สุด 146 กก. โดยเฉลี่ย 57.17 กก. ความสูงน้อยที่สุด 136 ซม. สูงที่สุด 180 ซม. โดยเฉลี่ย 160.53 ซม. ดัชนีมวลกายน้อย

ที่สุด 12.29 มากที่สุด 63.30 โดยเฉลี่ย 22.23 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 28.50 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 26.50 อาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 42.70 รองลงมา เป็นเกษตรกร ร้อยละ 21.90

ปัจจัยเอื้อ มีความสัมพันธ์กับเด็กเป็นมารดา ร้อยละ 45.00 รองลงมา เป็นบิดา ร้อยละ 23.80 รายได้ต่อเดือนน้อยที่สุด 1,000 บาท/เดือน มากที่สุด 100,000 บาท/เดือน โดยเฉลี่ย 12,041.06 บาท/เดือน ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 95.40

ปัจจัยเสริม การได้รับวัคซีนโควิด-19 ร้อยละ 78.80 เข็มที่ 1 ร้อยละ 55.60 เข็มที่ 2 ร้อยละ 57.60 เข็มที่ 3 ร้อยละ 46.00 และเข็มที่ 4 ร้อยละ 17.50 เคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ร้อยละ 33.40 ส่วนใหญ่ป่วยในเดือนมิถุนายน 2565 ร้อยละ 7.30 รองลงมา ในเดือนสิงหาคม 2565 ร้อยละ 5.00 ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรคจาก อสม. ร้อยละ 71.50 รองลงมา จากวิทยุ/โทรทัศน์ ร้อยละ 66.90

2. การจัดระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

พบว่าระดับความรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ระดับปานกลาง ระดับปานกลาง ($\bar{X}=25.94$, S.D.=2.39, Min.=21.00, Max.=38.00 และ $\bar{X}=36.55$, S.D.=6.42, Min.=23.00, Max.=55.00) ตามลำดับระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ระดับต่ำ ($\bar{X}=46.48$, S.D.=8.11, Min.=18.00, Max.=55.00) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดระดับ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก จังหวัดนครราชสีมา

รายการ (n=302)	Mean	S.D.	Min.	Max.	การจัดระดับ
ความรู้ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก	25.94	2.39	21.00	38.00	ระดับปานกลาง
ทักษะของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก	36.55	6.42	23.00	55.00	ระดับปานกลาง
พฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	46.48	8.11	18.00	55.00	ระดับต่ำ

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ เพศ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย ระดับการศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์กับเด็ก รายได้ต่อเดือน การได้รับวัคซีน และการเคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทักษะเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ เพศ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย ระดับการศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์กับเด็ก รายได้ต่อเดือน การมีโรคประจำตัว การได้รับวัคซีน และการเคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ เพศ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย ระดับการศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์กับเด็ก รายได้ต่อเดือน การมีโรคประจำตัว การได้รับวัคซีน และการเคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกัน

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาการเด็ก จังหวัดนครราชสีมา

ปัจจัย (n=302)	จำนวน	ความรู้		ทัศนคติ		พฤติกรรม ป้องกันโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019	
		χ^2	P- value	χ^2	P- value	χ^2	P- value
		ปัจจัยนำ					
เพศ	3.02	7.07	.00	1.28	.00	9.43	.00
น้ำหนัก	302	17.56	.00	9.99	.00	2.97	.00
ส่วนสูง	302	9.35	.00	19.38	.00	6.67	.00
ดัชนีมวลกาย	302	27.38	.00	4.40	.00	4.37	.00
ระดับการศึกษา	302	59.77	.00	76.23	.00	31.35	.00
อาชีพ	302	33.50	.00	68.82	.00	56.56	.00
ปัจจัยเอื้อ							
ความสัมพันธ์กับเด็ก	302	5.46	.00	9.26	.00	1.03	.00
รายได้ต่อเดือน	302	14.42	.00	24.24	.00	23.20	.00
การมีโรคประจำตัว	302	15.95	.10	59.83	.00	11.48	.00
ปัจจัยเสริม							
การได้รับวัคซีน	302	13.68	.00	18.34	.00	15.26	.00
การเคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019	302	71.11	.00	11.66	.00	15.05	.00
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019	310	33.25	.20	51.23	.10	55.24	.10

อภิปรายผล

ปัจจัยนำ ผู้ปกครองเด็กที่เรียนในศูนย์พัฒนาการเด็ก จังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับจุฑาวรรณ ใจแสน,[5] บรรพต ปานเคลือบ,[9] จารุณี จันทร์เปล่งและสุรภา เดียขุนทด,[4] เขมณัฏฐ์ จิระเศรษฐภรณ์และวิราสิริ วสิวีร์สิวี,[3]สุภาภรณ์ วงธิ,[11] นฤเนตร สินสาและสุพจน์ คำสะอาด,[7] ปิยะนันท์ เรือนคำและคณะ[10] และดวงพร กตัญญูตันทและคณะ[10]เพศ ความแตกต่างของการเกิดโรค ระหว่างเพศ ก็เป็นผลเนื่องมาจากความ แตกต่างในการได้รับเชื้อระหว่างเพศ หรือเป็นผลเนื่องมาจากความ แตกต่างของปัจจัยภายในร่างกายของโฮสต์เอง เช่น โรคหัวใจโคโรนารี ผู้ชายมีโอกาสเป็นมากกว่าผู้หญิงสาม เท่าในวัยก่อนหมดประจำเดือน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้หญิงมี ฮอร์โมนเอสโตรเจน (Estrogen) ซึ่งมีส่วนช่วยในการ ป้องกันโรค

ค่าดัชนีมวลกายส่วนใหญ่อยู่ระดับปกติ สอดคล้องกับบรรพต ปานเคลือบ[10] Body Mass Index (BMI) คือค่าดัชนีที่ใช้วัดความสมดุลของน้ำหนักตัว (กิโลกรัม) และส่วนสูง (เซนติเมตร) ซึ่งสามารถระบุได้ว่า ตอนนี้รูปร่างของคนคนนั้นอยู่ในระดับใด ตั้งแต่อ้วนมากไปจนถึงผอมเกินไป BMI มีสูตรการคำนวณ = น้ำหนัก ตัว[Kg] / (ส่วนสูง[m] ยกกำลังสอง) สูตรคำนวณเหมาะสำหรับใช้ประเมินผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ประโยชน์ ของการวัดค่า BMI เพื่อดูอัตราเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ ตรวจสอบภาวะไขมันและความอ้วน ดังนั้นการทำให้ ร่างกายอยู่ในเกณฑ์ปกติจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งกับผู้ที่ต้องการรักษาสุขภาพในระยะยาว เมื่อน้ำหนักปกติ ค่า BMI เท่ากับ 18.6 – 24 น้ำหนักที่เหมาะสมสำหรับคนไทยคือค่า BMI ระหว่าง 18.5-24 จัดอยู่ในเกณฑ์ปกติ

ห่างไกลโรคที่เกิดจากความอ้วน และมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ น้อยที่สุด ควรพยายามรักษาระดับค่า BMI ให้อยู่ในระดับนี้ให้นานที่สุด และควรตรวจสุขภาพทุกปี อ้วนมาก ค่า BMI เท่ากับ 30.0 ขึ้นไป ค่อนข้างอันตราย เสี่ยงต่อการเกิดโรคร้ายแรงที่แฝงมากับความอ้วน หากค่า BMI อยู่ในระดับนี้ จะต้องปรับพฤติกรรม การทานอาหาร และควรเริ่มออกกำลังกาย และหากเลขยิ่งสูงกว่า 40.0 ยิ่งแสดงถึงความอ้วนที่มากขึ้น ควรไปตรวจสุขภาพ และปรึกษาแพทย์ อ้วนในระดับหนึ่ง อ้วนค่า BMI เท่ากับ 25.0 - 29.9 ถึงแม้จะไม่ถึงเกณฑ์ที่ถือว่าอ้วนมาก ๆ แต่ก็ยังมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่มากับความอ้วนได้เช่นกัน ทั้งโรคเบาหวาน และความโลหิตสูง ควรปรับพฤติกรรมทานอาหาร ออกกำลังกาย และตรวจสุขภาพ ผอมเกินไป ค่า BMI เท่ากับ น้อยกว่า 18.5 น้ำหนักน้อยกว่าปกติก็ไม่ค่อยดีหากสูงมากแต่น้ำหนักน้อยเกินไป อาจเสี่ยงต่อการได้รับสารอาหารไม่เพียงพอหรือได้รับพลังงานไม่เพียงพอ ส่งผลให้ร่างกายอ่อนเพลียง่าย การรับประทานอาหารให้เพียงพอ และการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างกล้ามเนื้อสามารถช่วยเพิ่มค่า BMI ให้อยู่ในเกณฑ์ปกติได้ ค่า BMI ดังกล่าวเป็นค่าสำหรับชาวเอเชียและคนไทย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละเชื้อชาติ ค่า BMI เฉลี่ยของหญิงไทยคือ 24.4 และของชายไทยคือ 23.1 (อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป) เป็นค่าสากลที่ใช้เพื่อคำนวณเพื่อหาน้ำหนักตัวที่ควรจะเป็น และประมาณระดับไขมันในร่างกายโดยใช้น้ำหนักตัว และส่วนสูงในการคำนวณดัชนีมวลกายไม่ใช่การวัดโดยตรงแต่ก็เป็นตัวชี้วัดไขมันในร่างกายที่ค่อนข้างเชื่อถือได้สำหรับคนส่วนใหญ่ ค่า BMI สามารถใช้บ่งบอกความเสี่ยงในการเกิดโรคต่างๆได้อีกด้วย เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือด ระบบหัวใจ รวมไปถึงมะเร็งบางชนิดแต่อย่างไรก็ตามค่า BMI เป็นแค่การคำนวณเบื้องต้นเท่านั้น เนื่องจากจำเป็นต้องนำไปปัจจัยอื่นๆ มาประกอบด้วย ทั้งเรื่องของพันธุกรรม ปริมาณกล้ามเนื้อ พฤติกรรมการกิน การใช้ชีวิต การออกกำลังกายและอื่นๆแต่เนื่องจากดัชนีมวลกายมีวิธีคำนวณที่ง่ายจึงทำให้ทุกคนสามารถประเมินความเสี่ยงของตนเองจากการมีปริมาณไขมันในร่างกายเกินได้ แม้ว่าดัชนีมวลกายจะสัมพันธ์กับการวัดไขมันในร่างกายค่อนข้างมาก แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่บ้างโดยขึ้นอยู่กับเพศ อายุ และความสามารถทางกีฬา ข้อจำกัดเหล่านี้ได้แก่ 1)ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะมีปริมาณไขมันในร่างกายมากกว่าผู้ชาย 2)คนที่อายุมากกว่ามีแนวโน้มที่จะมีปริมาณไขมันในร่างกายมากกว่าคนที่อายุน้อยกว่า 3)นักกีฬาที่ฝึกฝนมาอย่างดีจะมีดัชนีมวลกายสูงเนื่องจากมีมวลกล้ามเนื้อมากกว่า ทำให้น้ำหนักตัวที่มากขึ้นมาจากมวลกล้ามเนื้อไม่ใช่ไขมันเหตุผลที่ใช้ดัชนีมวลกายในการคัดกรองสุขภาพของประชากรทั่วไป เนื่องจากการมีน้ำหนักเกินหรืออ้วนนั้นมีความสัมพันธ์อย่างมากกับปัญหาสุขภาพ การเกิดโรคเรื้อรังและการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรผู้ที่น้ำหนักเกิน หรืออ้วนจะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพต่อไปนี้เพิ่มขึ้น คือ ข้อเสื่อม เบาหวาน มะเร็งบางชนิด ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดสมอง โรคหลอดเลือดหัวใจตีบหรือตัน หูดหยาใจขณะหลับหรือมีปัญหาทางเดินหายใจ วิธีการเพิ่มหรือลดค่า BMI ดังนี้ 1)ค่า BMI จะแปรผันตามน้ำหนักตัว หากน้ำหนักตัวเพิ่มก็จะทำให้ค่า BMI เพิ่มขึ้น ถ้าน้ำหนักตัวลดก็จะทำให้ค่า BMI ลดลงเช่นเดียวกัน 2)ออกกำลังกายเพื่อเพิ่มปริมาณการเผาผลาญพลังงานในแต่ละวัน 3)เลือกกินอาหารที่ไขมันไม่สูง หรือให้ครบ 5 หมู่ 4)นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ 7 ชั่วโมงต่อวัน 5)หมั่นตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี 6)ปรึกษาแพทย์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม

ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 28.50 สอดคล้องกับสุภาภรณ์ วงธิ, [12] ปิยะนันท์ เรือนคำและคณะ [11] อาชีพส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 42.70 ไม่สอดคล้องกับสุภาภรณ์ วงธิ [12] ดัชนีมวลกายน้อยที่สุด 12.29 มากที่สุด 63.30 โดยเฉลี่ย 22.23 ไม่สอดคล้องกับบรรพต ปานเคลือบ [10] อาชีพ

ปัจจัยสนับสนุน (ปัจจัยเอื้อ) รายได้ของครอบครัวต่อเดือนน้อยที่สุด 1,000 บาท/เดือน มากที่สุด 100,000 บาท/เดือน โดยเฉลี่ย 12,041.06 บาท/เดือน สอดคล้องกับปิยะนันท์ เรือนคำและคณะ [11] ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของสอดคล้องกับสุภาภรณ์ วงธิ [12] ที่พบว่ารายได้ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ 3,001-

6,000 บาทต่อเดือนไม่สอดคล้องกับจุฬารรณ ใจแสน[5]ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง15,001–30,000 บาทต่อเดือนกับจารุณี จันท์เปล่งและสุรภา เตียขุนทด[4]ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 0–3,000 บาทต่อเดือน รายได้ การมีโรคประจำตัว กลุ่มผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวเมื่อได้รับเชื้อโรคโควิด-19 มีความเสี่ยงอาการหนัก โดยเกือบทุกรายมีอาการรุนแรงและถึงขั้นเสียชีวิต คือ 1)ความดันโลหิตสูง 2)เส้นเลือดหัวใจตีบ หัวใจเต้นผิดจังหวะ 3)เบาหวาน 4)ไตเรื้อรัง ผู้ป่วยพอกไต และปลูกถ่ายไต 5)หอบหืด ปอดอักเสบเรื้อรัง 6)ตับแข็ง ตับอักเสบเรื้อรัง 7)ภูมิคุ้มกันบกพร่อง 8)อ้วน มีโรคประจำตัวที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้ต้องดูแลและระมัดระวังตนเอง เพราะผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัว นอกจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะในร่างกายมีความเสื่อมลง ภูมิคุ้มกันในร่างกายก็ลดลงด้วย ดังนั้นจึงมีความเสี่ยงสูง หากติดเชื้อโควิด-19 อาจมีอาการรุนแรงกว่าคนทั่วไปและถึงขั้นเสียชีวิตได้

ปัจจัยเสริม การได้รับวัคซีน การเคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 การฉีดวัคซีนป้องกันโควิด-19 สามารถลดการแพร่ระบาด ลดความรุนแรงของอาการ และลดการเสียชีวิตได้ ดังนั้น วัคซีนจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยควบคุมการระบาดของโรค และช่วยปกป้องให้ผู้คนปลอดภัยจากโรคนี้อีกได้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 กับประเด็นข้อสงสัยของใครหลายๆ คนว่า ทำไมเราจึงต้องฉีดวัคซีน โควิด-19วัคซีนจึงเปรียบเสมือนให้เราติดโรคและไม่มีอาการ แต่สร้างภูมิคุ้มกันเหมือนติดโรค ถ้าเราให้วัคซีนให้เกิดภูมิคุ้มกันเหมือนกับเคยเป็นโรคมาแล้ว จำนวนมาก โรคก็จะสงบ ควบคุมได้ ชีวิตก็จะได้กลับมาสู่ภาวะปกติ เด็กจะได้ไปโรงเรียน อยากไปไหนก็จะได้ไป วัคซีนจึงเป็นทางออกในการควบคุมการระบาดของโรค และยุติวิกฤตการณ์ ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนโควิด เพิ่มภูมิคุ้มกัน การฉีดวัคซีนช่วยกระตุ้นร่างกายให้สร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัส ลดอัตราการเสียชีวิตประสิทธิผลของวัคซีนสามารถช่วยลดความรุนแรงหากติดเชื้อและลดอัตราการเสียชีวิตได้ ป้องกันการป่วยหนัก และลดอัตราการรับการรักษาในโรงพยาบาลเป็นเวลานานๆ สร้างภูมิคุ้มกันหมู่ การฉีดวัคซีนเป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกันให้กับสังคม ลดการติดเชื้อ โอกาสป่วยเป็นโรคน้อยลง และช่วยลดการแพร่ระบาดของเชื้อได้ ทุกคนปลอดภัยจากโควิด-19 แม้ว่าฉีดวัคซีนแล้ว แต่ทุกคนก็ต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันอย่างเคร่งครัด

ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ระดับปานกลางไม่สอดคล้องกับกับปิยะนันท์ เรือนคำและคณะ,[11]นฤเนตร สินสาและสุพจน์ คำสะอาด,[7]สุภาภรณ์ วงธิ[12]เขมณัญญ์ จิรเศรษฐภรณ์และวิราสิริ วสิริสิริว,[3]จารุณี จันท์เปล่งและสุรภา เตียขุนทด,[4] จุฬารรณ ใจแสน,[5]ดวงพร กตัญญูตานนท์และคณะ[6] ที่พบว่าระดับความรู้การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา20019 อยู่ระดับดี ดีมาก และดีที่สุดในลำดับ อาจเป็นเพราะความรู้เรื่องโรคมี่ความเกี่ยวข้องค่อนข้างน้อย กับภารกิจ บทบาทของผู้ปกครองเด็กที่ต้องแสดงพฤติกรรมดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอรวมถึงความรู้เรื่อง โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นเรื่องใหม่ที่ผู้ปกครองเด็กที่ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจให้ทันข่าว ทันเหตุการณ์ในการรับมือของโรค

ระดับทัศนคติเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019อยู่ระดับปานกลางไม่สอดคล้องกับกับปิยะนันท์ เรือนคำและคณะ, [11] นฤเนตร สินสาและสุพจน์ คำสะอาด,[7]สุภาภรณ์ วงธิ[12]เขมณัญญ์ จิรเศรษฐภรณ์และวิราสิริ วสิริสิริว,[3]จารุณี จันท์เปล่งและสุรภา เตียขุนทด,[4]จุฬารรณ ใจแสน,[5]ดวงพร กตัญญูตานนท์และคณะ[6]ที่พบว่าระดับของทัศนคติในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา20019อยู่ระดับดี ดีมากและดีที่สุดในลำดับ การที่กลุ่มตัวอย่างจะมีพฤติกรรมที่ถูกต้องได้นั้น ต้องประกอบไปด้วย ความรู้ และทัศนคติ ที่จะเป็นตัวช่วยให้บุคคลเกิดพฤติกรรมที่ถูกต้อง การศึกษานี้ ก็พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ระดับปานกลาง และมีทัศนคติระดับปานกลาง จึงส่งผลให้ พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับต่ำ

ระดับพฤติกรรมกำป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 อยู่ระดับต่ำไม่สอดคล้องกับปีเษนันท์ เรือนคำและคณะ,[11]นฤเนตร ลินลาและสุพจน์ คำสะอาด,[7]สุภาภรณ์ วงธิ[12]เขมณัฎฐ์ จิระเศรษฐภรณ์และวิราสิริร์ วสิริสิริร์,[3] จารุณี จันทรเปล่งและสุรภา เตียขุนทด,[4]จุฑาวรรณ ใจแสน,[5]ดวงพร กตัญญูตานนท์และคณะ[6]ที่พบว่าระดับพฤติกรรมกำป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา20019อยู่ระดับดี ดีมากและดีที่สุด พฤติกรรมอนามัย (Health behavior) การดื่มเหล้า การสูบบุหรี่ อุปนิสัยในการบริโภค อาหารที่มีไขมันสูง ความก้าวร้าว ทางการเมืองอย่างเร่งรีบโดยไม่มีเวลาพัก ขาดการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ไม่เคย ตรวจสอบสุขภาพ ไม่เคยฉีดวัคซีนป้องกันโรค พฤติกรรมเหล่านี้ยอมเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ในทางตรงข้ามเมื่อมี การรับประทานอาหารอย่างเหมาะสม ออกกำลังกายเป็นประจำ มีเวลาพักผ่อนเพียงพอ โอกาสป่วยเป็นโรคยอมลดน้อยลง พฤติกรรมอนามัยนับว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดโรคในชุมชน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกำป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019คือเพศสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุภาภรณ์ วงธิ,[12] เขมณัฎฐ์ จิระเศรษฐภรณ์และวิราสิริร์ วสิริสิริร์,[3]นฤเนตร ลินลาและสุพจน์ คำสะอาด[7]และปีเษนันท์และคณะ[11]การศึกษาของผู้ปกครองสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภาภรณ์ วงธิ,[12]นฤเนตร ลินลาและสุพจน์ คำสะอาด[7]รายได้ของผู้ปกครอง สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาภรณ์ วงธิ,[12]จารุณี จันทรเปล่งและสุรภา เตียขุนทด[4]

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ที่มวิจัยมีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านการบริหารและด้านการจัดการการส่งเสริมกำป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนี้

ด้านนโยบายควรมีแผนงานโครงการให้เกิดการสร้างเสริมความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมกำป้องกันโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส2019 ในโรงเรียนทุกระดับทุกสังกัด อย่างต่อเนื่อง ด้านการปฏิบัติ ควรเพิ่มทักษะการพัฒนาตนเองของนักเรียนทุกระดับทุกสังกัด และประชาชนทุกกลุ่มในการป้องกันโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส2019 ให้เป็นกิจวัตรประจำวัน ด้านการมีส่วนร่วม ควรเผยแพร่ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ในทุกด้านทั้งด้านความรู้ ด้านทัศนคติแลทางด้านพฤติกรรมกำป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019แก่ชุมชนสถาบันองค์กรภาครัฐและเอกชนให้รับทราบและตระหนักถึงความเป็นจริงของแต่ละกลุ่มตัวอย่างเพื่อความร่วมมือในการส่งเสริมสนับสนุนและดำเนินการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเพิ่มพื้นที่ในการวิจัยเช่นนักเรียนระดับประถมศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดอื่นๆและสถาบันอุดมศึกษาเป็นต้นควรมีการศึกษาปัจจัยและความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมกำป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019ในประชาชนกลุ่มอื่นๆควรศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้ดูแลเด็กบุคลากรที่เกี่ยวข้องและผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กในการส่งเสริมความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมกำป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้สมบูรณ์ด้วยดี ที่มวิจัยขอขอบคุณวิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันที่ได้สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงสาธารณสุข. (2565). รายงานประจำปี พ.ศ.2565 สถานการณ์โรคที่เฝ้าระวังทางระบาดวิทยา. กลุ่มงานระบาดวิทยากรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวงสาธารณสุข.
- [2] ———. (2564). รายงานประจำปี พ.ศ. 2564 สถานการณ์โรคที่เฝ้าระวังทางระบาดวิทยา. กลุ่มงานระบาดวิทยากรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวงสาธารณสุข.
- [3] เขมณัฏฐ์ จิระเศรษฐภรณ์ และวิราสิริ วสิริสิริ. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนชุมชนซอยสุเหร่าเขตราชเทวีกรุงเทพมหานคร. วารสารจุฬานาครทรรศน์. ปีที่9 ฉบับที่3 เดือน มีนาคม 2565.
- [4] จารุณี จันทร์เปล่งและสุรภา เตียขุนทด. (2565). การศึกษาความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันควบคุมโรคโควิด 19 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอบ้านนาจังหวัดนครนายก. วารสาร มจร. การพัฒนาสังคม. ปีที่ 7ฉบับที่ 1เดือน มกราคม -เมษายน 2565.
- [5] จุฬารรณ ใจแสน. (2563). พฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุขกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [6] ดวงพร กตัญญูตานนท์และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ของนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. วารสารวิทยเทคโนโลยี. หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ปีที่7 ฉบับที่1.เดือน มกราคม - มิถุนายน 2564.
- [7] นฤเนตร สีนลาและสุพจน์ คำสะอาด. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม - กันยายน 2565.
- [8] บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8 : กรุงเทพฯ. สุริยาสานการพิมพ์.
- [9] บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพมหานคร. จามจุรีโปรดักท์.
- [10] บรรพต ปานเคลือบ. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับอาการของผู้ป่วยโรคโควิด-19 ในโรงพยาบาลชุมชนอำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี. เอกสารเผยแพร่ข้อมูลวิชาการ โรงพยาบาลดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรีที่ 0032.3/รพ.1/6919 ลว.25 สิงหาคม 2564.
- [11] ปิยะนันท์ เรือนคำ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชากรผู้ใหญ่: กรณีศึกษาเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสาธารณสุข. ปีที่ 31 ฉบับเพิ่มเติม 2 กรกฎาคม-สิงหาคม 2565.
- [12] สุภาภรณ์ วงษ์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [13] สุวิมล ติรกันันท์. (2549). การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [14] Bloom, Benjamin S. (1976). *Taxonomy of Education Objective, Handbook I : Cognitive Domain*. New York. David McKay.

- [15] Green,L.W., Krueter, M.W. (1980). *Health Education Planning: A Diagnostic Approach*. California Mayfield Publishing Company.
- [16] Krejcie, R.V. & D.W. Morgan. (1970). *Determining sample size for research activities*. Educational and sychological measurement. 30(3).

การศึกษาพฤติกรรมของผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ระลอกที่ 3

A Study of the Behavior of Visitors Using Thai Low-Cost Airline in the Situation of COVID-19 Pandemic the 3rd Wave

อภิวัดน์ ร่มแก้ว¹ และศุภศักดิ์ เงามประเสริฐวงศ์²

*Apiwat Romkaew*¹ and *Supasak Ngaoprasertwong*²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของโควิด-19 ช่วงระลอก 3 หรือในเดือนเมษายนถึงมิถุนายน พ.ศ. 2564 งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ จำนวน 50 ท่าน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบแก่นสาระ โดยผลการศึกษาพบว่า 1. พฤติกรรมของผู้เยี่ยมเยือนในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ส่วนใหญ่ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย ที่ทำอากาศยานนานาชาติดอนเมือง โดยเดินทางพร้อมกับครอบครัว เพื่อจุดประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีค่าตัวเครื่องบินไม่เกิน 2,000 บาท ทั้งนี้แนวทางในการเลือกซื้อตั๋วเครื่องบินจะเปรียบเทียบราคาและเวลาที่เดินทางได้สะดวก และมีคนจัดการซื้อตั๋วเครื่องบินให้ 2. ผู้เยี่ยมเยือนส่วนใหญ่จะเดินทางไปสนามบินด้วยการเรียกแท็กซี่โดยไปล่วงหน้าอย่างน้อย 1-2 ชั่วโมง ไปเช็คอินที่เคาน์เตอร์สายการบินที่สนามบิน 3. ผู้เยี่ยมเยือนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ที่สนามบินมีมาตรการป้องกันโควิด-19 และบนเครื่องบินก็มีทั้งการขอความร่วมมือให้ใส่หน้ากาก และมาตรการทำความสะอาด 4. ผู้เยี่ยมเยือนจะมีมาตรการป้องกันโควิด-19 ทั้งเตรียมหน้ากากอนามัยและแอลกอฮอล์ตลอดการเดินทาง และ 5. ผู้เยี่ยมเยือนมีความมั่นใจและจะกลับมาใช้บริการสายการบินอีก

คำสำคัญ: ผู้เยี่ยมเยือน , สายการบิน , พฤติกรรม

¹ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร 10300

² อาจารย์ วิทยาลัยการจัดการอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร 10300

¹ Student, Master of Arts Program Tourism and Service Management Program Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok 10300

² Lecturer, College of Hospitality Industry Management Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok 10300

* Corresponding author: E-mail address: apiwatromkaew@hotmail.com

Abstract

The purpose of this research was to study the behavior of visitors using low-cost airlines in Thailand. Especially during the third wave of the COVID-19 outbreak or in April to June 2021, this research uses qualitative research methods. Semi-structured personal interviews with 50 low-cost airline visitors were collected and analyzed by substantive data analysis. The study found that 1. Behavior of visitors in using low-cost airline services. Most use Thai Air Asia. at Don Mueang International Airport by traveling with family for tourism purposes with a plane ticket not exceeding 2,000 baht. It compares prices and travel time easily. 2. Most visitors will travel to the airport by taking a taxi at least 1- 2 hours in advance to check-in at the airline counter at the airport. 3. Most visitors have Opinion At the airport, there are measures to prevent COVID-19. And on the plane, there are requests for cooperation to wear masks. and cleaning measures 4. Visitors will have measures to prevent COVID-19. Both preparing masks and alcohol throughout the journey and 5. Visitors are confident and will return to use the airline again.

Keywords: Visitor, Airline, Behavior

บทนำ

การเดินทางทางอากาศ ถือเป็นการเดินทางที่สำคัญและได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย โดยจากสถิติจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เดินทางผ่านท่าอากาศยานนานาชาติภายใต้การกำกับดูแลของท่าอากาศยานไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา จากในปีพ.ศ. 2558 ที่มีจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนรวม 52.9 ล้านคน เป็นผู้เยี่ยมชมเยือนภายในประเทศ 8.7 ล้านคน และผู้เยี่ยมชมเยือนระหว่างประเทศ 44.2 ล้านคน ซึ่งผ่านมาเพียง 4 ปี จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนรวมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 65.4 ล้านคนในปี พ.ศ. 2562 เป็นผู้เยี่ยมชมเยือนภายในประเทศ 12.0 ล้านคน และผู้เยี่ยมชมเยือนระหว่างประเทศ 53.5 ล้านคน[1] ทั้งนี้หากจำแนกเป็นเที่ยวบินภายในประเทศไทยตามสายการบินนั้น จากข้อมูลของของท่าอากาศยานนานาชาติดอนเมือง จะพบว่า สายการบินแอร์เอเชียมีจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนมากที่สุด โดยมีส่วนแบ่งการตลาดประมาณร้อยละ 29 ของจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนในประเทศทั้งหมดที่เดินทางผ่านท่าอากาศยานนานาชาติดอนเมือง ตามมาด้วยนกแอร์ที่มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 19 และการบินไทย/ไทยสมายล์มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 18 ซึ่งจะพบว่า ทั้งสายการบินแอร์เอเชียและสายการบินนกแอร์มีจุดหมายเที่ยวบินภายในประเทศครอบคลุมมากที่สุด [1]

จะเห็นได้ว่า สายการบินที่เป็นผู้นำตลาดจะเป็นสายการบินต้นทุนต่ำ ซึ่งเป็นสายการบินที่ใช้กลยุทธ์แบบผสมผสานในการประกอบธุรกิจทั้งเรื่องกลยุทธ์ด้านการเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost-Leadership Strategy) เป็นกลยุทธ์ในการมุ่งเน้นให้ต้นทุนการผลิตของสินค้าหรือบริการของธุรกิจต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ กลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่างในสินค้าและบริการ (Differentiation Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่นำเสนอสินค้าและบริการที่มุ่งเน้นให้ผู้บริโภครู้สึกถึงคุณค่าและความแตกต่างที่ไม่มีในผู้ประกอบการรายอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกัน และกลยุทธ์การมุ่งจุดสนใจเฉพาะกลุ่ม (Focus Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่เน้นการสนองความต้องการส่วนของผู้บริโภคที่เฉพาะเจาะจง

โดยเลือกตอบสนองส่วนของตลาดเฉพาะพื้นที่ ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถออกแบบสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตรงกับใจลูกค้า และมีจำนวนลูกค้ามากที่สุด

แต่ในช่วงปลายปี 2562 ได้เกิดเหตุการณ์การระบาดของไวรัส โควิด-19 ในนครอู่ฮั่นของจีน และพบผู้ติดเชื้อชาวจีนที่เดินทางมาจากอู่ฮั่นเป็นคนแรกในไทยเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2563 [2] และระบอบหนักในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน จากคลัสเตอร์สนามมวยและสถานบันเทิง (สายพันธุ์ A.6) จนทำให้รัฐบาลประกาศ Lock down ประเทศเพื่อควบคุมการระบาด ทำให้การเดินทางทั้งหมดหยุดชะงัก ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยและชาวต่างชาติไม่สามารถเดินทางได้ไม่ว่าจะในประเทศหรือต่างประเทศก็ตาม จนสถานการณ์เริ่มคลี่คลายตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 ซึ่งถือเป็นการคลี่คลายจากการระบาดของ โควิด-19 ในระลอกแรก หลังจากนั้นในช่วงปลายปีพ.ศ. 2563 จนถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2564 กลับเกิดการระบาดอีกครั้งจากคลัสเตอร์โรงงานสมุทรสาครและตลาดปทุมธานี (สายพันธุ์ B.1.36.16) รัฐบาลจึงประกาศเข้มงวดการเดินทางอีกครั้ง เพื่อควบคุมการระบาดในระลอกที่สอง แต่ก็เกิดการระบาดระลอกที่สามในระยะเวลาใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามด้วยมาตรการเข้มงวดของรัฐบาล ประกอบกับการระดมฉีดวัคซีนป้องกัน โควิด-19 จึงทำให้การระบาดเริ่มคลี่คลายลงในช่วงครึ่งปีหลังของปี พ.ศ. 2564

ดังนั้น เห็นได้จากสถานการณ์วิกฤตธุรกิจการบินต้องเผชิญในระยะเวลา 2-3 ปี การสร้างแรงจูงใจให้ผู้โดยสารกลับมาใช้บริการ จึงจำเป็นต้องหากกลยุทธ์ที่ยังไม่เคยใช้มาก่อน ทั้งการศึกษาพฤติกรรมใหม่ของผู้บริโภคภายใต้กฎเกณฑ์และข้อบังคับด้านสาธารณสุขที่เปลี่ยนไป แม้ปัจจุบันจะเริ่มเห็นว่า สายการบินต่าง ๆ พยายามปรับตัวเพื่อความอยู่รอด แต่สิ่งที่ปรากฏนั้นยังไม่สามารถจะสรุปว่าทั้งหมดทั้งหมดนี้คือสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นการถาวร เพราะขณะนี้หลายประเทศยังไม่เปิดให้ประชาชนเดินทางเข้า-ออกนอกประเทศได้อย่างอิสระ หากวันหนึ่งมีการเดินทางข้ามประเทศ จะมีอีกหลายปัจจัยที่ธุรกิจสายการบินจะต้องปรับเพื่อความอยู่รอดภายใต้เงื่อนไขการเดินทางและมาตรการด้านสาธารณสุข ที่จะเกิดความคุ้มค่าด้านการตลาด ดังนั้น ยังมีความท้าทายสำหรับธุรกิจการบินให้ต้องเตรียมตัวอีกในอนาคต

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ตั้งแต่สถานการณ์การแพร่ระบาดระลอกที่ 1 และ 2 รวมถึงระลอกที่ 3 ที่มีความรุนแรงที่มากกว่าอย่างมาก ทำให้ผู้ทำวิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า พฤติกรรมของผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของโควิด-19 ช่วงระลอก 3 หรือในเดือนเมษายนถึงมิถุนายน พ.ศ. 2564 เพื่อเป็นข้อมูลให้กับสายการบินต้นทุนต่ำในการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้โดยสารสายการบิน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของโควิด-19 ช่วงระลอก 3 หรือในเดือนเมษายนถึงมิถุนายน พ.ศ. 2564

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้เยี่ยมเยือนที่เคยใช้บริการสายการบินไทยต้นทุนต่ำในประเทศไทย ที่เดินทางผ่านท่าอากาศยานนานาชาติดอนเมืองหรือท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ ในช่วงเดือนเมษายนถึงมิถุนายน พ.ศ. 2564 จำนวนทั้งสิ้น 50

ท่าน โดยใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งเป็นคนไทย ไม่จำกัดเพศ ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป และเคยเดินทางในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ระลอกที่ 2 ผ่านสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย รวมถึงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีความเต็มใจในการให้สัมภาษณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methods) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interviews) โดย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในฐานะผู้สังเกตอย่างเปิดเผย (Participant Observer)

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญหรืออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำสาขาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปใช้ศึกษานำร่อง (Pilot study) กับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่เคยเดินทางทางด้วยสายการบินต้นทุนต่ำ ในเส้นทางบินภายในประเทศ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เตรียมแนวคำถามก่อนเริ่มสัมภาษณ์ ในกรอบหลักที่ต้องการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ก่อนล่วงหน้า และลำดับขั้นของคำถามจะมีความยืดหยุ่นสามารถให้รายละเอียดเพิ่มเติมในบางบริบทได้ หากผู้ให้ข้อมูลยังไม่ชัดเจนในประเด็นคำถาม ในระหว่างสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะมีการตั้งคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งเป็นคำถามในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบได้อย่างเสรี และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดเพิ่มในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงลึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในแบบที่เรียกว่า การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงระหว่างการสนทนา พุดคุยในการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การถอดข้อมูลจากการบันทึกเสียงและวิธีถอดบทสัมภาษณ์ออกมาอย่างละเอียดคำต่อคำ โดยภายหลังจากถอดข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะทำการอ่านบทสัมภาษณ์นั้นแบบละเอียดถี่ถ้วนมากกว่า 1 รอบ เพื่อทำความเข้าใจคำตอบที่มีต่อคำถามของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่ละคน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่นำเสนอเป็นการตอบคำถามการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ งานวิจัยนี้จึงเลือกใช้กรอบแนวคิดภายใต้กระบวนการค้นเชิงตีความ โดยงานวิจัยได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดรอบด้านสามารถนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามภาพรวมของผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. พฤติกรรมในการใช้บริการสายการบิน
2. พฤติกรรมก่อนที่จะเดินทางด้วยสายการบิน
3. พฤติกรรมระหว่างการเดินทางด้วยสายการบิน
4. พฤติกรรมหลังการเดินทางด้วยสายการบิน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

พฤติกรรมในการใช้บริการ และพฤติกรรมก่อนที่จะเดินทางด้วยสายการบิน ผู้เยี่ยมเยือนทั้งหมดเคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่จะใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย ซึ่งเที่ยวบินส่วนมากให้บริการที่สนามบินดอนเมือง และมีเที่ยวบินบางส่วนให้บริการที่สนามบินสุวรรณภูมิ โดยเดินทางไปยังสนามบินต่างๆ ในภูมิภาค “(ผู้ให้ข้อมูล 16) นกแอร์ แอร์เอเชีย ไทยเวียดเจ็ท ไลออนแอร์ จากทั้งสุวรรณภูมิและดอนเมืองคะ” นอกจากนี้ยังผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเพื่อเดินทางไปยังสนามบินปลายทางใน

เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่จะไม่ได้เดินทางคนเดียว แต่เดินทางกับครอบครัวหรือเพื่อน โดยมีจุดประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวรวมถึงการกลับภูมิลำเนา “*(ผู้ให้ข้อมูล 9) บินกับแอร์เอเชีย บินไปญี่ปุ่น จากสุวรรณภูมิ ไปนาริตะ*” นอกจากนี้ยังมีบางส่วนที่เดินร่วมกับผู้ร่วมงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไปทำงาน สำหรับค่าตัวเครื่องบินส่วนใหญ่ถ้าเป็นเส้นทางการบินภายในประเทศจะอยู่ที่ไม่เกิน 2,000 บาท ซึ่งกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมดจะเป็นผู้ซื้อเอง โดยจะใช้กลยุทธ์ด้านราคาและความสะดวกเป็นหลัก กล่าวคือ จะมีการเปรียบเทียบราคาและเวลาการเดินทางจากสายการบินหลายเจ้า ผ่านเว็บไซต์หรือแอปของเอเยนซี่ เพื่อที่จะหาไฟล์ทการเดินทางที่ราคาถูกและเวลาที่เหมาะสม จากนั้นจึงจองกับเอเยนซี่ “*(ผู้ให้ข้อมูล 44) จำกัดไว้ไม่เกิน 1,500 บาทครับ*” รวมทั้งมีผู้เยี่ยมชมเยือนบางส่วนเมื่อเทียบราคาแล้วจะจองตั๋วเครื่องบินผ่านเว็บไซต์หรือของสายการบินโดยตรง นอกจากนี้ผู้เยี่ยมชมเยือนจะมอบหมายให้คนในครอบครัว เลขา หรือบุคคลอื่นเป็นผู้ซื้อตั๋วโดยสารให้ เนื่องจากอาจจะไม่สะดวกในการจองเอง

พฤติกรรมระหว่างการเดินทางด้วยสายการบิน ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่จะเตรียมอุปกรณ์ป้องกันโควิด-19 ไปสนามบินเอง โดยหลักจะเป็นหน้ากากอนามัยที่เตรียมไว้ให้เพียงพอจนถึงวันเดินทางกลับ นอกจากนี้ยังมีแอลกอฮอล์ล้างมือ รวมทั้งบางท่านจะใช้แอลกอฮอล์แบบสเปรย์เพื่อเอาไว้นิดฆ่าเชื้อบริเวณที่จะใช้บริการ เช่น บริเวณที่นั่งบนเครื่องบิน รวมถึงบางท่านจะเตรียมยาพ่นจมูก เฟซชีลล์ และที่ตรวจโควิด-19 แบบ ATK อีกด้วย ทั้งนี้ ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่ จะเดินทางล่วงหน้าไป ที่ สนามบิน อย่างนี้ อย่างน้อย 2 ชั่วโมงก่อนเครื่องออก เพื่อเวลาในการกรณีเกิดปัญหาที่สนามบิน รวมทั้งเพื่อเวลาในการเดินทางด้วย “*(ผู้ให้ข้อมูล 2) คนที่บ้านจะเผื่อเวลาให้มาถึงสนามบินก่อนบิน 3 ชั่วโมงคะ*” และส่วนมากจะใช้บริการรถแท็กซี่หรือรถลีมูซีนมารับจากต้นทางไปยังสนามบินโดยตรง ทั้งนี้ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่จะไปเช็คอินที่เคาน์เตอร์สายการบินที่สนามบินต้นทาง เนื่องจากมีสัมภาระที่ต้องเช็คอินและโหลด รวมถึงสายการบินต้องการตรวจสอบเอกสารก่อนให้ผู้โดยสารเดินทาง และรวมถึงผู้โดยสารเดินทางพร้อมกับทัวร์ ต้องระบุนั้นยืนยันการเดินทางไว้ก่อน

ทั้งนี้ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่พบเห็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 ที่สนามบิน เช่น การตรวจเอกสารใบรับรองวัคซีน ผลตรวจ ATK หรือเอกสารที่ปลายทางกำหนดให้บันทึกรายละเอียดไว้ก่อน รวมถึงขณะที่อยู่ระหว่างบินหรือบนเครื่องบิน ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่พบเห็นมาตรการของสายการบินที่เป็นการป้องกันโควิด-19 เช่น พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินมีการประกาศขอความร่วมมือกับผู้โดยสารให้สวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา “*(ผู้ให้ข้อมูล 21) ทัวร์ให้เตรียมเอกสารมา พวกใบรับรองวัคซีนอะไรเนี่ยละ*” อย่างไรก็ตามผู้เยี่ยมชมเยือนบางส่วนพยายามป้องกันตัวเอง โดยการสวมหน้ากากอนามัยไว้ตลอดเวลา รวมถึงบางท่านอาจจะไม่ทานอาหารที่ให้บริการบนเครื่องบิน

พฤติกรรมหลังการเดินทางด้วยสายการบิน มีความเห็นว่า ที่สนามบินปลายทางมีการตรวจหรือป้องกันโควิด-19 อยู่ อย่างเคร่งครัด เช่น สนามบินปลายทางประเทศญี่ปุ่น ที่มีการตรวจเอกสารการลงทะเบียน QR code บางสนามบินก็มีเครื่องตรวจวัดอุณหภูมิ ทั้งนี้ยังมีผู้เยี่ยมชมเยือนบางส่วนที่มีมาตรการส่วนตัวเพื่อป้องกันโควิด-19 โดยเมื่อไปถึงจุดหมายปลายทางจะนำชุดที่สวมใส่มานำไปซักทันที และอาบน้ำชำระร่างกาย ก่อนที่จะทำกิจกรรมอื่นหรือพบปะบุคคลในครอบครัว “*(ผู้ให้ข้อมูล 30) โดยปกติพอไปถึงจะอาบน้ำก่อนเลยนะคะ แต่บางที่มีธุระต่อเลยได้แค่เอาสเปรย์แอลกอฮอล์มาฉีดกระเป๋าอะไรพวกนี้*” “*(ผู้ให้ข้อมูล 50) พอมาถึงบ้าน ลูกจะให้ไปพักในห้อง แล้วถึงค่อยลงมาเล่นกับหลานต่อ กลัวหลานติดโควิด แต่เคยเป็นโควิดแล้วนะ*”

อภิปรายผล

1. สายการบินและสนามบินที่เคยใช้บริการ พบว่า ผลการศึกษาสามารถตอบคำถามพฤติกรรมผู้บริโภค ข้อ 1. ใครอยู่ในตลาดเป้าหมาย (Who is in the target market?) และข้อ 2. ผู้บริโภคซื้ออะไร (What does the consumer buy?) โดยผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มเป้าหมายจะเป็นบุคคลทั่วไป ไม่ได้มีลักษณะที่จำเพาะเจาะจง ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ รวมถึงอาชีพ ไม่ได้มีความแตกต่างที่ชัดเจน โดยกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่ที่เคยใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำส่วนใหญ่จะใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย อาจเป็นผลมาจากสายการบินนี้มีเที่ยวบินและมีเส้นทางการบินครอบคลุมทั่วประเทศจากสนามบินดอนเมือง นอกจากนี้ยังมีผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนมากที่ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชียไปยังต่างประเทศ จะใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นสนามบินหลักที่ใช้ดำเนินการไปยังต่างประเทศ โดยเฉพาะเส้นทางไปยังประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจากเหตุข้างต้นนี้ทำให้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการตัดสินใจซื้อ โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ซื้อ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการค้นหาข้อมูล โดยผู้เยี่ยมชมเยือนจะค้นหาข้อมูลสายการบินและเส้นทางที่ต้องการเดินทาง แล้วจึงนำไปสู่ขั้นตอนการประเมินผลทางเลือกที่จะเลือกซื้อต่อไป จากนั้นจึงไปสอดคล้องกับสอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler, 2000) ในด้านผลิตภัณฑ์ คือ เป็นบริการที่สายการบินตอบสนองความต้องการของลูกค้าภายใต้คุณค่าของสินค้า ซึ่งก็คือราคาที่ลูกค้ายอมรับได้ และผลการศึกษาแนวทางกลยุทธ์ของสายการบินต้นทุนต่ำนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภัทรภร จิรมหาโภคา (2563) ที่พบว่า ธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยจะใช้กลยุทธ์แบบผสมผสานในการประกอบธุรกิจทั้งเรื่องกลยุทธ์ด้านการเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost-Leadership Strategy) กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างในสินค้าและบริการ (Differentiation Strategy) และกลยุทธ์การมุ่งจุดสนใจเฉพาะกลุ่ม (Focus Strategy)

2. จุดประสงค์การเดินทางและผู้ร่วมเดินทาง พบว่า ผลการศึกษาสามารถตอบคำถามพฤติกรรมผู้บริโภค ข้อ 3. ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ (Why does the consumer buy?) โดยผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ว่า ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่จะเดินทางเป็นกลุ่มจุดประสงค์ครอบคลุมทั้งการท่องเที่ยว การไปทำงาน รวมถึงการกลับมาเยี่ยมญาติ ซึ่งจากระยะทางจากต้นทุนไปยังจุดหมายนั้น การเดินทางด้วยสายการบินจะใช้เวลาที่สั้น ไม่เหนื่อยจนเกินไป และราคาไม่แพง เมื่อเทียบกับการเดินทางด้วยรถยนต์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ซื้อ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการรับรู้ถึงความต้องการที่จะเดินทาง ซึ่งเมื่อจุดประสงค์การเดินทางและจำนวนผู้ร่วมเดินทางชัดเจนแล้ว ก็จะนำไปสู่การค้นหาข้อมูลเส้นทางการบินที่เหมาะสมต่อไป

3. ค่าใช้จ่ายในการซื้อตั๋วเครื่องบิน พบว่า ผลการศึกษาสามารถตอบคำถามพฤติกรรมผู้บริโภค ข้อ 3. ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ (Why does the consumer buy?) โดยผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ว่า สายการบินที่เป็นตัวเลือกของผู้เยี่ยมชมเยือนมีทั้งสายการบิน Full service และสายการบินต้นทุนต่ำ แต่ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ เพราะปัจจัยเรื่องราคาตั๋วเครื่องบินเป็นเหตุผลหลักในการใช้ซื้อ โดยผู้เยี่ยมชมเยือนจำนวนมากมีความเห็นว่า การเดินทางด้วยเครื่องบินในเส้นทางในประเทศระยะเวลาเดินทางไม่นานมากนัก ดังนั้นจึงเลือกใช้บริการสายการบินที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานก็เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ซื้อ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการตัดสินใจซื้อ โดยเลือกซื้อสายการบินที่ราคาถูก และสายการบินต้นทุนต่ำมักจะมีโปรโมชั่นราคาถูก ก็ยิ่งกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น ดังนั้นจึงสอดคล้องกับสอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดในด้านราคา ที่ระบุว่า การกำหนดราคาที่เหมาะสมกับบริการเป็นส่วนหนึ่งที่จะจูงใจให้เกิดการซื้อ และยังสอดคล้องด้านการส่งเสริมการตลาด โดยสายการบินมักจะแจ้งข่าวสารหรือชักจูงใจกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างทัศนคติและกระตุ้นพฤติกรรมการซื้อ นอกจากนี้จากผลการศึกษาที่ระบุว่า ผู้เยี่ยมชมเยือนใช้

บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ซึ่งมีราคาถูก และทำให้ต้นทุนการเดินทางไม่สูงนัก ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับชนพัตน์ ช่วยครุฑ, อมรฤทัย ภูสนาม, และอรอนงค์ เดชมณี (2563) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญไปที่ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายเป็นหลัก

4. การซื้อตัวเครื่องบินและแนวทางการเลือกซื้อตัวเครื่องบิน พบว่า ผลการศึกษานี้สามารถตอบคำถามพฤติกรรมผู้บริโภค (P.Kotler and K.L.Keller, 2012) ข้อ 2. ผู้บริโภคซื้ออะไร (What does the consumer buy?) ข้อ 3. ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ (Why does the consumer buy?) และข้อ 4. ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ (Who participates in the buying?) โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ เพราะผู้เยี่ยมชมเยือนได้คำนึงถึงปัจจัยราคาตัวเครื่องบิน โดยได้มีการเปรียบเทียบราคาแต่ละสายการบิน และเวลาของเที่ยวบิน ประกอบควบคู่กัน โดยได้มีการเปรียบเทียบราคาและเที่ยวบินจากเว็บไซต์และเอเจนซีชื่อดัง เพื่อหาเที่ยวบินที่ดีที่สุด นอกจากนี้การซื้อตัวเครื่องบินนอกจากตัวผู้ซื้อเองแล้ว ยังมีบุคคลอื่นที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ โดยมีทั้งบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เดินทางร่วมกันเป็นผู้ร่วมตัดสินใจซื้อด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ซื้อ (P.Kotler and K.L.Keller, 2012) ซึ่งที่ระบุมายังต้นสอดคล้องกับขั้นตอนในการค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก และการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้จากการอภิปรายข้างต้นถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler, 2000) ในด้านราคา ที่ระบุว่า การราคาที่เหมาะสมกับบริการเป็นส่วนหนึ่งที่จะจูงใจให้เกิดการซื้อ และยังคงสอดคล้องด้านการส่งเสริมการตลาด โดยสารการบินมักจะแจ้งข่าวสารหรือชักจูงใจกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างทัศนคติและกระตุ้นพฤติกรรมซื้อ รวมถึงด้านช่องทางการให้บริการ ที่ระบุว่า การซื้อผ่านบริษัทต้นสังกัด หรือให้บริษัททัวร์เป็นผู้จัดการตัวเครื่องบิน ถือเป็นคนกลางที่มีส่วนช่วยในการขายสินค้าหรือบริการ

5. แหล่งที่ซื้อตัวเครื่องบิน พบว่า ผลการศึกษานี้สามารถตอบคำถามพฤติกรรมผู้บริโภค (P.Kotler and K.L.Keller, 2012) ข้อ 6. ผู้บริโภคซื้อที่ไหน (Where does the consumer buying?) โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า ในกรณีของผู้เยี่ยมชมเยือนซื้อตัวเครื่องบินเอง ส่วนใหญ่ผู้เยี่ยมชมเยือนจะมีการเปรียบเทียบราคาแต่ละสายการบินและเวลาของเที่ยวบิน ผ่านหน้าเว็บไซต์และเอเจนซีชื่อดัง เช่น Traveloka หรือ Google Flight หรือ Skyscanner เพื่อหาเที่ยวบินที่ดีที่สุด แล้วจึงซื้อตัวเครื่องบิน ซึ่งถ้าเพื่อความสะดวกและง่ายก็จะซื้อผ่านเว็บไซต์และเอเจนซีอื่นๆ เลย รวมทั้งมีผู้เยี่ยมชมเยือนบางส่วนที่เลือกจะไปซื้อตัวกับเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันของสายการบินโดยตรง หลังจากที่ได้ข้อมูลเที่ยวบินที่มีราคาเหมาะสมที่สุดแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ซื้อ (P.Kotler and K.L.Keller, 2012) ซึ่งที่ระบุมายังต้นสอดคล้องกับขั้นตอนในการค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก และการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้จากการอภิปรายข้างต้นถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler, 2000) ในด้านช่องทางการให้บริการ ที่พบว่า สายการบินมีการขายตัวเครื่องบินทั้งช่องทางผ่านเอเจนซี และยังมีช่องทางการขายให้กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มเป้าหมาย

6. ช่วงระยะเวลาที่ซื้อตัว พบว่า ผลการศึกษานี้สามารถตอบคำถามพฤติกรรมผู้บริโภค (P.Kotler and K.L.Keller, 2012) ข้อ 5. ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด (When does the customer buy?) โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า ระยะเวลาในการซื้อตัวเครื่องบินมีผลต่อการตัดสินใจของผู้เยี่ยมชมเยือน โดยส่วนใหญ่ผู้เยี่ยมชมเยือนจะซื้อตัวล่วงหน้าและรอรอราคาโปรโมชั่นจากสายการบิน เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่า สายการบินต้นทุนต่ำจะมีโปรโมชั่นออกมากระตุ้นการตัดสินใจซื้อตลอดทั้งปี ดังนั้นผู้เยี่ยมชมเยือนมักจะรอซื้อตัวในช่วงโปรโมชั่นในราคาที่ผู้เยี่ยมชมเยือนคิดว่า ค่า

ค่าที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ซื้อ (P.Kotler and K.L.Keller, 2012) ซึ่งที่ระบุมาข้างต้นสอดคล้องกับขั้นตอนในการค้นหาข้อมูล และการประเมินทางเลือก นอกจากนี้จากการอภิปรายข้างต้นถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler, 2000) ในด้านส่งเสริมการตลาด

7. พฤติกรรมการเช็คอินท์สายการบินและเวลาที่มาถึงสนามบินสนามบิน พบว่า ผู้เยี่ยมเยียนมีทั้งการเช็คอินท์ล่วงหน้าทางเว็บไซต์ หรือแอปมือถือออนไลน์ โดยผู้เยี่ยมเยียนมีความเห็นว่า สะดวก ไม่เสียเวลา และไม่ต้องไปต่อคิวที่เคาน์เตอร์เช็คอินท์ และไม่จำเป็นต้องไปถึงสนามบินล่วงหน้านาน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้เยี่ยมเยียนไม่มีภาระสัมภาระที่จำเป็นต้องเช็คอินท์ในการโหลด ดังนั้นสอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler, 2000) ในด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอ โดยหากสายการบินต้นทุนต่ำจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงระบบการเช็คอินท์ผ่านเว็บไซต์หรือแอปมือถือให้มีความง่าย สะดวกกับผู้โดยสาร รวมทั้งกระบวนการเช็คที่สนามบินสามารถทำได้รวดเร็ว จะทำให้สายการบินใช้บุคลากรน้อยลง มีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ และด้วยภาพลักษณ์ของสายการบินที่มีความทันสมัย ก็จะทำให้ต้นทุนของสายการบินต้นทุนต่ำลดลงและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันมียังมีผู้โดยสารบางส่วนที่เช็คอินท์ที่สนามบินกับเคาน์เตอร์พนักงาน เนื่องจากมีสัมภาระที่ต้องโหลดจึงมาเช็คอินท์ที่เคาน์เตอร์ หรือกรณีผู้โดยสารที่เดินทางกับทัวร์ ซึ่งผู้เยี่ยมเยียนในกลุ่มนี้มักจะมารอที่สนามบินล่วงหน้ามากกว่าปกติ เพื่อรวมกลุ่ม เช็คชื่อ และกว่าจะเช็คอินท์เสร็จก็ใช้เวลาานาน ดังนั้นสายการบินจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการเช็คอินท์ให้มีความง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น รวมถึงเช็คอินท์เป็นกลุ่มสำหรับทัวร์ เพื่อลดความวุ่นวายที่เคาน์เตอร์สายการบิน ซึ่งจะสอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler, 2000) ด้านกระบวนการ ที่จะพัฒนากระบวนการเช็คอินท์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8. มาตรการการตรวจเกี่ยวกับโควิด-19 ที่สนามบิน ไม่ว่าจะเป็สนามบินต้นทาง หรือสนามบินปลายทาง จากผลการศึกษาพบว่า มีมาตรการตรวจสอบเพื่อคัดกรองผู้โดยสารที่เป็นโควิด-19 ไม่ว่าจะเป็นการตรวจวัดอุณหภูมิ หรือการตรวจเอกสารรับรองว่า ไม่เป็นผู้ที่อยู่ในช่วงคิดโควิด-19 ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่สายการบินและสนามบินดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler, 2000) ในด้านกระบวนการ เพื่อคัดกรองและป้องกันไม่ให้เกิดการกระจายของโรคระบาดทั้งในสนามบินและบนเครื่องบิน

9. มาตรการการตรวจเกี่ยวกับโควิด-19 บนเครื่องบิน จากผลการศึกษาพบว่า สายการบินยังมีมาตรการที่จะควบคุมการระบาดของโควิด-19 โดยมีการขอความร่วมมือให้ผู้โดยสารสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่อยู่บนเครื่องบิน และสายการบินควรจะมีมาตรการทำความสะอาดในเครื่องบิน ไม่ว่าจะเป็นที่นั่งหรือห้องน้ำหรือส่วนที่ผู้โดยสารต้องใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler, 2000) ในด้านกระบวนการ ที่แสดงถึงว่า สายการบินมีมาตรการและนำเสนอให้ผู้โดยสารมีความมั่นใจว่า สายการบินมีมาตรการควบคุมโควิด-19 เป็นอย่างดี และชักจูงให้ผู้โดยสารกลับมาใช้บริการอีก

10. มาตรการในการป้องกันโควิด-19 ของผู้โดยสารเอง ตั้งแต่การเตรียมอุปกรณ์ส่วนตัวที่ใช้ป้องกันโควิด-19 เช่น จำนวนหน้ากากอนามัยที่เตรียมไปเพื่อทั้งทริปการเดินทาง แอกอฮอล์ล้างมือ สเปรย์แอลกอฮอล์ฉีดทำความสะอาด รวมไปถึงอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมาตรการส่วนตัวตลอดการเดินทาง คือ การสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาการเดินทาง การไม่ทานอาหารบนเครื่องบิน และการทำความสะอาดชำระร่างกายเมื่อถึงปลายทาง เพื่อไม่ให้นำเชื้อโควิด-19 ไประบาดให้บุคคลอื่นในครอบครัว และรวมไปถึงการเดินทางไปสนามบินด้วยพาหนะส่วนตัว เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว และไม่พบปะผู้คน

11. ระดับความมั่นใจในการเดินทางด้วยสายการบิน ผู้เยี่ยมเยือนส่วนใหญ่มีความมั่นใจและจะกลับมาใช้บริการสายการบินอีก สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ซื้อ (P.Kotler and K.L.Keller, 2012) ขั้นตอนความรู้สึกละหลังการซื้อ ที่ระบุว่า เมื่อผู้โดยสารมีความพึงพอใจในการใช้บริการสายการบินก็มักจะเกิดการซื้อซ้ำและบอกแนะนำต่อ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษากลยุทธ์ของแต่ละสายการบิน รวมถึงปัจจัยแวดล้อมรวมถึงปัจจัยภายในของแต่ละสายการบินถึงจะกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมได้
2. เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย สำหรับงานวิจัยในอนาคตควรจะลองพิจารณาการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาอิทธิพลหรือปัจจัยอื่นที่อาจจะเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะได้ผลลัพธ์ในมุมมองอื่นๆ นอกเหนือการจากวิจัยเชิงคุณภาพ
3. สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ไม่ได้กระทบเพียงพฤติกรรมของการใช้บริการสายการบินเท่านั้น แต่ธุรกิจก็มีบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นเดียว โดยเฉพาะธุรกิจการบริหารสนามบินที่ไม่ว่าจะจำนวนผู้โดยสารและความต้องการของผู้โดยสาร หรือความต้องการของสายการบินมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงควรศึกษาธุรกิจอื่นๆ ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ ด้วยความกรุณาและช่วยเหลือจากผู้ให้ข้อมูลอันได้แก่ ผู้โดยสารสายการบินที่ต้นทุนต่ำ ที่ยินยอมให้ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลประกอบการวิจัย รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ขอขอบคุณอาจารย์ดร.ศุภศักดิ์ เงามประเสริฐวงศ์ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในงานวิจัยนี้ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในงานวิจัย ที่ได้ให้คำแนะนำและแนวทางการแก้ไขงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทำให้งานวิจัยนี้ราบรื่นและสำเร็จดังหวัง

เอกสารอ้างอิง

- [1] สมชาติ อู่อัน .(2552). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการวางแผน. นครปฐม : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [2] กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. (2542). การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : จุลสารการท่องเที่ยว, ปีที่ 18 ฉบับที่ 4.
- [3] ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2550). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [4] ธรรมพุดม แสงประเสริฐ. (2558). การศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค กรณีศึกษา: บริษัท เทสติ้ง อินสทรูเมนต์ จำกัด. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [5] ศรีัญญา เลิศมนไพโรจน์. (2550). การศึกษาความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [6] นภาพร จันทรฉาย. (2563). ความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวต่อคุณภาพธุรกิจบริการเชิงสุขภาพ. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- [7] อนัญญา อุทัยปรีดา. (2556). ความเชื่อมั่นในตราสินค้าและภาพลักษณ์ประเทศแหล่งกำเนิดสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ กรณีศึกษา: ตราสินค้า COACH. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- [8] เอกชัย ชำนินา. (2563). ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). นครศรีธรรมราช : วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ 5 ฉบับที่ 11 (พฤศจิกายน 2563).
- [9] ชนพัฒน์ ช่วยครุฑ, อมรฤทัย ภูสนาม, และอรอนงค์ เดชมณี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนไทยหลังยุคโควิด 19. ขอนแก่น : วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2563.
- [10] งานวิจัย กองวิจัยการตลาดการท่องเที่ยว ททท. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวไทยในสถานการณ์ COVID-19 สืบค้นจาก <https://tatreviewmagazine.com/article/thai-travel-behavior-in-covidmosphere/>
- [11] กังสดาล ศิษย์ธานนท์. (2559). รูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบการใช้สื่อออนไลน์ และความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย. สืบค้นจาก <http://gscm.nida.ac.th/public-action/Journal/Vol.1-59/1.pdf>
- [12] กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2563 (Tourism Statistics 2020). สืบค้น จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=592.

- [13] ปรีชา แดงโรจน์. (2544). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่21*. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : บริษัทไพบีแอนด์ โพรพรินติ้งจำกัด.
- [14] Booms, B. & Bitner, M. J. (1981). *Marketing Strategies and Organizational Structures for Service Firms*. Marketing of Services, James H. Donnelly and William R. George, eds. Chicago: American Marketing Association.
- [15] Carey, M. (2009). *The Social work dissertation : Using Small-scale qualitative methodology*. New York: Open University Press.
- [16] Denscombe, M. (2007). *The Good research guide : for small-scale social research project (3rd ed.)*. Maidenhead, England: Open University Press.
- [17] Kotler, P. (2000). *Marketing management*. New Jersey: Prentice – Hall.
- [18] Lincoln, E.G. & Guba, Y.S., (1985). *Naturalistic inquiry*. London, England: Sage.
- [19] Taylor-Powell, E., and Renner, M. (2003). *Analyzing qualitative data*. Madison, WI: University of Wisconsin Extension. Retrieved from <http://learningstore.uwex.edu/pdf/G3658-12.pdf>
- [20] Tourism Western Australia. (2008). *5A's of Tourism*. Retrieved from https://www.academia.edu/9370582/5_As_of_Tourism_Development_Nov08
- [21] Willig, C. (2008). *Introducing qualitative research in psychology (2nd ed.)*. United Kingdom: Open University Press.

ความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี

Korean Food Purchasing Intention among Thai Undergraduate Students

พงค์เสวก เอนกจํานงค์พร¹ พันธุ์เทพ ทอเพ็งภูมลัย² กัญจุมณี บวรนิรัตติศัย³ และวงศกร จันทระ⁴
 Pongsavake Anekjumnongporn¹, Phunthep Thorpengphumalai², Kanthamane Borvornirattisai³
 and Wongsakorn Chantara⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี และเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี 400 คน จากการเลือกตัวอย่างหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีที่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีระดับสูง และนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีต่างกัน ($p < 0.05$)

คำสำคัญ: ความตั้งใจซื้อ, นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี, อาหารเกาหลี

¹ อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12120

² อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12120

³ อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12120

⁴ อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12120

¹ Instructor, School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University, Pathumthani Province, 12120

² Instructor, School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University, Pathumthani Province, 12120

³ Instructor, School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University, Pathumthani Province, 12120

⁴ Instructor, School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University, Pathumthani Province, 12120

* Corresponding author: E-mail address: pongsavake.ane@gmail.com

Abstract

The objectives of this research article are to study Korean food purchasing intention level, to compare between Korean food purchasing intention and personal characteristics among Thai undergraduate students. Questionnaires were collected from 400 Thai undergraduate students. The statistics was used to analyze which were percentage, mean, standard deviation, independent sample t-test and one-way analysis of variance. The research results were Thai undergraduate students have high purchasing Korean food intention and Thai undergraduate students who have different monthly income indicated Korean food purchasing intention ($p < 0.05$).

Keywords: Purchasing intention, Thai undergraduate students, Korean food

บทนำ

ปรากฏการณ์วัฒนธรรมสมัยนิยมเกาหลี (Korean popular culture phenomenon) ในประเทศไทย เป็นผลมาจากการเผยแพร่วัฒนธรรมต่าง ๆ ของเกาหลีผ่านสื่อ [1] [2] [3] [4] [5] ซึ่งเป็นอำนาจละมุน (Soft power) ผ่านวัฒนธรรมอาหาร [6] ทำให้เข้าถึงกลุ่มนักศึกษาได้ง่าย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้หมายถึง บุคคลที่ศึกษาระดับปริญญาตรี จึงกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นกลุ่มที่รู้จักและเห็นวิวัฒนาการของวัฒนธรรมเกาหลีที่เข้ามาในประเทศไทยเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้และมีโอกาสสร้างกำไรให้กับธุรกิจอาหารเกาหลีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการสำรวจกระแสความนิยมเกาหลีของไทย พบว่า เมื่อปี 2564 มูลค่าของตลาดอาหารเกาหลีในประเทศไทยมีมากกว่า 1,850,000,000 บาท และคาดการณ์ต่อไปว่าในปี 2565 เป็นต้นไป จะเติบโตอย่างต่อเนื่อง [7] ในขณะที่เดียวกันผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของเกาหลียังคงรูปแบบการบริการและลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ของเกาหลีแม้จะอยู่ในต่างประเทศ [8] ซึ่งกระตุ้นให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีเกิดความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี

ความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี (Korean food purchasing intention) เป็นการแสดงออกของพฤติกรรม การรับรู้ถึงความพร้อมในการตัดสินใจ ความเต็มใจที่จะซื้อสินค้าหรือบริการอาหารเกาหลีขั้นสุดท้ายของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี ซึ่งพิจารณาจาก 5 มิติ ประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพ คุณลักษณะของผู้ซื้อ เจือปนใจของผู้ซื้อ ความตั้งใจของผู้ซื้อ และอารมณ์ของผู้ซื้อ [9] ซึ่งมีตั้งแต่ระดับต่ำที่สุดถึงระดับสูงที่สุด [10] [11] [12] [13] [14] ทั้งนี้จะต้องพิจารณาความแตกต่างคุณลักษณะบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีประกอบ เช่น เพศ อายุ สาขาที่เรียน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิฐานะ เพราะมีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี [8] [10] [15] [16] [17]

งานวิจัยที่ผ่านมาของ San, Hock, & Yin [2] พบว่า เพศหญิงมีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีมากกว่าเพศชาย อีกทั้งสื่อและวัฒนธรรมเกาหลีมีอิทธิพลกับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีของนักศึกษาในประเทศมาเลเซีย ในทางกลับกัน Lee [18] พบว่านักท่องเที่ยวเพศชายมีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีสูงกว่านักท่องเที่ยวหญิง ส่วน Magabo, Maya, Miranda, Salvador, & Vigonte [17] ศึกษาในประเทศฟิลิปปินส์ พบว่าเพศไม่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี Han, Park, & Lee [19] ศึกษาในประเทศจีน และ Sani, Syed Omar, Mohamed

Thaheer, & Mohd Zin [20] ศึกษาในประเทศมาเลเซีย พบว่า เพศและอายุไม่มีผลกับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี ส่วน Jeong & Choi [21] ศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย พบว่าผู้บริโภคที่มีเพศและอายุต่างกันมีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีแตกต่างกัน ในขณะที่งานวิจัยในบริบทประเทศไทย ของ พัชรนันท์ ศุภภาคิน และพัชรหทัย จารุทวีผลนุกูล [21] พบว่าความตั้งใจซื้ออาหารแตกต่างกันเมื่อเพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ใช้บริการแตกต่างกัน ในขณะที่ เยาวลักษณ์ เอกไพฑูรย์, พงศ์เสวก เอนกจำนงค์พร, และธัญญลักษณ์ เอนกจำนงค์พร [16] พบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนที่มีสาขาที่เรียนและรายได้ของครอบครัวต่างกันมีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีแตกต่างกัน ส่วนเพศและภูมิลำเนาของครอบครัวไม่แตกต่างกัน ส่วนชุตติภา จันทสร และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ [15] พบว่า แม้ว่าผู้ให้บริการจะมีเพศ อายุ และ รายได้ต่างกันมีความตั้งใจซื้อไม่แตกต่างกัน ส่วน มุทิตา เอื้องสุภาภรณ์ [10] พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีความแตกต่างด้านเพศและอายุจะมีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีแตกต่างกัน

จากข้อมูลข้างต้นจึงทำให้คณะผู้วิจัยสนใจเกี่ยวกับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีโดยเฉพาะอย่างกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพราะช่วงวัยแห่งการเรียนรู้และมีโอกาสสร้างกำไรให้กับธุรกิจอาหารเกาหลีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งสำหรับภาควิชาครั้งนี้ศึกษาตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านชั้นปี เพิ่มเติม และขยายกลุ่มขอบเขตประชากรในการวิจัยเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในภาพรวมเพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาคุณภาพการบริการ การออกแบบผลิตภัณฑ์อาหารเกาหลีให้เหมาะสมกับกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่คุณลักษณะส่วนบุคคลต่างกันมีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีต่างกัน

ระเบียบวิธีการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี 1,762,617 คน [23] และเลือกเป็นตัวอย่างสำหรับการวิจัย 400 คน ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane [24] กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่างสูงสุด 400 คน

การเลือกตัวอย่างใช้เลือกแบบหลากหลายขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนที่ 1 การเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกนักศึกษาไทยที่ศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยของรัฐ 5 แห่ง และมหาวิทยาลัยเอกชน 5 แห่ง รวมจำนวน 10 แห่ง ขั้นตอนที่ 2 การเลือกแบบกำหนดโควตา คุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ คือ เพศชาย 200 คน และเพศหญิง 200 คน และชั้นปี คือ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 100 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 100 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 100 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 100 คน และขั้นตอนที่ 3 การเลือกแบบบังเอิญ คณะผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลตามตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

ตัวแปรในการวิจัย แบ่งเป็น ตัวแปรอิสระ คือ คุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สาขาที่

เรียน ชั้นปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิภาค และตัวแปรตาม คือ ความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี

เครื่องมือสำหรับการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคล 6 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ และส่วนที่ 2 แบบวัดความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี 20 ข้อ เป็นมาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ จากระดับต่ำที่สุด ถึง ระดับสูงที่สุด โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 คะแนน หมายถึง ตั้งใจซื้อเกาหลีระดับต่ำที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 คะแนน หมายถึง ตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 คะแนน หมายถึง ตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 คะแนน หมายถึง ตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 คะแนน หมายถึง ตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีระดับสูงที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย แบ่งเป็น การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน คัดเลือกคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำ หลังจากนั้นนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี 33 คน [25] ซึ่งมีคุณสมบัติเดียวกับตัวอย่างแต่เป็นคนละกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบารคได้ ค่าความเชื่อมั่นของความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี เท่ากับ 0.949 แสดงผลว่าแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีค่าคะแนนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำอย่างน้อย 0.70 [26]

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และข้อมูลปฐมภูมิ คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี โดยชี้แจงรายละเอียดของการทำวิจัย เพื่อให้ตัวอย่างทราบยินยอมด้วยความสมัครใจ และตอบแบบสอบถามได้อย่างอิสระ ใช้เวลาประมาณ 6 สัปดาห์ ได้แบบสอบถามกลับคืน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 และคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้ 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์เพื่อประมวลผล โดยใช้สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง ประกอบด้วย ค่าทีที่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวพร้อมเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher's Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่เป็นตัวอย่าง 400 คน พบว่า นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีเป็นเพศชาย 200 คน ร้อยละ 50.00 และเพศหญิง 200 คน ร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 18 ปี หรือน้อยกว่า และ 21 ปีหรือมากกว่า ศึกษาสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร้อยละ 33.50 โดยศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4 ชั้นปีละ 100 คน คิดเป็นชั้นปีละร้อยละ 25.00 มีรายได้ 15,000 บาทหรือต่ำกว่า ร้อยละ 35.80 และมากกว่าร้อยละ 55.00 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทยที่ไม่ใช่กรุงเทพมหานคร จากข้อมูลข้างต้นสามารถนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ระดับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีระดับสูง ($M = 3.99$, $SD. = 0.707$) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า เจ็อนโซของ

ผู้ซื้อ ($M = 4.08$, $SD. = 0.805$) ความตั้งใจของผู้ซื้อ ($M = 4.06$, $SD. = 0.795$) คุณลักษณะของผู้ซื้อ ($M = 4.05$, $SD. = 0.815$) อารมณ์ของผู้ซื้อ ($M = 3.95$, $SD. = 0.787$) และลักษณะทางกายภาพ ($M = 3.83$, $SD. = 0.773$) พบว่าอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี

ตัวแปร	M	SD	ระดับ
ลักษณะทางกายภาพ	3.83	0.773	สูง
คุณลักษณะของผู้ซื้อ	4.05	0.815	สูง
เจือปนใจของผู้ซื้อ	4.08	0.805	สูง
ความตั้งใจของผู้ซื้อ	4.06	0.795	สูง
อารมณ์ของผู้ซื้อ	3.95	0.787	สูง
ความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี	3.99	0.707	สูง

2. การเปรียบเทียบความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีกับคุณลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ ของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีรายได้เฉลี่ย 45,001 บาทหรือมากกว่าต่อเดือนตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีมากกว่านักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีรายได้เฉลี่ย 15,001 – 30,000 บาทต่อเดือน ส่วนนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีเพศ อายุ สาขาที่เรียน ชั้นปี และภูมิลำเนาแตกต่างกันตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีไม่แตกต่างกัน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีกับคุณลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ ของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี

	ภูมิหลัง	ความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี			ค่าสถิติทดสอบ		เปรียบเทียบรายคู่
		n	M	SD	t/ F	p	
เพศ	1) ชาย	200	4.01	0.675	0.371	0.711	
	2) หญิง	200	3.98	0.738			
อายุ	1) 18 ปีหรือต่ำกว่า	134	4.02	0.718	0.352	0.703	
	2) 19 – 20 ปี	132	4.01	0.727			
	3) 21 ปีหรือมากกว่า	134	3.95	0.677			
สาขาที่เรียน	1) สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	134	4.00	0.664	0.034	0.966	
	2) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	133	3.98	0.838			
	3) วิทยาศาสตร์สุขภาพ	133	3.99	0.603			
ชั้นปี	1) ปีที่ 1	100	4.04	0.649	0.678	0.566	
	2) ปีที่ 2	100	3.92	0.783			
	3) ปีที่ 3	100	4.05	0.689			
	4) ปีที่ 4	100	3.98	0.702			

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	1) 15,000 บาทหรือต่ำกว่า	143	3.98	0.641	1.489*	0.022	4) > 2)
	2) 15,001 – 30,000 บาท	122	3.95	0.805			
	3) 30,001 – 45,000 บาท	65	3.97	0.714			
	4) 45,001 บาทหรือมากกว่า	70	4.16	0.634			
ภูมิภาค	1) กรุงเทพมหานคร	180	3.98	0.700	0.024	0.980	
	2) จังหวัดอื่น ๆ	220	3.96	0.714			

* $p < 0.05$

สรุปและอภิปรายผล

สรุป การวิจัยนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีระดับสูง และนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีรายได้เฉลี่ย 45,001 บาทหรือมากกว่าต่อเดือนตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีมากกว่านักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีรายได้เฉลี่ย 15,001 – 30,000 บาทต่อเดือน จากข้อมูลข้างต้นสามารถอภิปรายผล ตามลำดับ ดังนี้

1. นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีระดับสูง สอดคล้องกับ ชุตติภา จันทพร และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ [15] เยาวลักษณ์ เอกไพฑูรย์, พงศ์เสวก เอนกจางค์พร, และธัญญลักษณ์ เอนกจางค์พร [16] Han, Park, & Lee [19] Lim & An [11] Munikrishnan, Huang, Mamun, & Hayat [12] Poluan [13] และ Rahmawati & Aji [14] ซึ่งนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีพิจารณาและไตร่ตรองจากองค์ประกอบที่สำคัญคือ ลักษณะทางกายภาพ คุณลักษณะของผู้ซื้อ เจอใจของผู้ซื้อ ความตั้งใจของผู้ซื้อ และอารมณ์ของผู้ซื้อ [9] อย่างพินิจพิเคราะห์ อีกทั้งยังอนุมานได้ว่าความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีเป็นผลมาจากการรับรู้คุณภาพการบริการอาหารเกาหลีผ่านสื่อต่าง ๆ [2] [3] [4] [5] [8] [27] [28] อีกทั้งยังกระตุ้นการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเกาหลี [29]

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ ของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีรายได้เฉลี่ย 45,001 บาทหรือมากกว่าต่อเดือนตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีมากกว่านักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานครที่มีรายได้เฉลี่ย 15,001 – 30,000 บาทต่อเดือน สอดคล้องกับ พัชรนันท์ ศุภภาคิน และพัชรหทัย จารุทวีผลนุกูล [22] และ เยาวลักษณ์ เอกไพฑูรย์, พงศ์เสวก เอนกจางค์พร, และธัญญลักษณ์ เอนกจางค์พร [16] แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างของรายได้ของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีเกี่ยวข้องกับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี เพราะหากมีรายได้จำนวนมากทำให้มีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีมากกว่า อีกทั้งอาหารเกาหลีโดยส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์นำเข้าจึงทำให้มีราคาสูงเมื่อเปรียบเทียบกับอาหารท้องถิ่น Lee [30] แต่แตกต่างกับ ชุตติภา จันทพร และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ [15] ซึ่งพบว่า แม้ว่าผู้บริโภคจะมีรายได้แตกต่างกันแต่มีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีไม่แตกต่างกัน ซึ่งอนุมานได้ว่าเศรษฐกิจของผู้บริโภคที่ผ่านมาสามารถซื้ออาหารเกาหลีได้แม้ว่าจะมีรายได้ที่หลากหลาย

ในทางกลับกันนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีเพศแตกต่างกันตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ชุตติภา จันทพร และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ [15] เยาวลักษณ์ เอกไพฑูรย์, พงศ์เสวก เอนกจางค์พร, และธัญญลักษณ์ เอนกจางค์พร [16] Han, Park, & Lee [19] Magabo, Maya, Miranda, Salvador, &

Vigonte [17] และ Sani, Syed Omar, Mohamed Thaheer, & Mohd Zin [20] สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีจะเป็นเพศใดก็ตามสามารถรับรู้กลยุทธ์คลื่นกระแสวัฒนธรรมสมัยนิยมเกาหลี ผ่าน เพลง ซีรี่ส์ อาหาร บรรยากาศการบริการ จึงเป็นแรงกระตุ้นความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีเพื่อเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ [2] [5] [6] [28] [29] แต่ พัชรนันท์ ศุภภาคิน และพัชรหทัย จารุทวีผลนกุล [22] และ มุทิตา เอื้องสุภาภรณ์ [10] กลับพบว่านักศึกษาเพศหญิงมีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีมากกว่านักศึกษาเพศชาย ในทางกลับกัน Jeong & Choi [21] และ Lee [18] พบว่า นักท่องเที่ยวเพศชายมีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีสูงกว่าเพศหญิง เพราะอิทธิพลของสื่อและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้บริโภค

นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีอายุและชั้นปีแตกต่างกันตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ชุตติภา จันทสร และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ [15] ยยาวลักษณ์ เอกไพฑูรย์, พงศ์เสวก เอนกจางค์พร, และธัญญลักษณ์ เอนกจางค์พร [16] Han, Park, & Lee [19] และ Sani, Syed Omar, Mohamed Thaheer, & Mohd Zin [20] ในทางกลับกัน พัชรนันท์ ศุภภาคิน และพัชรหทัย จารุทวีผลนกุล [22] มุทิตา เอื้องสุภาภรณ์ [10] และ Jeong & Choi [21] พบว่า อายุของผู้บริโภคสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี จึงกล่าวได้ว่าอายุที่เพิ่มขึ้นจะมีความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีมากขึ้น ทั้งนี้จึงอนุมานว่า ในบริบทของนักศึกษาไทยระดับปริญญาเป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งคลื่นกระแสวัฒนธรรมสมัยนิยมผ่านสื่อสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งความสนุกสนานของภาพยนตร์ รสชาติอาหาร จึงอาจทำให้ต้องการเปิดรับประสบการณ์และเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงทำให้ความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีไม่แตกต่างกัน [31]

นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีสาขาที่เรียนแตกต่างกันตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีไม่แตกต่างกัน แตกต่างกับ ยยาวลักษณ์ เอกไพฑูรย์, พงศ์เสวก เอนกจางค์พร, และธัญญลักษณ์ เอนกจางค์พร [16] จึงกล่าวได้ว่าแม้ว่านักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีเรียนสาขาใดก็ตามมีความตั้งใจซื้ออาหารเหมือนกัน สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีมีความสนใจที่จะเรียนรู้และสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตผ่านวัฒนธรรมอาหารเกาหลี [27]

นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันตั้งใจซื้ออาหารเกาหลีไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ยยาวลักษณ์ เอกไพฑูรย์, พงศ์เสวก เอนกจางค์พร, และธัญญลักษณ์ เอนกจางค์พร [16] จึงอภิปรายว่า การเผยแพร่วัฒนธรรมเกาหลีผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ทำให้นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีภูมิลำเนาที่หลากหลายรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ง่าย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี [1] [4] [5] [30] [31]

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ กล่าวคือ หน่วยงานหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหารเกาหลีในประเทศไทย เช่น ผู้ประกอบการร้านอาหารเกาหลี ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้ประเมินคุณภาพการบริการร้านอาหาร เป็นต้น สามารถนำแนวทางปฏิบัติที่ดีของกระบวนการผลิตอาหารเกาหลีหรือกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อ การสร้างประสบการณ์และมาตรฐานเกาหลีแม้ว่าจะอยู่ในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาคุณภาพการบริการ อีกทั้งยังควรออกแบบเมนูอาหารเกาหลีให้ครอบคลุมกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 45,001 บาทต่อเดือนเพื่อขยายกลุ่มลูกค้าและสามารถสร้างรายได้ให้กับธุรกิจอาหารเกาหลีมากยิ่งขึ้น

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป กล่าวคือ ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับความตั้งใจซื้ออาหารเกาหลี ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ เช่น กระแสวัฒนธรรมสมัยนิยม ทัศนคติ คุณภาพการบริการ อีกทั้งอาจจะขยายขอบเขตการศึกษากับประชากรกลุ่มอื่น ๆ เพื่อขยายผลว่าเป็นอย่างไร เพราะการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีเท่านั้น หรือศึกษาเปรียบเทียบกับอาหารชาติอื่น ๆ เพราะในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะอาหารเกาหลี ด้วยระเบียบวิธีวิจัยที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน เพราะข้อจำกัดของการวิจัยครั้งนี้เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับความตั้งใจซื้ออาหารให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] Nugroho, S. D. P., Rahayu, M., & Hapsari, R. D. V. (2022). The impacts of social media influencer's credibility attributes on gen Z purchase intention with brand image as mediation: Study on consumers of Korea cosmetic product. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 11(5), 18-32.
- [2] San, L. Y., Hock, N. T., & Yin, L. P. (2020). Purchase intention towards Korean products among generation Y in Malaysia. *European Proceedings Social Behavioural Sciences*, 100, 660-669.
- [3] So, S. (2021). *The influence of Korean wave on Korean products purchasing intention to Thai consumers in Bangkok* (Master's thesis). Mahidol University, Bangkok.
- [4] Thanabordeekij, P., Prommawin, B., Laungsan, T., & Klinhom, A. (2022). The impact of Korean wave on Korean food consumption of Thai consumers. *Journal of ASEAN PLUS+ Studies*, 3(2), 48-59.
- [5] Wullur, F., Worang, F. G., & Tumewu, F. J. (2023). The influence of Korean popular culture towards the intention to visit South Korea (Survey on student's in Sam Ratulangi University Manado). *Jurnal EMBA: Jurnal Riset Ekonomi, Manajemen, Bisnis dan Akuntansi*, 11(1), 65-76.
- [6] Malabanan, J. M., Vega, A. D., Gono, L. C., & Pantoja, E. (2022). Translating Hallyu phenomenon and its underlying impact in the purchasing intentions of Filipinos. *Journal of Business and Management Studies*, 4(1), 157-166.
- [7] วรณรัตน์ คัทมาตย์. (2565). *เปิดที่มา “อาหารเกาหลี” ร้านเด่นที่แดงที่กำลังเป็นกระแสแรงในไทย*. สืบค้น 28 มีนาคม 2566, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1040780>
- [8] Prameswari, R. H., Rahardja, C., & Hapsari, I. (2019). The effect of atmospherics on behavioral intention at Korean restaurant in Surabaya. *Calyptra: Jurnal Ilmiah Mahasiswa Universitas Surabaya*, 7(2), 1751-1773.
- [9] Kim, S., & Pysarchik, D. T. (2000). Predicting purchase intentions for uni-national and bi-products. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 28(6), 280-291.

- [10] มุขิตา เอื้องสุภาภรณ์. (2565). อิทธิพลของสื่อบันเทิงเกาหลีที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเกาหลีของผู้บริโภคชาวไทย (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- [11] Lim, H. R., & An, S. (2021). Intention to purchase wellbeing food among Korean consumers: An application of the Theory of Planned Behavior. *Food Quality and Preference*, 88, 104101.
- [12] Munikrishnan, U. T., Huang, K., Mamun, A. A., & Hayat, N. (2023). Perceived risk, trust, and online food purchase intention among Malaysians. *Business Perspectives and Research*, 11(1), 28-43.
- [13] Poluan, R. S. (2022). The effectiveness of food and beverage product placement in Korean dramas. *Asian Journal of Entrepreneurship*, 3(3), 73-87.
- [14] Rahmawati, A. A., & Aji, H. M. (2022). Factors affecting the purchase intention of non-certified halal Korean instant noodles. *Asian Journal of Islamic Management (AJIM)*, 4(2), 96-106.
- [15] ชุติภา จันทศร และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2560). การตัดสินใจใช้บริการร้านอาหารเกาหลีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *สยามวิชาการ*, 18(1), 21-34.
- [16] เยาวลักษณ์ เอกไพฑูรย์, พงศ์เสวก เอนกจ้านงค์พร, และธัญญลักษณ์ เอนกจ้านงค์พร. (2565). การตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารเกาหลีของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 4*. (หน้า 304-309). กรุงเทพฯ: คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- [17] Magabo, R. M., Maya, K. F., Miranda, R., Salvador, J., & Vigonte, F. (2022). The demographics and service quality in a Samgyeopsal Restaurant in Bulacan, Philippines: A case study. *Philippines: A Case Study* (February 1, 2022).
- [18] Lee, J. H. (2021). Exploring tourists' Korean food satisfaction across culture, gender, and education. *Communicating Food in Korea*, 205.
- [19] Han, G., Park, J., & Lee, J. E. (2022). The effects of attachment to Korean wave stars and cultural proximity on Chinese consumers' purchase intention of Korean products. *Business Communication Research and Practice*, 5(1), 4-13.
- [20] Sani, A., Syed Omar, S. A., Mohamed Thaheer, A. S., & Mohd Zin, N. A. (2022). Consumers' profiles in purchasing Korean products: Malaysia context. *ASEAN Entrepreneurship Journal (AEJ)*, 8(1), 1-5.
- [21] Jeong, J., & Choi, Y. M. (2019). Factors influencing Indonesian consumers' intention to purchase Korean food. *Journal of the Korean Society of Food Culture*, 34(5), 543-552.
- [22] พัชรนันท์ ศุภภาคิน และพัชรหทัย จารุทวีผลนุกุล. (2562). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องอาหารบุฟเฟต์ บางกอก บาโคนี ชั้น 81 โรงแรมไบฮอกสกาย. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 5(2), 130-142.
- [23] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). สถิติการศึกษา. สืบค้น 28 มีนาคม 2566, จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/03.aspx>

- [24] Yamane, T. (1973). *Statistics – An introductory analysis*. Tokyo: John Weather Hill.
- [25] Chakrapani, C. (2011). *Statistical reasoning vs. magical thinking: Shamanism as statistical knowledge: Is a sample size of 30 all you need?*. Retrieved from <http://www.chuckchakrapani.com/articles/pdf/0411chakrapani.pdf>
- [26] Cronbach, L. J. (1990). *Essential of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.
- [27] Goni, M. O. (2022). Investigation of the factors that influence non-Muslims on the purchasing intention of Halal food in Korea. *African Journal of Business Management*, 16(2), 24-31.
- [28] Joh, Y. H. (2016). Effects of service quality and food quality on purchase intention in electronic commerce of food products. *The Korean Journal of Community Living Science*, 27(2), 305-318.
- [29] Cha, S. S., Park, C., & Wang, X. (2019). A cross-national study on restaurant attributes between Korea and China. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 13(2), 167-182.
- [30] Lee, S. (2020). Malaysian customer's perception towards Korean restaurants: What makes customers in Malaysia satisfied with Korean restaurant?. *Culinary Science & Hospitality Research*, 26(9), 78-87.
- [31] Chee, J., & Yazdanifard, R. (2021). The Influence of customer perception in selection of Korean restaurant in Malaysia. *International Journal of Management, Accounting and Economics*, 8(2), 114-121.

การจัดการศพให้เป็นปุ๋ยเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ Human Composting to Solve Air Pollution Problems

ชลีรัตน์ มหะลักกุล¹ จิรนนท์ ชูชีพ² เจษฎา ทองขาว³ และยุทธชัย ดั่งสวัสดิ์⁴
Chaleerath Maheasakkagul¹, Jiranan Chucheeep², Jesada Thongkaow³
and Yutthachai Duangsawat⁴

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดใหม่ในการจัดการศพนอกเหนือจากการเผา มาเป็นรูปแบบการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยโดยการย่อยสลายด้วยสารอินทรีย์ตามธรรมชาติ เนื่องจากการเผาศพเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศและส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของมนุษย์ที่เกิดจากรูปแบบของควันและสารพิษที่ลอยออกมาจากควัน ซึ่งการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยต้องดำเนินการในสถานที่ควบคุม ใช้วิธีการตามธรรมชาติโดยนำวัสดุจากพีชมาทำการย่อยสลายศพ รวมทั้งการควบคุมอุณหภูมิ ก๊าซ และปริมาณความชื้น เพื่อให้จุลินทรีย์ที่อยู่ภายในที่บรรจุศพสามารถมีชีวิตอยู่ได้และเหมาะสมต่อการทำปุ๋ยหมักที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการย่อยสลายจะได้ออกมาในรูปแบบของดินที่ญาติผู้เสียชีวิตสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ดังนั้นหากประเทศไทยสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการศพจากการเผามาเป็นการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยได้เหมือนเช่นในหลายรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาจะสามารถช่วยลดมลพิษทางอากาศได้ และเป็นวิธีการในการช่วยลดอัตราการเผาแล้วหันมาจัดการศพในรูปแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทดแทน

คำสำคัญ: การจัดการศพให้เป็นปุ๋ย, การเผาศพ, มลพิษทางอากาศ

¹⁻³ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

⁴ นักวิชาการ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹⁻³ Lecturer of Law, Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000

⁴ Academician, Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000

* Corresponding author: E-mail address: chaleerath.m@tsu.ac.th

Abstract

This academic article focus presenting new concepts in the management of corpses other than cremation. To be a form of composting the corpse by decomposing it with natural organic matter Because cremation is one of the causes of air pollution and affects human health due to the form of smoke and toxins that come out of the smoke. The management of corpses as fertilizer must be carried out in a controlled facility. Using a natural method by using plant material to decompose the corpse. including temperature, gas and moisture content control So that the microbes inside the corpse can live and be suitable for safe and effective composting. And when the decomposition process is complete, it will come out in the form of soil that the deceased relatives can continue to use. Therefore, if Thailand can change the way of disposing of corpses from cremation to disposing of corpses into fertilizer. As in many states in the United States, it can help reduce air pollution.

Keywords: Human Composting, Cremate, Air pollution

บทนำ

ความตายหรือการเสียชีวิต ถือเป็นเรื่องธรรมชาติของชีวิตที่มนุษย์เราทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อหนึ่งชีวิตได้หมดอายุขัยลง ย่อมนำมาซึ่งความโศกเศร้าให้แก่ญาติพี่น้องของผู้ตาย และนำไปสู่การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งในประเทศไทยการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาจะมี 2 รูปแบบหลัก ได้แก่ การเผาและการฝัง โดยศาสนาพุทธจะใช้วิธีการเผา ส่วนศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์จะเน้นในรูปแบบการฝัง ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการในการจัดการศพแต่ละศาสนานั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันไป เช่น การเผาได้ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศจากควันและกลิ่นจากการเผา ส่วนการฝังจะก่อให้เกิดมลพิษทางดินอันเกิดจากวัสดุหรือสิ่งของที่ได้ฝังลงไปดิน

หากพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุดระหว่างการเผาและการฝัง พบว่า การเผาส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าการฝัง เพราะการเผาได้มีการปล่อยควันและกลิ่นออกมาสู่ชั้นบรรยากาศ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นจุดหนึ่งของการทำลายชั้นบรรยากาศ รวมทั้งสุขภาพของประชาชนบริเวณโดยรอบที่เป็นสถานภาพนิกิจที่ต้องได้รับกลิ่นจากการเผาและควันที่ลอยออกไป แต่หากเป็นการฝังจะเป็นการทำลายคุณภาพดินบริเวณโดยรอบของการฝังอันเกิดจากวัสดุที่ฝังลงไป เช่น โลงศพ หรือสารต่าง ๆ ที่ติดอยู่กับโลงศพ เป็นต้น แต่การฝังไม่ก่อให้เกิดการฟุ้งกระจายออกสู่ชั้นบรรยากาศ จึงทำให้การฝังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าการเผาเป็นอย่างมาก

ดังนั้น บทความวิชาการเรื่องนี้ ได้มุ่งเน้นนำเสนอแนวคิดใหม่ในการจัดการศพนอกเหนือจากการเผา มาเป็นรูปแบบการจัดการศพให้เป็นปฏึกโดยการย่อยสลายด้วยสารอินทรีย์ตามธรรมชาติ เนื่องจากการเผาศพเป็นการก่อให้เกิดสารไดออกซินและฟิวแรน [1] ออกไปสู่ชั้นบรรยากาศ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของมนุษย์ ทั้งนี้ หากประเทศไทยสามารถนำแนวคิดและวิธีการดำเนินการจัดการศพ อย่างเช่นรัฐวอชิงตัน รัฐโคโลราโด รัฐออริกอน รัฐเวอร์มอนต์ รัฐแคลิฟอร์เนีย หรือรัฐนิวยอร์กในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ผ่านกฎหมายในการจัดการ

ศพให้เป็นปุ๋ย [2] หรือ"การย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ" (Natural Organic Reduction) เพื่อช่วยลดอัตราการเผาและหันมาจัดการศพในรูปแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นการทดแทน จะสามารถช่วยลดมลพิษทางอากาศได้เป็นอย่างดี

การจัดการศพให้เป็นปุ๋ยเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ

อากาศเป็นสิ่งจำเป็นต่อการมีชีวิตของมนุษย์ เป็นหนึ่งในความต้องการพื้นฐานที่มนุษย์ต้องใช้ในการอยู่รอด หากขาดอากาศจะส่งผลให้มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตได้ แต่ถึงแม้ว่าอากาศจะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการอยู่รอดของมนุษย์ แต่หากอากาศนั้นเป็นอากาศที่เป็นมลพิษย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์เป็นอย่างมากเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นก๊าซอันตราย คาร์บอน รวมถึงฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5)

องค์การอนามัยโลก ได้ให้คำนิยามของคำว่า มลพิษทางอากาศ คือ การปนเปื้อนของอากาศภายในหรือภายนอกอาคารจากก๊าซและอนุภาคของแข็งที่ทำให้ลักษณะทางธรรมชาติของอากาศเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (Particulate Matter – PM 2.5 และ PM 10) ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) โอโซน (O3) ผงเขม่าดำ (Black Carbon – BC) ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO2) และออกไซด์ของไนโตรเจน (NOx) [3] โดยมลพิษทางอากาศอาจเกิดจากธรรมชาติ เช่น ฝุ่นละอองจากลมพายุ ภูเขาไฟระเบิด ไฟไหม้ป่า กับมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ แหล่งกำเนิดจากยานพาหนะ และแหล่งกำเนิดจากโรงงานอุตสาหกรรม [4] เช่น มลพิษจากท่อไอเสีย จากโรงงานอุตสาหกรรม จากกิจกรรมความเป็นอยู่ของประชาชน การเผาไหม้ของเชื้อเพลิง เป็นต้น

มลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยปัจจุบันประเทศไทยถือว่าประสบปัญหาของอากาศเป็นพิษ จากการรายงานของ IQAir ได้จัดอันดับประเทศและภูมิภาคที่มีมลพิษมากที่สุดโดยพิจารณาจากความเข้มข้น PM2.5 เฉลี่ยต่อปี ซึ่งในปี พ.ศ.2565 ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 57 มีความเข้มข้น PM2.5 เฉลี่ยต่อปี อยู่ที่ 18.6 ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตร เป็นคุณภาพอากาศที่ส่งผลไม่ดีต่อสุขภาพสำหรับกลุ่มที่บอบบาง ทุกคนมีความเสี่ยงที่จะระคายเคืองตา ผิวหนัง และลำคอ รวมถึงปัญหาระบบทางเดินหายใจ [5] และในปี 2566 นี้มลพิษทางอากาศยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะภาคเหนือและภาคกลางของประเทศไทย ที่ระดับ 55.6-150.4 ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตร

เมื่อพิจารณาถึงประเด็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ คือ การเผา ไม่ว่าจะเป็นการเผาไหม้ของเชื้อเพลิง การเผาขยะ การเผาไร่ นา หรือแม้กระทั่งการเผาศพ ทุกการกระทำที่เกิดจากการเผาล้วนแต่เป็นการสร้างปัญหามลพิษทางอากาศทั้งสิ้น เพราะสารมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาต่าง ๆ อาจก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ฝุ่นละออง ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน ซึ่งพบว่ามีปริมาณการระบายออกสู่บรรยากาศเพิ่มมากขึ้นทุกปี

แนวความคิดของการจัดการงานศพ ถือว่าเป็นเรื่องของความเชื่อที่เชื่อว่าคนตายไปแล้วจะเป็นผี จึงได้จัดงานศพซึ่งเป็นประเพณีเพื่อผ่อนคลายความโศกเศร้า และตัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี [6] อีกทั้งการจัดการศพเกิดจากความเชื่อ 3 ประการ คือ 1.คนตายมีความต้องการและความเป็นอยู่คล้ายกับคนเป็น แต่อยู่คนละโลกจึงต้องทำพิธีเช่นไหว้ข้าวของเครื่องใช้ไปให้ผู้ตายไว้ใช้ในโลกของผู้ตาย 2.ผู้ตายได้เปลี่ยนสภาพเป็นวิญญาณหรือผีที่อาจกลับมาสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงต้องมีพิธีป้องกันหรือพิธีปัดรังควาญไม่ให้มารบกวน และ3. การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คนตาย เป็นผลมาจากการเคารพ ความอาลัย และความกตัญญูตงเวที [7] จาก

แนวความคิดดังกล่าวทำให้การจัดการศพในประเทศไทย มี 2 รูปแบบ คือ การเผาและการฝัง ซึ่งโดยหลักศาสนา พุทธจะใช้วิธีการเผา ส่วนศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์จะใช้วิธีการฝัง การจัดการศพของทางศาสนาพุทธที่ใช้วิธีการเผา เป็นวิธีการปฏิบัติตามประเพณีวิธีมาอย่างยาวนาน โดยรูปแบบการเผาในอดีตนั้นยังไม่มีเมรุในการเผาศพอย่างเช่นปัจจุบัน วัดไม่มีเมรุถาวรในกำแพงพระนคร ศพสามัญชนต้องออกไปทางประตูผีแล้วเผาศพนอกกำแพง ส่วนผู้มีฐานะจะทำเมรุเป็นครั้งคราว โดยเผาศพบนกองฟอน โดยเมรุปูนนั้นได้เริ่มมีมาตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงปัจจุบัน [8] ซึ่งปัจจุบันจะเรียกว่า เตาเผาศพ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้มีวัดที่มีพระสงฆ์ทั่วประเทศจำนวน 43,393 วัด [9] มีเตาเผาศพประมาณ 25,500 เตา เป็นเตาเผาศพในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลนคร และเทศบาลเมือง ประมาณ 8,000 เตา และเป็นเตาเผาศพในพื้นที่อื่น ประมาณ 17,500 เตา [10]

เตาเผาศพ หมายความว่า สถานที่ที่จัดไว้สำหรับเผาศพ ตามกฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนสถาน [11] ในประเทศไทยเตาเผาศพสามารถแบ่งออกได้ 2 แบบ คือ 1.การแบ่งตามลักษณะของเตาเผา ได้แก่ เตาเผาแบบโบราณ เตาเผาแบบ 1 ห้องเผา และเตาเผาแบบ 2 ห้องเผา 2.การแบ่งตามเชื้อเพลิงที่ใช้ ได้แก่ เตาเผาศพที่ใช้ฟืนหรือถ่าน เตาเผาศพที่ใช้น้ำมันดีเซล และเตาเผาศพที่ใช้ก๊าซ LPG [12] ในปี พ.ศ. 2564 THE CREMATION SOCIETY ได้เก็บรวบรวมสถิติการเผาศพของแต่ละประเทศจากทั่วโลก พบว่า ประเทศไทยได้ติดอันดับ 1 ใน 10 ของประเทศที่มีการเผาศพมากที่สุดในโลก [13]

การเผาศพ เป็นอีกหนึ่งปัญหาด้านมลพิษทางอากาศและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เนื่องจากการเผาศพหนึ่งครั้งได้ก่อให้เกิดสารไดออกซินและฟิวแรน รวมทั้งการสร้างฝุ่นละออง ก๊าซพิษ เขม่าควัน ซึ่งถ้าจากการเผาไหม้ โลหะหนัก อีกทั้งกลิ่นจากสารอินทรีย์ในศพได้ถูกปล่อยออกไปยังอากาศ ซึ่งมลพิษต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากการเผาไม่ว่าจะเป็นตัวศพ โลงศพ เชื้อเพลิงที่ใช้เผาศพที่ไม่มีคุณภาพ เตาเผาศพไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันมลพิษ เป็นต้น แน่นนอนว่าสารไดออกซินและฟิวแรนสามารถก่อให้เกิดโรคมะเร็งปอด โรคผิวหนังอักเสบ ส่งผลกระทบต่อระบบประสาทปลายมือปลายเท้าอ่อนเพลีย ระบบสืบพันธุ์และความผิดปกติของทารกในครรภ์อีกด้วย [1]

จากปัญหาด้านมลพิษที่ถูกปล่อยไปยังอากาศเนื่องจากการเผาศพ ทำให้หลายภาคส่วนได้ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและออกกฎหมายมาควบคุมมาตรฐานของเตาเผาศพ ได้แก่ ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดให้เตาเผาศพเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม พ.ศ.2565 โดยข้อ 3 ได้กำหนดให้เตาเผาศพจะถูกควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสีย และข้อ 4 ได้ระบุห้ามไม่ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองเตาเผาศพปล่อยทิ้งอากาศออกสู่สิ่งแวดล้อม เว้นแต่ได้มีการทำการควบคุมมลพิษให้เป็นไปตามมาตรฐานค่าความทึบแสงของเขม่าควันจากปล่องเตาเผาศพ ค่ามาตรฐานดังกล่าวจะเป็นไปตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานค่าความทึบแสงของเขม่าควันจากปล่องเตาเผาศพ พ.ศ.2565 โดยข้อ 3 ได้ระบุให้เขม่าควันที่ปล่อยทิ้งจากปล่องเตาเผาศพ มีค่าความทึบแสงไม่เกินร้อยละ 10 โดยใช้แผนภูมิเขม่าควันของริงเกิลมานน์เป็นเครื่องมือในการวัด ซึ่งเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการควบคุมมลพิษ เรื่อง วิธีการตรวจวัดค่าความทึบแสงของเขม่าควันจากปล่องเตาเผาศพด้วยแผนภูมิเขม่าควันของริงเกิลมานน์ พ.ศ.2565

อย่างไรก็ดี แม้จะมีกฎหมายมาใช้ในการควบคุมมลพิษจากปล่องเตาเผาศพ แต่ก็ไม่สามารถควบคุมมลพิษที่เกิดจากการเผาศพ เช่น สารพิษหรือควันจากการเผาศพไม่ให้หลุดไปในอากาศได้ทั้งหมด ดังนั้นการแสวงหาวิธีการจัดการศพในรูปแบบใหม่โดยไม่ใช้วิธีการเผา จะเป็นหนทางที่ดีต่อมลพิษทางอากาศในอนาคต เช่น แนวทาง

ของรัฐวอชิงตัน รัฐโคโลราโด รัฐออริกอน รัฐเวอร์มอนต์ รัฐแคลิฟอร์เนีย หรือรัฐนิวยอร์กในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้มีการออกกฎหมายการจัดการศพให้เป็นปุ๋ย หรือเรียกว่า "การย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ" (Natural Organic Reduction) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการศพทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าการฝังหรือการเผา เนื่องจากการกระทำดังกล่าวเป็นการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงฟอสซิลจากการเผาศพโดยตรง และใช้พื้นที่น้อยกว่าการฝังศพทั่วไป นอกจากนี้ยังสามารถหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุจำพวกคอนกรีต รวมทั้งโรงศพที่ย่อยสลายไม่ได้ได้อีกช่องทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้การจัดการศพให้เป็นปุ๋ยยังสามารถช่วยป้องกันไม่ให้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หนึ่งเมตริกตันเข้าสู่ชั้นบรรยากาศ [14] และยังมีส่วนช่วยในการรักษาภาวะโลกร้อนได้อีกทางหนึ่ง แต่ทั้งนี้การจัดการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการซึ่งราคาค่อนข้างสูงจึงอาจเป็นประเด็นในการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการดังกล่าว ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเผาศพโดยตรงราคาโดยเฉลี่ยอยู่ที่ต่ำกว่า 2,000 ดอลลาร์ ส่วนการย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ (Natural Organic Reduction) มีราคาตั้งแต่ 3,000 ดอลลาร์ถึง 7,000 ดอลลาร์

การจัดการศพของประเทศสหรัฐอเมริกาในหลายมลรัฐ ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการศพจากการเผาเป็นการย่อยสลายศพให้เป็นปุ๋ย หรือเรียกว่า "การย่อยสลายอินทรีย์ตามธรรมชาติ" (Natural Organic Reduction) ซึ่งเป็นการนำศพใส่ในถังที่เก็บเฉพาะ แล้วปล่อยให้ร่างย่อยสลายเองตามกระบวนการทางธรรมชาติ เพื่อลดมลพิษทางอากาศ โดยประโยชน์ของการย่อยสลายศพให้เป็นปุ๋ยจะส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย [15] ดังนี้

1) รักษาสภาพอากาศ หรือรักษาภาวะโลกร้อน

การจัดการศพในรูปแบบการเผาแบบดั้งเดิม เป็นการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์เข้าสู่ชั้นบรรยากาศจากการเผาไหม้ แต่หากใช้วิธีการย่อยสลายศพให้เป็นปุ๋ยจะไม่มีมีการเผาไหม้ในการปล่อยควันสู่ชั้นบรรยากาศ ซึ่งจะเป็นวิธีในการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่ง

2) การช่วยควบคุมมลพิษ

การจัดการพิศศพถือว่าเป็นปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในแต่ละปีคนในประเทศสหรัฐอเมริกาเสียชีวิตไม่น้อยกว่า 2.7 ล้านคน และพิศการศพมี 2 รูปแบบ คือ การเผาและการฝังในสุสาน โดยการเผาศพเป็นการเผาผลาญเชื้อเพลิงฟอสซิลและเป็นการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกสู่ชั้นบรรยากาศ ส่วนการฝังศพในสุสานเป็นวิธีการที่ทำให้ดินเป็นพิษ รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการฝังศพได้มีส่วนในการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น โรงศพ แผ่นหลุมฝังศพ หรือรวมไปถึงการเสียพื้นที่ในเมืองอันมีค่าต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นการย่อยสลายศพให้เป็นปุ๋ยจะเป็นผลดีต่อการช่วยในการควบคุมมลพิษทางสิ่งแวดล้อม

3) การสร้างความสมบูรณ์ของดิน

การสลายตัวของสารอินทรีย์ในศพ ถือว่าเป็นวัฏจักรของการดำเนินชีวิตรูปแบบหนึ่ง ซึ่งดินเป็นรากฐานของระบบนิเวศที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งของสารอาหาร เป็นแหล่งของการเจริญเติบโตของพืช และมีส่วนช่วยในการควบคุมอุณหภูมิของโลก

กระบวนการย่อยสลายศพให้เป็นปุ๋ย มีวิธีการดำเนินการ [16] ดังนี้

1) การทำปุ๋ยหมัก โดยจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในร่างกายของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

2) การนำศพไปวางในที่บรรจุ โดยมีเศษไม้ หญ้า ฟาง พืชตระกูลถั่วที่เรียกว่า "อัลฟาลฟา" (alfalfa) เป็นต้น และปิดที่บรรจุ เพื่อเริ่มกระบวนการย่อยสลายศพให้เป็นดิน

3) ศพจะถูกบรรจุไว้เป็นเวลาประมาณ 5 – 7 สัปดาห์ เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพให้เป็นดินที่มีสารอาหาร

4) เมื่อการดำเนินการผ่านไปจนครบกำหนดระยะเวลา สามารถนำดินที่เกิดจากการย่อยสลายของศพกลับไปใช้ต่อไปได้ตามความต้องการ เช่น ปลูกดอกไม้ ต้นไม้ หรือพืชผัก เป็นต้น

โดยดินที่ได้จากการย่อยสลายของศพ ถือว่าเป็นการคืนสารอาหารจากร่างกายมนุษย์สู่ธรรมชาติ เป็นการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ลดการสร้างคาร์บอนไดออกไซด์และการสามารถสร้างธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมใหม่ได้

เมื่อพิจารณาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยของรัฐต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีการบัญญัติกฎหมายที่มีความคล้ายคลึงกัน ผู้เขียนจึงยกตัวอย่าง An Act relative to environmentally-friendly burial alternatives หรือพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับทางเลือกในการฝังศพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของรัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเป็นตัวอย่างในการพิจารณาซึ่งพบว่า An Act relative to environmentally-friendly burial alternatives ได้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศพเพื่อให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไว้ในกฎหมายทั่วไป (General Laws) โดยมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1) การเพิ่มเติมคำ “การลดลงของสารอินทรีย์ตามธรรมชาติ” (Natural Organic Reduction) ซึ่งหมายถึงการย่อยสลายศพให้เป็นปุ๋ยหรือดิน โดยให้มีการเพิ่มเติมคำดังกล่าวลงในมาตรา 14 ในบทที่ 38, มาตรา 202 ในบทที่ 111, มาตรา 82 - 83 ในบทที่ 112, มาตรา 4 ในบทที่ 113 รวมไปถึงมาตรา 14 ในบทที่ 113A ทั้งนี้ก่อนมีการแก้ไขจะมีเพียงคำว่าฌาปนกิจหรือการเผาเท่านั้น

2) การให้คำนิยามของคำว่า “การลดลงของสารอินทรีย์ตามธรรมชาติ” (Natural Organic Reduction) หมายถึง การกักขังและเร่งการแปลงซากศพของมนุษย์ให้เป็นดิน รวมทั้งคำนิยามของคำว่า “สถานที่ลดสารอินทรีย์ตามธรรมชาติ” (Natural organic reduction facility) หมายถึง โครงสร้าง ห้อง หรือที่ว่างอื่น ๆ ที่ซึ่งใช้เป็นสถานที่ในการจัดการศพของมนุษย์ผ่านวิธีการลดลงของสารอินทรีย์ตามธรรมชาติ ไว้ในมาตรา 14 ส่วนที่ 1 ของบทที่ 114 ไว้อย่างชัดเจน

3) การระบุรายละเอียดการจัดการศพ โดยแก้ไขมาตรา 44 คือ ห้ามเผาหรือการลดสารอินทรีย์ตามธรรมชาติ (Natural Organic Reduction) กับร่างผู้เสียชีวิตภายใน 48 ชั่วโมง เว้นแต่การเสียชีวิตนั้นเกิดจากโรคติดต่อหรือติดเชื้อ ซึ่งการดำเนินการกับร่างของศพจะต้องได้รับการอนุญาต โดยการมีใบรับรองหรือใบอนุญาตให้ฝังศพตามที่กฎหมายกำหนดจากเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ได้มีการเชื่อมโยงกับมาตรา 47 การห้ามดำเนินการเผาหรือการลดสารอินทรีย์ตามธรรมชาติ (Natural Organic Reduction) ของร่างกายมนุษย์จนกว่าจะได้มีหนังสือรับรองให้ดำเนินการ ทั้งนี้การดำเนินการจัดการศพจะต้องมีการจัดทำและบันทึกข้อมูลการจัดการศพไว้ที่สถานฌาปนกิจที่ดำเนินการด้วย

เมื่อกฎหมายได้มีการอนุญาตให้สามารถดำเนินการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยได้ ในประเด็นต่อมาจึงต้องพิจารณาถึงสถานที่ในการจัดการศพ เมื่อได้ทำการศึกษาสถานที่จัดการศพของ Recompose ซึ่งเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ขับเคลื่อนการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยในรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าสถานที่ในการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยนั้น ได้จัดทำในอาคารลักษณะเหมือนโกดัง โดยภายในได้มีที่บรรจุศพลักษณะเหมือนแคปซูลเป็นภาชนะที่ถูกปิดอย่างมิดชิดที่ได้มีการควบคุมอุณหภูมิ ก๊าซคาร์บอน ไนโตรเจน ออกซิเจน และปริมาณความชื้น เพื่อให้จุลินทรีย์ที่อยู่ภายในที่บรรจุศพสามารถมีชีวิตอยู่ได้และเหมาะสมต่อการทำปุ๋ยหมักที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งภาชนะที่บรรจุศพระหว่างกระบวนการจะต้องมีการหมุน 2-3 ครั้งเพื่อให้ร่างของศพและวัสดุจากพืช เช่น ฟาง เศษไม้ต่าง ๆ ได้มีการผสมกัน นอกจากนี้ดินที่ได้มาหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจะต้องรักษาไว้

ที่อุณหภูมิ 131 องศาฟาเรนไฮต์ เป็นเวลา 72 ชั่วโมง [17] เพื่อเป็นการฆ่าเชื้อโรคก่อนส่งมอบดินให้แก่ญาติของผู้เสียชีวิต แต่หากญาติผู้เสียชีวิตไม่ประสงค์รับดินกลับไปหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการ สามารถบริจาคดินเหล่านั้นให้แก่โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศที่ Bells Mountain รัฐวอชิงตันได้

ดังนั้น แนวทางการดำเนินการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยของประเทศสหรัฐอเมริกาในรัฐที่ได้ผ่านข้อกำหนดทางกฎหมายให้สามารถดำเนินการได้ พบว่าการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยเป็นวิธีการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก เพราะไม่มีการปล่อยก๊าซออกสู่ชั้นบรรยากาศเหมือนการเผา และไม่มีการทำลายสภาพแวดล้อมทางดินเหมือนการฝัง ทั้งนี้หากประเทศไทยสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการได้และสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ให้แก่ประชาชน โดยนำวิธีการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยเป็นอีกหนึ่งทางเลือก อย่างน้อยจะสามารถลดมลพิษทางอากาศลงได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการศพให้เป็นปุ๋ยถือว่าเป็นแนวทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอีกแนวทางหนึ่งในการลดมลพิษทางอากาศจากควันในการเผาไหม้ กลิ่นและสารต่าง ๆ ที่ลอยออกไปสู่ชั้นบรรยากาศ เพราะการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยจะเป็นวิธีการที่นำร่างของผู้ตายเข้าสู่ที่บรรจุศพลักษณะเหมือนแคปซูลที่มีการปิดอย่างมิดชิด ใช้ระบบการย่อยสลายศพโดยวิธีการธรรมชาติ คือ ใช้พืช เศษซากไม้หรือฟาง รวมทั้งมีการควบคุมอุณหภูมิ ก๊าซคาร์บอน ไนโตรเจน ออกซิเจน และปริมาณความชื้น เพื่อให้จุลินทรีย์ที่อยู่ภายในที่บรรจุศพสามารถมีชีวิตอยู่ได้และเหมาะสมต่อการทำปุ๋ยหมักที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ จึงไม่มีมลพิษที่หลุดออกไปทำลายชั้นบรรยากาศเหมือนการเผา อีกทั้งหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการหลังจากที่มีการย่อยสลายเรียบร้อยแล้วศพจะกลายเป็นดินที่สามารถให้ญาติผู้ตายนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

ทั้งนี้ หากประเทศไทยนำวิธีการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยมาเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการจัดการศพนอกจากการเผา ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีต่อการควบคุมมลพิษทางอากาศได้ไม่มากนักน้อย แต่ก่อนจะมีการดำเนินการอนุญาตให้ใช้วิธีการจัดการศพให้เป็นปุ๋ย ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรจะต้องมีการจัดการและควบคุมการดำเนินงานในหลากหลายด้าน ได้แก่

1. การออกระเบียบการดำเนินการในการจัดการศพให้เป็นปุ๋ย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิธีการจัดการศพ รูปแบบหรือการควบคุมการดำเนินการ หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่สามารถจัดการศพให้เป็นปุ๋ยได้ ค่าใช้จ่ายในการจัดการ การตรวจสอบหน่วยงานที่จัดทำ หรือแม้กระทั่งวิธีการเข้ารับบริการ เป็นต้น เพื่อให้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ

2. การระบุประเภทของศพที่สามารถเข้ารับบริการได้ เช่น ศพที่เป็นโรคติดต่อประเภทใดบ้างที่ไม่สามารถเข้ารับบริการจัดการศพให้เป็นปุ๋ยได้ เพราะโรคบางชนิดอาจนำไปสู่การแพร่กระจายของเชื้อเมื่อศพถูกย่อยสลายกลายเป็นดิน ดังนั้นหน่วยงานทางการแพทย์จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากระบวนการดำเนินการในทุกขั้นตอนด้วย

3. เอกสารการเข้ารับบริการและหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการ จะต้องมีการยื่นคำขอเข้ารับบริการอย่างเป็นทางการที่จะต้องผ่านการยินยอมจากญาติผู้เสียชีวิต หมอผู้ทำการรักษา และเจ้าหน้าที่จากสถานที่ให้บริการจัดการศพให้เป็นปุ๋ย และหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการควรมีเอกสารยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าหน้าที่จากสถานที่ให้บริการและญาติผู้ตายในการยืนยันรับดินที่เกิดจากการย่อยสลายร่างผู้ตายให้ชัดเจน

4. หน่วยงานในการให้บริการจัดการศพให้เป็นปุย จะต้องมีการขึ้นทะเบียนจัดตั้ง ต้องมีการตรวจสอบสถานที่ มาตรฐานการดำเนินงานก่อนให้บริการ รวมทั้งจะต้องมีการกำหนดราคาค่าใช้จ่ายให้เป็นมาตรฐาน

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป). ระบบการเผาที่ไร้สารพิษ”ได้ออกจีน”. สืบค้น 15 มีนาคม 2566, จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2020/05/pcdnew-2020-05-27_03-53-24_123336.pdf
- [2] PPTV Online. (2566). *นิวยอร์กผ่านกฎหมายให้นำศพมนุษย์มาทำเป็นปุยหวังช่วยลดมลพิษ*. สืบค้น 15 มีนาคม 2566, จาก <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%95%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8/187627>
- [3] World Health Organization. (2562). *มลพิษทางอากาศคือ*. สืบค้น 18 เมษายน 2566, จาก https://www.who.int/docs/default-source/thailand/air-pollution/briefing-on-air-pollution-th-thai.pdf?sfvrsn=408572d4_2.
- [4] กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). *มลพิษทางอากาศ*. สืบค้น 18 เมษายน 2566, จาก <https://datacenter.deqp.go.th/knowledge/%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A8/%E0%B8%A1%E0%B8%A5%E0%B8%9E-%E0%B8%A9%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A8/>
- [5] IQAir. (2022). *ประเทศและภูมิภาคที่มีมลพิษมากที่สุดในโลก (ข้อมูลย้อนหลังปี 2018-2022)*. สืบค้น 18 เมษายน 2566, จาก <https://www.iqair.com/th/world-most-polluted-countries>
- [6] ประชิต สุกณะพัฒน์. (2546). *วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญา.
- [7] ภัสนวี ศรีสุวรรณ. (2557). *ฉลาดทำศพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- [8] ภาณุเมศวร์ บุนนาค. (ม.ป.ป.). *ประวัติศาสตร์ความตาย*. สืบค้น 15 มีนาคม 2566, จาก https://www.ggm.or.th/download/Truth_of_Life/138_140_%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%95%E0%B8%B2%E0%B8%A2.pdf
- [9] สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). *ระบบทะเบียนวัด*. สืบค้น 20 มีนาคม 2566, จาก <http://binfo.onab.go.th/Temple/Dashboard.aspx>
- [10] ส่วนพัฒนาและบริหารระบบสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2565). *ทส. แจงประกาศกำหนดมาตรฐานเตาเผาศพเพื่อรักษาสีสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะชุมชนใกล้วัดที่ได้รับผลกระทบ นอกเขตเทศบาลเมืองผ่องปรน 3 ปี*. สืบค้น 20 มีนาคม 2566, จาก https://www.pcd.go.th/pcd_news/26125#:~:text=%E0%B8%9B%E0%B8%B1%E0%B8%88%E0%B8%88%E0%B8%B8%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%B

- 1%E0%B8%94%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%A7,%E0%B9%84%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%95%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%90%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B9%89%E0%B8%A7
- [11] ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดให้เตาเผาศพเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องถูกควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียสู่สิ่งแวดล้อม พ.ศ.2565. (21 มิถุนายน 2565). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 141, หน้า 8.
- [12] เชิดชาย นันทบุตร. (2564). *เตาเผาศพกับมลพิษทางอากาศ*. สืบค้น 15 มีนาคม 2566, จาก <http://www.mnre.go.th/attachment/iu/download.php?WP=qUlcNkt2pQMgZKqCGWOghJstqTgcWat1pQMgAKpjGQAgG2rDqYyc4Uux>
- [13] THE CREMATION SOCIETY. (2021). *INTERNATIONAL STATISTICS 2021*. Retrieved 20 march 2023, from <https://www.cremation.org.uk/International-cremation-statistics-2021>
- [14] Take Death. (2022). *Becoming Human Compost: The Process of Natural Organic Reduction*. Retrieved 19 April 2023, from <https://www.talkdeath.com/becoming-human-compost-the-process-of-natural-organic-reduction/>
- [15] Recompose. (2023). *Environmental Impact*. Retrieved 8 April 2023, from <https://recompose.life/our-model/#environmental-impact>.
- [16] Recompose. (2023). *The Process*. Retrieved 8 April 2023, from <https://recompose.life/our-model/#environmental-impact>
- [17] The Seattle Times. (2021). *Recompose, the first human-composting funeral home in the U.S., is now open for business*. Retrieved 13 May 2023, from <https://www.seattletimes.com/life/recompose-the-first-human-compositing-funeral-home-in-the-u-s-is-now-open-for-business/>.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน Factors Affecting the Sustainable Business Ability of Social Enterprises.

วปุน จันทมัตตุการ¹ และ ดร.สุรนัย ช่วยเรือง²

Wapun Juntamuttukarn¹ and Dr. Suranai Chuairuang²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน ได้แก่ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปัจจัยภายนอก รวมถึงศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยวิธีดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเพื่อสังคม จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และใช้คำถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการ 6 ใน 10 ท่านมองว่าปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจัยภายนอกส่งผลได้ทั้ง 3 ด้าน คือผลบวก ผลลบ และไม่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภาวะเศรษฐกิจของไทยและของโลก การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 มิได้ส่งผลทางลบเพียงอย่างเดียว แต่ยังส่งผลดีในการช่วยให้ประชาชนให้กลับมาพึ่งพาตนเอง ทั้งนี้ รัฐบาลควรส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น ทั้งการช่วยเหลือด้านภาษี การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ และการเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการจัดจำหน่าย รวมถึงการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน อีกทั้ง การปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานให้ก้าวทันยุคเศรษฐกิจดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจาก การเพิ่มความสำคัญของเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ สร้าง Platform ต่าง ๆ เป็นการเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการดำเนินงาน รวมทั้งได้เพิ่มตลาดเพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: วิสาหกิจเพื่อสังคม, ความสามารถในการดำเนินงานอย่างยั่งยืน, ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

¹ นักศึกษาปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดตรัง 92000

² อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดตรัง 92000

¹ Master of Business Administration Student, Prince of Songkla University, Trang, 92000

² Accounting Instructor, Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, Trang, 92000

* Corresponding author: E-mail address: wapun8135@gmail.com

Abstract

The Objectives of this research article were to study the factors affecting the Sustainable Business Ability of Social Enterprises such as Corporate Social Responsibility factors, External factors. And study the way to develop social enterprises in the digital economy. This research article was Qualitative research, data were collected by interviewing social enterprise entrepreneurs using a specified random sample and semi-structured open-ended questions. The mean and percentage were used to examine the data. The results found that Corporate Social Responsibility factors affecting the Sustainable Business Ability of Social Enterprises. External factors effect in 3 ways, positive effect, negative effect and do not effect the Sustainable Business Ability. Because of factors were included both Thai economic and world economic conditions such as the pandemic of the COVID-19, this situation do not only negative effect but also have a positive effect on helping people return to self-reliance.

In addition, the government should promote the operation of more enterprises which were included both tax assistance and knowledge support for sustainable development of enterprises and society. It is important to adapt and change operating style to keep pace with the digital economy. Due to the increasing importance of various technologies in creating public relations media and creating various platforms to increase the potential and ability to operate as well as increasing the market for social enterprises to sustainable development.

Keywords: Social Enterprise, Sustainable Business Ability, Digital Economy

บทนำ

ผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ๆ เนื่องด้วยในยุคนี้เป็นการเปลี่ยนผ่านอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องปรับตัวด้วยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการสร้างโอกาสทางการแข่งขันเนื่องจากยุคเศรษฐกิจดิจิทัลทำให้เกิดการเข้าถึงกันและกันได้ทั่วโลกอย่างง่ายดายโดยใช้อินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์ต่าง ๆ [1] นอกจากนี้ผู้ประกอบการต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอน โดยเสริมสร้างความเติบโตให้แก่กิจการของตนเอง เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ [2] รวมทั้งมีการวางแผนกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การวางแผนจัดลำดับความสำคัญในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงกลไกต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและให้องค์กรมีความอยู่รอดอย่างยั่งยืน [3]

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติอันเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์อยู่ดีและมีสุข ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม จิตใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งต่อคนในรุ่นปัจจุบันและคนในรุ่นอนาคต นั่นคือการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหนทางสู่การอยู่ดีมีสุขในกระแสสังคม [4] ซึ่งในปัจจุบัน ประเทศไทยต้องเผชิญกับ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญโดยการสร้างสังคมที่มีความเสมอภาคสำหรับประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคมให้สามารถได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงสวัสดิการที่จำเป็นต่อการดำรงชีพได้อย่างทั่วถึง โดยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถือเป็นเรื่องยากที่ภาครัฐจะเข้ามาแก้ไขเพียงลำพังได้ ฉะนั้น ภาครัฐจึงได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการให้ภาคเอกชนและประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมให้ภาคเอกชนและประชาชน มีส่วนร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ คือ การส่งเสริมและพัฒนา “วิสาหกิจเพื่อสังคม” (Social Enterprise) [5] นั่นเอง

ทั้งนี้ วิสาหกิจเพื่อสังคมที่จัดตั้งโดยธุรกิจเอกชน บางส่วนมีการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) โดยมีแนวโน้มการเติบโตที่ดี มีความยั่งยืนทางการเงินและการแก้ปัญหาทางสังคม ในประเทศไทยวิสาหกิจเพื่อสังคมมีจำนวนน้อย เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจและยังไม่เห็นศักยภาพในการทำกำไรและการพัฒนาสังคมจากกิจการในลักษณะนี้ โดย KPI หรือตัวชี้วัดที่จะประเมินผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของวิสาหกิจเพื่อสังคม เน้นประชาชนที่ประสบปัญหาความยากจน เพื่อเพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากตามความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ส่งเสริมพัฒนาความก้าวหน้า ความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เศรษฐกิจในภาพรวมทั้งประเทศเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดไป [6]

จากการที่วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นกิจการที่ช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และที่สำคัญ คือ รัฐบาลได้มีการส่งเสริมให้ภาคเอกชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ วิสาหกิจเพื่อสังคมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาอื่น อีกทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจการให้อยู่รอดได้ ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปัจจัยภายนอก เพื่อให้เข้าใจว่าปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือไม่ รวมทั้งได้ศึกษาว่าผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้มีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของไทยให้มีความเข้มแข็ง เพื่อที่จะได้เป็นกลไกที่สำคัญในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะทำให้ประเทศสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน
- 2) เพื่อศึกษาการใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคม

ระเบียบวิธีการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ สำหรับประชากรคือผู้ประกอบการเพื่อสังคมในประเทศไทย จำนวน 175 ท่าน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้ประกอบการเพื่อสังคมจำนวน 10 ท่าน จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และผู้วิจัยนำข้อคำถามที่สร้างจากตัวแปรไปให้ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการทำธุรกิจ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบและประเมินหาความตรงเชิงเนื้อหาพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะกับผู้วิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ 1) ประธานหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการประกันภัย และการจัดการความเสี่ยง 2) อาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจดิจิทัลและ 3) อาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ทำการศึกษางานวิจัยในอดีตและนำข้อมูลมารวบรวมไว้เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อไปยังวิสาหกิจเพื่อสังคม ผ่านการโทรศัพท์ พร้อมทั้งขออนุญาตสัมภาษณ์กับผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม จำนวน 10 ท่าน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม และแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย และ 3) ทำการบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย และร้อยละ

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยองค์กรธุรกิจต้องมีจิตอาสาในการคำนึงสิ่งแวดล้อม และสังคมโดยรวม ในทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ [7] 2) ในยุคปัจจุบัน ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของทุก ๆ คน [8] และ 3) เศรษฐกิจดิจิทัลช่วยส่งเสริมการทำวิสาหกิจ เนื่องจากรูปแบบเศรษฐกิจได้เปลี่ยนไปภายใต้สภาพแวดล้อมใหม่ของโลก ดังนั้น ไม่ว่าประเทศนั้น ๆ จะมีขนาดเศรษฐกิจที่เล็กหรือใหญ่ แต่หากมีความพร้อมทางด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีที่สามารถเชื่อมต่อกันได้ และมีกำลังคนที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีจะมีศักยภาพในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจในยุคต่อจากนี้ไปได้ [9]

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการเพื่อสังคมจำนวน 10 ท่าน โดยคำถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง ได้ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลำดับที่	เพศ	อายุ	ตำแหน่งงาน
1.	หญิง	43 ปี	กรรมการผู้จัดการ
2.	ชาย	61 ปี	กรรมการผู้จัดการ
3.	ชาย	51 ปี	กรรมการผู้จัดการ
4.	ชาย	64 ปี	ประธานบริษัท
ลำดับที่	เพศ	อายุ	ตำแหน่งงาน
5.	ชาย	44 ปี	ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารองค์กร
6.	หญิง	45 ปี	ประธานบริษัท
7.	ชาย	74 ปี	ประธานบริษัท
8.	หญิง	40 ปี	กรรมการผู้จัดการ/เจ้าของบริษัท
9.	ชาย	52 ปี	ผู้จัดการงานสนับสนุน

10.	หญิง	60 ปี	นายกสมาคม
-----	------	-------	-----------

ตารางที่ 2 ประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ลำดับที่	ประโยชน์ต่อสังคม	ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ	ประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม
1.	สนับสนุนการสร้างเครือข่ายชาวบ้านเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	การไม่ใช้สารเคมีที่มีต้นทุนสูง ได้ save cost	ไม่มีการปล่อยสารเคมีลงสู่สิ่งแวดล้อม
2.	มีการให้บริการ Platform ซึ่งเกษตรกรสามารถเข้ามาใช้ในการวางแผนการผลิต การจัดการ การแปรรูป	รายได้จากบริษัทได้จากการเรียกเก็บจากผู้ซื้อ ทำให้เกษตรกรมีโอกาสเข้าถึงตลาดมากขึ้น	เน้นสินค้าเกษตรอินทรีย์ มีการนำกำไรเข้าในกองทุนพัฒนาเกษตรกร
3.	องค์กรเราทำเพื่อเด็กพิเศษ (เด็กออทิสติก)	การนำกำไร 70% สร้างที่อยู่ ที่กิน ที่ทำงานให้กับพวกเขา สนับสนุนการจ้างงานในกลุ่ม	โรงงานมีการรักษาสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นสารจากธรรมชาติ
4.	สร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างช่องทางการขายสินค้าให้กับชาวบ้านที่ขาดโอกาส	ช่วยลดภาระหนี้สินแก่กลุ่มอาชีพเกษตรกร เพิ่มมูลค่าสินค้าทางเกษตร	ส่งเสริมการลดใช้สารเคมีที่ใช้ในการทำเกษตร การปลูกข้าว
5.	คนในชุมชนมีงานทำ อยู่ในพื้นที่ มีความเป็นครอบครัว เยียวชนในพื้นที่มีพื้นที่แสดงความสามารถ	การนำรายได้รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในราคาที่เป็นธรรม และสูงกว่าราคาตลาด	ใช้นโยบาย Go Green เช่น การทำท่อบำบัดน้ำเสีย โดยทำเป็น Bio gas การทำ Solar Cell
6.	เน้นเรื่องของการพึ่งพาตนเอง โดยสามารถทำเกษตรอินทรีย์ได้	การจ้างแรงงานคนในพื้นที่ และให้โอกาสผู้สูงอายุได้ทำงานตรงกับคุณสมบัติของตน	การสร้างสิ่งแวดล้อมสีเขียวและ การทำกิจกรรมโดยไม่ใช้สารเคมี รวมทั้งการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ออกมาในแนวธรรมชาติมากที่สุด
7.	เพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอันเป็นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้เข้มแข็ง	อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม
8.	ใช้ต้นทุนจากชุมชน ปันกำไรของบริษัท 70% ลงไปสนับสนุนโครงการทางสังคม	ได้สร้างเศรษฐกิจชุมชน มีการกระจายรายได้ลงชุมชนโดยตรง	อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสินค้าและบริการแบบใหม่ และเป็นคนกลางที่ให้ความรู้แก่ทั้งชุมชน
9.	สนับสนุนชุมชนให้มีโอกาสเชื่อมโยงตลาดและเพิ่มพูนองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้ชุมชน	สร้างรายได้ให้ชุมชน ชุมชนมีความสุข	เน้นการทำเกษตรอินทรีย์ และน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง และ BCG มาใช้กับชุมชน
10.	รายได้ที่ได้จากการขาย	นำผลกำไรไปช่วยเหลือฟื้นฟู	เราทำเรื่องของเกษตรกรปลอดสาร

ผลิตภัณฑ์จะนำไปช่วยเหลือ คนพิการและคนด้อยโอกาส	คนพิการที่ยังไม่มีงานทำ	มีความมั่นคงทางอาหาร
---	-------------------------	----------------------

ตารางที่ 3 การใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ลำดับที่	มีการทำCSR	ไม่มีการทำCSR	ประเด็นสำคัญ
1.	✓		มีการทำ CSR เช่น การดูงานของโรงเรียน การเอามือสามัคคี การจัดงานที่จวนผู้ว่า การเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น
2.		X	ไม่ได้ใช้ CSR โดยตรง มองว่า SE จะลึกซึ้งกว่า /CSR เป็นแค่การโปรโมท
3.	✓		การนำเงิน 70% สนับสนุนการสร้าง Community ที่ทำงาน และที่อยู่ให้กับเด็กพิเศษ
4.	✓		มีการช่วยเหลือเกษตรกร นำผู้เชี่ยวชาญลงไปแนะนำการปลูกข้าว และร่วมรณรงค์โครงการรักษันนาท กินข้าวที่คนจังหวัดชัยนาทปลูก
5.		X	ใช้คำว่า CSV การช่วยเหลือใด ๆ ก็ตามถือว่าเป็นการแชร์กันมากกว่า
6.		X	ไม่เชิงเป็น CSR แต่เน้นการลดใช้สารเคมี กระตุ้นเรื่องเกษตรอินทรีย์
7.	✓		กระตุ้นให้มีการทำกิจกรรม CSR ทุกภาคส่วน ในด้านการรักษา ระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพ
8.	✓		ใช้แนวคิด CSR เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสินค้าและบริการ
9.		X	ไม่ได้เป็น CSR แต่เป็นการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ BCG Economy ส่งเสริมให้การดำเนินงานของ SE มีความยั่งยืน
10.	✓		คล้ายกับการทำ CSR เป็นการฝึกคนพิการไปทำกิจกรรมต่าง ๆ

ตารางที่ 4 สรุปการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

ปัจจัยภายนอก	ประเด็นสำคัญ
นโยบายภาครัฐ	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนงบประมาณพัฒนาเศรษฐกิจ ให้สิทธิพิเศษในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ และช่องทางการตลาดที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน - การมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงและการจัดตั้งกองทุน อีกทั้งส่งเสริมให้มีการอบรม สัมมนา ให้ความรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ใช้สินค้าหรือบริการ - การทำกฎหมายที่ชัดเจนและการลดหย่อนภาษี
ภาวะเศรษฐกิจ ถดถอย	<ul style="list-style-type: none"> - มีผลกระทบต่อกำลังซื้อ ทำให้ยอดขายลดลงกว่า 50% การสั่งซื้อลดลง - จำเป็นต้องสร้างสรรค์สินค้าและบริการรูปแบบใหม่เพื่อตอบสนองต่อผู้บริโภค - ส่งผลดีต่อวิสาหกิจในการช่วยให้ประชาชนหันกลับมาพึ่งพาตนเอง

ปัจจัยทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - สังคมมีการแบ่งฝ่าย คำว่า “ประชารัฐ” ไปตรงกับชื่อพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม - ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน ขาดการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งและเป็นเอกภาพ - การไม่รู้และไม่เข้าใจในความหมายที่แท้จริงของ SE ทำให้การสนับสนุนและพัฒนาไม่เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม
ปัจจัยทางเทคโนโลยี	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นผลดีด้านการเพิ่มช่องทางการผลิตและการจัดการภายในมีความง่าย/สะดวกมากขึ้น เช่น ช่วยในเรื่องของการถนอมคน จะใช้เครื่องจักรในการยกขึ้นขึ้น - การใช้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นส่งผลดีมากกว่า หากเป็นเครื่องมือและใช้เป็น - เพิ่มช่องทางการสื่อสารส่งผลให้ประชาสัมพันธ์กิจการได้ง่ายขึ้น ทำให้การดำเนินงานของ SE เกิดความคล่องตัวยิ่งขึ้น สามารถเข้าถึงตลาดได้ง่ายกว่าเดิม
การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งผล ทำให้ยอดขายลดลง 10 เท่า และการผลิตและจัดจำหน่ายลดลงมากกว่า 50% - ส่งผลให้ต้องชะลอการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการและทำให้คนหยุดการเดินทาง - ไม่ค่อยส่งผล เพราะทำเรื่องของผลิตภัณฑ์ที่ดูแลสุขภาพ อีกทั้งทำให้ผู้คนได้เรียนรู้การอยู่กับตนเอง โดยหันหน้าเข้าหาธรรมชาติ
พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมเรื่องภาษี ไม่เก็บภาษีกับ SE มีผลด้านภาษีเงินได้ของกิจการและด้านการจัดซื้อจัดจ้างจากภาครัฐโดยไม่ต้องผ่าน e-bidding - ทำให้คนเริ่มเข้าใจคำว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้นและสามารถเดินหน้าได้อย่างชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากมีกฎหมายมารองรับ - ส่งผลดีเรื่องความสามารถในการรับ/ร่วมประมูลกับบริษัทเอกชนรายใหญ่ ๆ ได้ - เป็นเรื่องใหม่ที่ยังขาดองค์ความรู้ ต้องเพิ่มการเรียนรู้ - ไม่ส่งผล เพราะ ทำตามระบบและเข้าใจเรื่องเอกสารรองรับ แต่ถ้ามี พ.ร.บ. รองรับช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ

ตารางที่ 5 วิสาหกิจเพื่อสังคมมีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ลำดับที่	ประเด็นสำคัญ
1.	ไม่มีการปรับตัวมาก เพราะไม่มีการจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์
2.	เป็นงานหลักในเรื่องของ Platform การจ่ายเงินออนไลน์
3.	มีการสร้างเว็บไซต์ที่เป็น E-commerce และไปเปิดร้านใน Shopee Lazada tiktok line OA
4.	ยังไม่มีการปรับตัวมาก เพราะทีมบริหารเป็นผู้เข้ามาบริหาร ไม่ได้มีหน้าที่ทำเอง
5.	การปรับตัวในตลาด E-commerce สามารถทำกำไรได้ สะดวกในการจำหน่ายสินค้า เน้นกระจายสินค้าไปที่ CLMV และปัจจุบันมีการนำดาราชีรีส์มาช่วยประชาสัมพันธ์
6.	ใช้เทคโนโลยีในเรื่องของการเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องพันธุ์ไม้ ใช้ระบบ Scan QR code ให้คนที่เข้ามาชมดูได้สะดวกขึ้น
7.	สร้างสังคมดิจิทัลโดยประสานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องมาถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ชุมชนท้องถิ่น
8.	ปรับใช้เรื่องสินค้าและบริการมาสู่ช่องทางออนไลน์มากขึ้น วัตถุประสงค์ชัดเจนจากตัวชี้วัดของแต่ละ Platform ต่าง ๆ

9.	มีการใช้ Digital Platform ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานมากขึ้นในการเข้าถึงตลาดและประชาสัมพันธ์สินค้า
10.	พยายามที่จะทำสื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์

จากตารางที่ 1 การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมจำนวน 10 ท่าน แบ่งเป็นเพศชาย 6 ท่าน และเพศหญิง 4 ท่าน อายุระหว่าง 40 – 74 ปี อายุเฉลี่ย 53.4 ปี เป็นประธานบริษัท 3 ท่าน กรรมการผู้จัดการ 4 ท่าน นายกสมาคม 1 ท่าน ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารองค์กร 1 ท่าน และผู้จัดการงานสนับสนุน 1 ท่าน

จากตารางที่ 2 วิสาหกิจเพื่อสังคมทั้ง 10 แห่ง สร้างประโยชน์ทั้งต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการทำเกษตรอินทรีย์ และการจ้างงานในชุมชน

จากตารางที่ 3 วิสาหกิจเพื่อสังคม 6 แห่ง ใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และส่งผลต่อผลการดำเนินงาน โดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้มีการใช้หลักการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากหลักการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมหรือ CSR นั้น มีประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงเป็นการช่วยเหลือเด็กนักเรียน นักศึกษา เด็กพิเศษและผู้ด้อยโอกาสให้ได้เรียนรู้ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมากยิ่งขึ้น

จากตารางที่ 4 ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งส่งผลบวก และส่งผลลบ ในภาพรวมการส่งผลบวกเป็นเรื่องของการพึ่งพาตนเอง ส่วนด้านลบคือยอดขายที่ลดลง

จากตารางที่ 5 วิสาหกิจเพื่อสังคม 8 แห่ง มีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ในการช่วยส่งเสริมการดำเนินงาน เช่น ช่วยในการเพิ่มผลผลิตให้มีประสิทธิภาพ ช่วยถนอมแรงงาน ลดการใช้น้ำที่มากเกินไปและช่วยในการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นที่รู้จักได้ง่ายยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ปัจจุบันวิสาหกิจเพื่อสังคมสร้างประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยผู้ประกอบการได้ใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ [10] ที่อธิบายว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเป็นพันธสัญญาของบริษัทในการดำเนินการของบริษัททั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งในปัจจุบันนี้ CSR ได้มีความสำคัญมากขึ้น เพราะแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จนทำให้ทุก ๆ องค์กรทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย ต้องกำหนด CSR เป็นหนึ่งในนโยบายของธุรกิจ เนื่องจากจะส่งเสริมภาพลักษณ์ และทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ [11] ที่อธิบายว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสามารถสร้างคุณประโยชน์ในหลาย ๆ ด้านให้แก่องค์กร เนื่องจากความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรช่วยสร้างภาพลักษณ์ในด้านที่ดีต่อสังคม บริษัทที่มีบทบาทแสดงความรับผิดชอบต่ออย่างต่อเนื่อง มีโอกาสที่จะได้รับความสนับสนุนอย่างมากต่อลูกค้ามากกว่าบริษัทที่ไม่ทำอะไรเพื่อสังคม ดังนั้น ทุกๆหน่วยงานในประเทศไทย โดยเฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมควรให้ความสำคัญต่อการทำ CSR เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบริษัทและส่วนรวม

ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมองว่าปัจจัยภายนอกส่งผลต่อการดำเนินงานทั้งทางบวก และทางลบ สอดคล้องกับงานวิจัย [12] ที่อธิบายว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกมีหลักการ คือ ในการทำธุรกิจมักจะมีปัจจัย

หลายๆอย่างที่จะเข้ามากระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบกับธุรกิจ ที่จำเป็นต้องพิจารณาก่อนจะดำเนินแผนธุรกิจใด ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัย [13] อธิบายว่า ในยุคปัจจุบันการดำเนินงาน ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของปัจจัยแวดล้อม ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของทุก ๆ คน รวมถึงการดำเนินงานด้วยการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จของกิจการ นั่นคือ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมต้องมีการเตรียมพร้อมและพร้อมปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามาอาจส่งผลกระทบต่อที่เกินจะคาดเดาได้

สำหรับการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล มีผู้ประกอบการ 8 ท่าน (ร้อยละ80) มองว่า มีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบอย่างมาก ได้แก่ เรื่องของ Platform การจ่ายเงินออนไลน์ การประมูลค้าส่ง ค้าปลีก การปรับตัวในตลาด E-commerce เทคโนโลยีในการแปลภาษาสะดวกในการทำการตลาด การใช้ระบบ Scan QR code ให้คนที่เข้ามาชมดูได้สะดวกขึ้น และการสร้างสังคมดิจิทัล โดยประสานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องมาถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย [14] อธิบายว่า ในปัจจุบันความสามารถเชิงนวัตกรรมเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างความสำเร็จด้านการลงทุนใหม่ ๆ มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการที่ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมใหม่ๆ นำมาใช้ในการดำเนินงานทางธุรกิจเพื่อสร้างโอกาสให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น รวมทั้งมีโอกาสด้านการตลาดที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ชีวิตของเราง่ายขึ้น เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดต้นทุนการผลิตอีกทั้งยังเป็นช่องทางในการที่จะเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายอย่างไร้พรมแดนนวัตกรรมการจัดการธุรกิจเพื่อสังคมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลต้องคำนึงถึงระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีการติดต่อสื่อสารการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อสร้างโอกาสให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น ซึ่งผู้ประกอบการในประเทศไทยขาดความสามารถในการสร้างนวัตกรรม จึงมีความจำเป็นต้องเร่งพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรม เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้น ผู้ประกอบการเพื่อสังคมในปัจจุบันควรปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จ และช่วยให้การทำงานมีความสะดวก สามารถทำการตลาดแบบออนไลน์ ขยายตลาดได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะต่อวิสาหกิจเพื่อสังคม ผู้ประกอบการควรส่งเสริมการจัดการภายในองค์กร พัฒนาทักษะของพนักงาน พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายให้กับการทำงาน ช่วยในการถนอมคน รวมถึงได้พัฒนาตลาดออนไลน์ให้กว้างไกลมากยิ่งขึ้น

2) ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดยรัฐบาลจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ เช่น การจัดฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยให้มีความรู้/ความสามารถ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการทำงานเพื่อส่วนรวม การสนับสนุนในเรื่องของกฎหมาย เช่น การให้ความช่วยเหลือในด้านภาษีอากร และการสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนหมุนเวียน เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมนำไปพัฒนาด้านต่าง ๆ ต่อไป

3) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม หน่วยงานดังกล่าว เช่น พัฒนาจังหวัดต่าง ๆ ผู้ผลิตปัจจัยการผลิต เป็นต้น

4) ข้อเสนอแนะต่อประชาชนทั่วไป สร้างความรู้และความเข้าใจต่อวิสาหกิจเพื่อสังคมว่า การมีอยู่ของวิสาหกิจเพื่อสังคมดีต่อส่วนรวม เป็นประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาค ทั้งนี้ อาจส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักการของวิสาหกิจเพื่อสังคมไปใช้เพื่อให้ประชาชนแต่ละคนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เมื่อเกิดวิกฤติหรือเมื่อมีปัจจัยอื่น ๆ มากระทบกับตัวบุคคล

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้สามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จาก ดร.สุรนัย ช่วยเรือง อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ รวมถึงได้ให้คำชี้แนะในการปรับปรุงแก้ไขให้งานวิจัยฉบับนี้ดียิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณผู้ประกอบการเพื่อสังคมของวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้ง 10 ท่านที่ได้กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์ ซึ่งได้ให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] นันทพร ดำรงพงศ์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการเพื่อรองรับเศรษฐกิจยุคดิจิทัลในประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*. 11 (1). มกราคม – มิถุนายน.
- [2] Austin, J., Stevenson, H. and Wei-Skillern, J. (2006). *Social and commercial entrepreneurship: Same, different, or both?*. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(1), 1-22.
- [3] บุญทวรรณ วิงวอน. (2555) . *ศักยภาพชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง*. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง:ลำปาง. DOI:
https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/LPRU.res.2012.2
- [4] บานชื่น นักการเรือน. (2559). การพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารสิทธิธรรมปริทรรศน์*. 17(2). กรกฎาคม - ธันวาคม.
- [5] ชลิต โรจนานนท์. (2558) เศรษฐกิจชุมชน ใครคิดว่าจะไม่สำคัญ, *วารสารการเงินการคลัง*, 82 (ตุลาคม - ธันวาคม). กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.
- [6] วิภาภรณ์ ชัยรัตน์. (2560). รูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมของรัฐบาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน. จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/wpa_8229.htm
- [7] เกวลิน มะลิ. (2557). กิจกรรมเพื่อสังคมในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา. 1,2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557): 104.
- [8] เกรียงไกร ทรัพย์แสนมาและบรรพต วิรุณราช. (2562). *ปัจจัยแห่งความสำเร็จของบริษัทประชารัฐรักษามัคคีวิสาหกิจเพื่อสังคม (ประเทศไทย) จำกัด ในประเด็นเศรษฐกิจฐานราก*. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์. 14 (2) กรกฎาคม - ธันวาคม 2562.
- [9] นารินทิพย์ ท่องสายชล. (2563). Digital Economy เศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. จาก <https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/121-digital-economy-new-way-to-drive-thai-economics>

- [10] วนัสรา จันทร์กมล และคณะ. (2565). เจาะไขความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*. 9 (1) January-June 2022.
- [11] พิมพ์พร ภูทองประเสริฐ (2563). ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจเพื่อความยั่งยืนของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- [12] ปรีดี นกุลสมปรารถนา. (2563). รู้จักประเภทของกิจการเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility). จาก <https://www.popticles.com/branding/types-of-csr/>
- [13] มณีรัตน์ จันทร์หิ้วและคณะ. (2565). การพัฒนากรอบแนวคิดทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย. *วารสารรัฐศาสตร์ภาคย์*. 16 (48) กันยายน – ตุลาคม 2565.
- [14] ศิรินทิพย์ กุลจิตรตรี, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ (2563). นวัตกรรมการจัดการธุรกิจเพื่อสังคมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*. มหาวิทยาลัยเกริก ศูนย์วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อการศึกษา ร้อยเอ็ด. 4(3) กันยายน-ธันวาคม.

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์ต้นจาก ตำบลเสื่อหึ่ง
อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
Local Wisdom for the Nipa Palm Utilization
At Suea Hueng Subdistrict, Chaian Yai District,
Nakhon Si Thammarat Province

ปาไลตา คำสุวรรณ¹ และ ศศิธร โคสุวรรณ²
Palita Camsuwan¹ and Sasithon Kosuwan²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์ต้นจาก ตำบลเสื่อหึ่ง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์ต้นจาก ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้รู้ด้านต้นจาก เจ้าของไร่จาก จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า ต้นจากมีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ทางตรง คือ การนำไปใช้ในครัวเรือน การจักสาน ประดิษฐ์ของใช้ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งการใช้ประโยชน์ต้นจากในรูปของภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ ยอดจากนำมาสานเป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับตักน้ำ ที่เรียกว่าหมาจาก หรือสานเป็นหมวกไว้กันแดดกันฝน ที่เรียกว่า เปี้ยว นอกจากนี้ น้ำหวานจาก สามารถแปรรูปให้อยู่ในรูปผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ทั้งน้ำตาลจาก น้ำผึ้งจาก หรือแม้แต่ น้ำส้มจาก ประโยชน์ทางอ้อม เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ป้องกันการพังทลายของตลิ่ง เกิดตะกอนดินสะสมทำให้แผ่นดินงอก ช่วยรักษาระบบนิเวศและสมดุลธรรมชาติ ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์จากต้นจาก จึงเป็นสิ่งที่ยังคงมีคุณค่าและมูลค่าแก่คนในชุมชน ควรสร้างความตระหนักรู้ถึงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตของคนกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในการใช้ประโยชน์ในอนาคต เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ต้นจากแก่คนรุ่นหลังต่อไป

คำสำคัญ: การใช้ประโยชน์, ต้นจาก, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹ นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการภูมิวัฒนธรรม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 10110

² อาจารย์ประจำ, วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 10110

¹ Student, Geo - Cultural Management, Bodhivijjalaya College, Srinakharinwirot University, Bangkok,10110

² Lecturer, Bodhivijjalaya College, Srinakharinwirot University, Bangkok,10110

* Corresponding author: ศศิธร โคสุวรรณ E-mail: sasithon@g.swu.ac.th

Abstract

This research is qualitative research with the objective of studying local wisdom in the utilization of the Nipa palm in Sua Heung Subdistrict, Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province. The research tools include interviews with local community leaders, village sages, and farmers, totaling 30 individuals. The study found that people in the community utilize the Nipa palm in almost every household. Most of them engage in activities that generate household income, such as processing Nipa palm syrup into sugar, honey, and orange. Additionally, different parts of the Nipa palm are used in daily life, such as weaving the top of the Nipa palm to create dippers for fetching drinking water or for use during bathing, as well as weaving hats for sun protection. In terms of food, various parts of the Nipa palm are utilized. For instance, the old Nipa palm is used in coconut milk curry, the young Nipa palm is used as a vegetable in side dishes, and the child Nipa palm is used as a dessert snack. The leaves of the Nipa palm can also be used to make desserts. These practices have been passed down from generation to generation within the community, ensuring that these lifestyles and uses endure locally. In addition to the utilization of the Nipa palm for economic purposes, the community also values its cultural significance. The local wisdom surrounding the Nipa palm reflects the deep connection between the people and their environment. By passing down this knowledge to their children, they ensure that the traditions and practices associated with the Nipa palm will be preserved for future generations.

Keywords: Local wisdom, Nipa palm, Utilization

บทนำ

ต้นจาก (Nipa fruticans Wurmb) จัดเป็น พืชตระกูลปาล์ม [2] ที่ขึ้นบริเวณป่าชายเลนชั้นใน โดยจะขึ้นกระจัดกระจายบริเวณปากแม่น้ำและริมสองฝั่งคูคลองที่น้ำทะเลขึ้นถึง หรือบริเวณน้ำกร่อยสามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินเลนค่อนข้างแข็ง และเหนียวจัด ทนต่อความเค็มของดิน น้ำและแสงแดดได้ดี [7] ต้นจากเป็นพืชทนเค็ม ทนต่อความแห้งแล้ง โตเร็ว รากลึก ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และความชุ่มชื้นให้กับดิน [9] ต้นจากมีลำต้นอยู่ใต้ดินเป็นกลุ่มกอ เรียกว่า “หินจาก” มีใบแทงขึ้นมาเป็นกอ ใบเป็นใบประกอบขนาดใหญ่มีใบย่อยเรียงคล้ายขนนก ดอกมีสีเหลืองสด ช่อดอกเรียกว่า “นกจาก” เป็นวงแหวนออกมาระหว่างกาบใบที่อยู่ใต้ดิน เรียกว่า “พอนจาก” ผลมีสีน้ำตาลเข้มเปียกรวมกันเป็นกระจุกเรียกว่า ทะลาย หรือ “โหม่งจาก” ต้นจากขยายพันธุ์โดยการแตกหน่อจาก กอหนึ่งเป็นอีกกอหนึ่ง ขยายพันธุ์โดยเมล็ด ซึ่งเมื่อผลแก่จัดจะหลุดร่วงจากทะลายลอยตามน้ำไปติดตามตลิ่งหรือหาดเลนแล้วแตกหน่องอกรากเติบโตเป็นต้นใหม่ได้ ต้นจากจะออกลูกเมื่ออายุ 4-5 ปี และสามารถปาดวงหรือ เรียกว่า “ปาดตาล” เพื่อนำน้ำหวานมาทำเป็นน้ำตาลจาก ซึ่งให้ผลผลิตได้ดีเมื่ออายุประมาณ 6-7 ปี

การเจริญเติบโตของต้นจาก อาจขึ้นเดี่ยว ๆ หรือหนาแน่นเป็นสังคมพืชต้นจาก ในประเทศจีนมักพบเป็นกลุ่ม มองเห็นคล้ายป่าที่มีใบสีเขียวจัดสูง 4-7 เมตร การที่ผลจาก มีน้ำหนักเบาและลอยน้ำได้เป็นการช่วย

ในการแพร่กระจายของต้นจาก การเจริญเติบโตของต้นอ่อนในขณะที่ผลยังติดอยู่บนต้น ก็น่าจะเป็นกลไกสำคัญ ในการช่วยให้ผลจาก หลุดจากก้านจากที่เกาะอยู่ได้ง่ายขึ้นเพราะการเจริญของยอดอ่อน (plumule) จะช่วยดันผลจาก หลุดจากก้านได้ เนื่องจากยอดอ่อนของจาก แข็งมาก นอกจากนี้จาก ยังมีความสามารถ ในการขยายพันธุ์โดยการแตกกิ่งของลำต้นใต้ดินเป็นตัวอย่างของพันธุ์พืชป่าชายเลนที่ขยายพันธุ์โดยไม่อาศัยเพศ ซึ่งแตกต่างจากพันธุ์พืชป่าชายเลนชนิดอื่น แม้จากจะมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่จะถูกทำลายได้ง่ายถ้ามี ผลขนาดเล็ก แต่สังคมพืชต้นจาก จะฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วในสภาพที่ไม่ถูกรบกวน [5]

ต้นจากในจ.นครศรีธรรมราช โดยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ตั้งแต่อ่าวปากพนังไปจนถึง พรุควนเค็ง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช มีแม่น้ำสายหลักคือ แม่น้ำปากพนัง ซึ่งมีคูคลองสาขามากมายบริเวณที่ อธิพิลของน้ำเค็มเข้าถึงจะพบ ต้นจากขึ้นอยู่กระจายสองฝั่งแม่น้ำและลำคลองสาขา ซึ่งจะพบหนาแน่นแถบ อ.ปากพนัง อ.เชียรใหญ่ และ อ.หัวไทร [1] ทั้งนี้ตำบลเสื่อหิง เป็นท้องที่หนึ่งในอ.เชียรใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช โดยแต่เดิมประชาชนในพื้นที่มีอาชีพทำนา และทำสวนปาล์มน้ำมัน ส่วนอาชีพเกี่ยวกับต้นจาก เป็นรายได้รอง แต่ปัจจุบันในพื้นที่ตำบลเสื่อหิง มีการขยายพื้นที่เพื่อทำนากุ้ง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสียจากนาุ้ง ทำให้ทำนาไม่ได้ผล เพราะดินเริ่มเค็ม [8] ทำให้เกษตรกรในชุมชนเสื่อหิง กลับมาประกอบอาชีพจากต้นจาก ซึ่งเป็นพืชที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยต้นจากจะโตได้ดีในพื้นที่ดินเค็ม ดินกร่อย ที่เป็นโคลนตม ริมแม่น้ำ ลำคลองที่มีน้ำท่วมถึงตลอดเวลา การเจริญเติบโตของต้นจากในพื้นที่ต.เสื่อหิง พบต้นจากขึ้นปะปนกับพันธุ์ไม้อื่นๆ เช่น สมอทะเล โพทะเล ฝาด ปอทะเล ลำพู หลุมพอทะเล เหงือกปลาหมอดอกม่วง [3]

ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ต้นจากมีมาช้านาน ดังสำนวนไทยคำว่า “ร้อนดับแตก” ซึ่งเป็นคำโบราณที่มา จากวิถีชีวิตคนไทยนำไปใช้เปรียบเทียบกับอากาศร้อนจัด เนื่องจากสมัยก่อนคนไทยใช้ “ดับจาก” มุงหลังคา เมื่อเวลาดับจากเหล่านี้โดนความร้อนแผดเผาไปที่ใบจากที่ถูกเย็บเรียงติดๆ กัน มันจะเกิดอาการกรอบ และม้วนตัว หรือโก่งตัวเปียดกันระหว่างใบในดับ ทำให้เกิดเสียงดัง “เปรี๊ยะๆ”จนสามารถได้ยินคนโบราณ เรียกอาการนี้ว่า “ร้อนดับแตก” หมายถึง “อากาศและแดดร้อนมากจนดับจากแตก” ดังนั้น คนโบราณจึงเอามาเป็นตัววัดว่า ถ้าวันไหนได้ยิน หรือรู้สึกดับที่มุงหลังคาบ้านแตกดังเปรี๊ยะเมื่อไร วันนั้นจะถือว่าอากาศร้อนสุดๆ จากข้อความ ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของ “ต้นจาก”ที่เป็นพืชที่อยู่คู่คนไทยมาช้านาน ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน การใช้ประโยชน์ต้นจากในชีวิตประจำวันจะพบเห็นได้น้อย แต่ในอดีตต้นจากมีประโยชน์ที่สามารถนำมาใช้ได้ มากมายทั้งของกินและของใช้ [4] ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์ต้นจาก จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะ ต้นจากเป็นพรรณไม้ชายเลนที่ใช้ประโยชน์ได้ในทุกๆ ส่วนเหมือนมะพร้าว ไม้ และกล้วย ทั้งยังมีคุณค่ากับระบบ นิเวศวิทยาและวิถีชีวิตของคนริมแม่น้ำ [7] ซึ่งภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ต้นจาก พบการใช้ประโยชน์อยู่บ้างใน พื้นที่ แต่ไม่มีรายงานการวิจัยอย่างเป็นระบบ มีเพียงการบอกเล่าต่อๆ กันมา และไม่มีกรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์ต้นจาก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเชิงลึกเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่า ของต้นจาก ที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนและการใช้ประโยชน์ต้นจากอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์ต้นจาก ในตำบลเสื่อหิง อำเภอ เชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

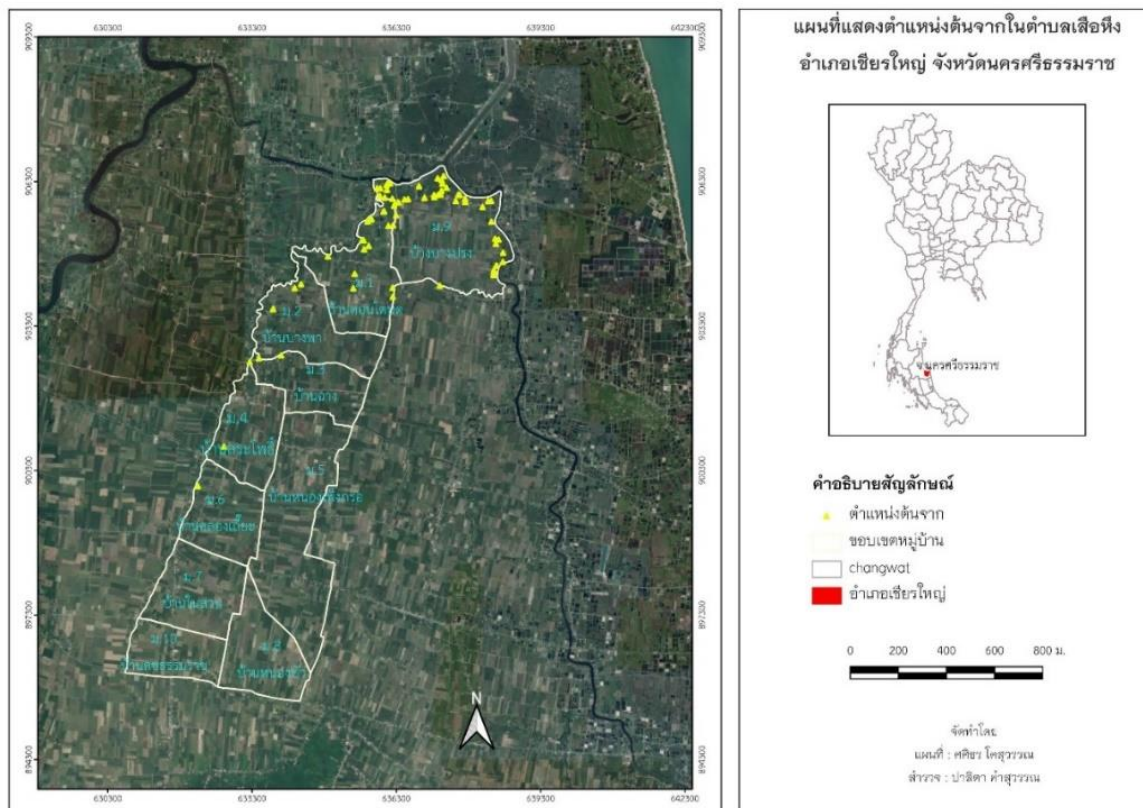
ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งใช้การวิจัยฐานชุมชน (Community based research) เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อร้อยเรียงเรื่องเล่าเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ “ต้นจาก” ในพื้นที่ตำบลเสื่อหิง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ใช้ประโยชน์ต้นจากโดยตรง ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวน 30 คน (ปราชญ์ชาวบ้าน 5 คน ผู้นำชุมชน 10 คน และกลุ่มชาวบ้านเป็นเจ้าของไร่จากหรือผู้มีหน้าที่ดูแลไร่จาก 15 คน) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เครื่องกำหนดตำแหน่งบนพื้นผิวโลก (GPS) เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยวิธีการถอดคำสัมภาษณ์ แล้วบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis technique) ประกอบบริบทและสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์แล้วนำเสนออย่างเป็นระบบเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการศึกษา โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทของพื้นที่และการกระจายตัวของต้นจากโดยใช้ GPS บันทึกพิกัดทางภูมิศาสตร์และจัดทำแผนที่โดยใช้โปรแกรม QGIS บริเวณ ตำบลเสื่อหิง และขั้นตอนที่ 2 ศึกษารวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการการใช้ประโยชน์ต้นจากในพื้นที่ตำบลเสื่อหิง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัย

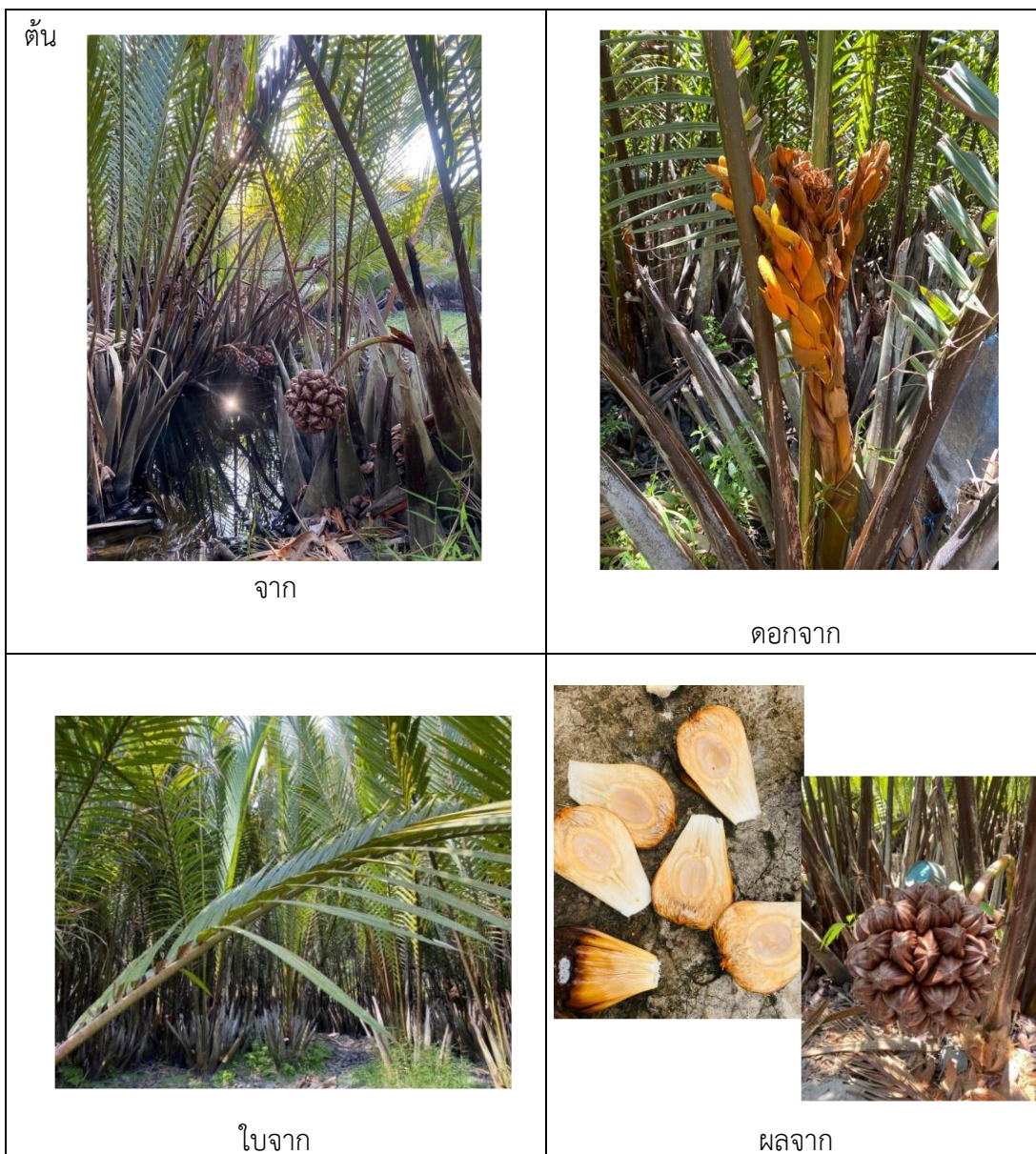
การกระจายตามพื้นที่ของต้นจาก พบว่ากระจายในพื้นที่หมู่ 9 บ้านบางปรุงเป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 63.38 พบขึ้นกระจายในหมู่ 1 บ้านดอนโสด ร้อยละ 23.94 และพบกระจายในหมู่อื่นๆ บ้างเล็กน้อย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงตำแหน่งต้นจากในตำบลเสื่อหิง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์ดินจาก การใช้ประโยชน์ดินจากในพื้นที่ พบว่า ทั้งตำบลเสื่อหึ่ง มีการนำส่วนต่างๆ ของดินจากไปใช้ประโยชน์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ดินจากอย่างคุ้มค่าทั้งทางตรง และทางอ้อม ดังนี้

ตารางที่ 1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์ดินจากทางตรง

ยอดจากของต้นจากใช้ฆวนบุหรี โดยการสับยอดจากออกทีละใบ จากโคนถึงปลายและดิ่งก้านจากตรงกลางออก นำไปตากแดดจนแห้ง จากนั้นลอกเยื่อบางๆ เหมือนฟิล์มออก พับประมาณ 3 นิ้ว ไปเรื่อย ๆ จนหมด 1 ใบ แล้วใช้มีดตัดหัวตัดท้าย ฆวนกับยาเส้นเป็นยาสูบ

ภาชนะตักน้ำ (หมาจาก) ตัดยอดจากและสับออกทีละใบ นำยอดจากที่ตัดออกไปตากแดดจนแห้ง และนำยอดจากมาฆวน เสียบยอดจากต่อยอดจาก ไปเรื่อย ๆ มัทรอบบริเวณปลายยอดจากทั้งสองด้านโดยใช้ก้านจากนำด้านทั้งสองที่รวบแล้ว มาไขว้เข้าหากันจากนั้นมัดด้วยก้านจากให้แน่น ใช้มีดสับปลายจากที่รวบแล้วให้เท่ากันเพื่อความสวยงาม นำไปทดลองโดยการใส่ น้ำ

ใบแกใช้ทำดับจากมุงหลังคาหรือกันฝาบ้าน นำใบจากแก่มาตากแดด และนำทางจากมาตากแดดจนแห้ง นำทางจากมาผ่าเป็นเสี้ยวเล็กๆ นำใบจากแก่มาพับระหว่างทางจาก โดยใช้ทางจากที่ตัดเป็นเสี้ยวเล็กๆมาเย็บติดกัน ทำไปเรื่อย ๆ จนสุดปลายของทางจาก เสร็จแล้วนำมาตากแดดให้แห้งจากสีเขียวเป็นสีน้ำตาลอ่อน

หมวก (เปียว) ใช้ใบจากอ่อนมาตากแดดพอประมาณ ไม่ถึงกับแห้ง จากนั้นนำใบอ่อนมาไขว้ต่อๆ กัน และใช้ใบลานแห้งยึดไว้พอประมาณ ใช้เข็มที่ร้อยด้วยเชือกไนลอนเย็บบนหัวหมวก และเย็บรอบๆ ให้เป็นหมวก ส่วนปลายหมวกใช้หวายยึด และเย็บให้แน่นเพื่อความแข็งแรง จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน พบว่า “หมาจาก หรือเปียว ปัจจุบันเริ่มเลือนหายไปจากชุมชน ซึ่งมีบ้างแต่ไม่มากเหมือนเมื่อก่อน”

ยอดจากนำมาห่ออาหาร เรียกขนมปิด เป็นข้าวเหนียวมูนด้วยกะทิ ห่อด้วยยอดจาก นิยมรับประทานกับน้ำชา กาแฟในตอนเช้า หรือใช้ในงานทำบุญต่างๆ เช่น งานบวช งานวัด งานทำบุญบ้าน “คนในชุมชนส่วนใหญ่ทำอาหารด้วยวัตถุดิบจากต้นจากอยู่ตลอด ทั้งของคาวและของหวาน ถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน”

การใช้ประโยชน์วงจาก ได้แก่ น้ำตาลจาก น้ำส้มจาก และน้ำผึ้งจาก เป็นรายได้หลักของคนในตำบล จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน พบว่า ผลผลิตที่ได้จากวงจาก จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อเพื่อนำไปผลิตสุรา และสำหรับการทำอาหาร โดย วงจาก สามารถขายได้ปีละ 1,500 บาท และขายเป็นกระปุกละ 60 บาท ส่วนน้ำส้มจาก จะขายเป็นแกลลอนละ 100 บาท และขายเป็นขวดขวดละ 30 บาท รวมถึงน้ำผึ้งจาก ใช้สำหรับการประกอบอาหาร เช่น การทำขนมลา ทำให้รสชาติที่หอมหวาน โดยจะขายขวดละ 60 บาท แต่ผลผลิตก็มีภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์แตกต่างกัน ดังนี้

น้ำส้มจาก ใช้ประโยชน์จากวงจาก โดยการตัดวงให้โค้ง รอบแรกตีวงจาก 3 วัน วันละครั้ง ครั้งละ 4 - 10 ครั้ง จากนั้นเว้น 3 วัน รอบที่สอง ตีวงจาก 3 วัน เว้น 9 วัน ตีครั้งละ 50 ครั้ง วันที่ 9 ให้ตัดทะลายจากออก จากนั้นนำกระบอกมารองน้ำจาก วันถัดไปเก็บน้ำจากที่รองไว้และทำการปาดหน้าวงจากด้วยมีด นำน้ำจากที่ได้มาเก็บไว้ในถังพลาสติก โดยกรองด้วยมุ้งไนลอนปิดฝาให้แน่น จนกว่าจะเปรี้ยว และทุกวันจะต้องตักฟองหรือเปลือกจากออก

น้ำผึ้งจาก ทำการตัดวงจากให้โค้ง รอบแรกตี 3 วัน ตีครั้งละ 4-10 ครั้ง เว้น 3 วัน รอบสองตี 3 วัน เว้น 9 วัน ตีครั้งละ 50 ครั้ง วันที่ 9 ให้ตัดทะลายจากออก นำไม้เคี่ยม ใส่ในกระบอกและมารองน้ำจาก วันถัดไปเก็บน้ำจากที่รองไว้และทำการปาดหน้าวงจากด้วยมีด นำน้ำหวานจาก กรองลงในกระโถที่ตั้งไฟ ใช้ทัพพีกวนไปเรื่อยๆ จนกว่าน้ำหวานจาก จะเปลี่ยนสีและเริ่มข้น เมื่อเคียวจนเป็นน้ำผึ้งแล้ว พักไว้ให้เย็นนำกรวยมารองใส่ขวด

น้ำตาลจาก ลักษณะการทำเช่นเดียวกับการทำน้ำผึ้งจาก แต่จะต่างกันที่เมื่อนำน้ำหวานจากกรองลงในกระโถแล้ว ให้กวาดฟองออกด้วยที่กวาดเปลือกจาก ใช้ไฟแรงให้เดือดตลอดเวลา นำที่ครอบไม้ไผ่มาวางไว้ตรงกลางกระโถ รอจนน้ำหวานจากเหนียว ใช้วงขัดกระโถรอบๆ จากนั้นยกลงมาวางไว้เพื่อทำการโสม (การทำให้เย็น) ใช้ไม้โสมยกขึ้นลงไปมาจนกว่าน้ำตาลจากจะเหนียวเท่าที่ต้องการ พักไว้จนเย็นปิดด้วยถุงให้แน่น

ประโยชน์ทางอ้อม

สังคมพืชต้นจากมีการใช้ประโยชน์ทางอ้อม คือ ช่วยลดอุณหภูมิของน้ำในการอนุบาลสัตว์น้ำ ป้องกันการพังทลายของตลิ่งสำหรับบ้านเรือนที่ปลูกสร้างใกล้ริมน้ำ ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และความชุ่มชื้นของดิน และเป็นดัชนีชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ นอกจากนี้ต้นจากขึ้นปะปนกับต้นตาตุ่ม ตีนเป็ด ลำพู ปอทะเล ประทล และโกงกาง [7] ซึ่งสังคมพืชเหล่านี้ส่งผลต่อระบบนิเวศ และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ เกิดเป็นสายใยอาหาร (food web) เกิดเป็นระบบนิเวศธรรมชาติที่ซับซ้อนมีความเชื่อมโยงกันของสิ่งมีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกันในพื้นที่ริมน้ำ

ตารางที่ 2 ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ต้นจาก

 <p>ขนมปัด</p>	 <p>หมาจาก</p>	 <p>ใบจากมวนสุบยา</p>
 <p>เป็ยว ลักษณะเป็นหมวก ทางจากแก่</p>	 <p>ขนมจาก</p>	 <p>ตับจาก</p>
	 <p>ไม้กวาดทำจากทางอ่อนต้นจาก</p>	 <p>เสวียนหม้อหรือกันหม้อ</p>

 <p data-bbox="321 541 456 575">ลูกจากอ่อน</p>	 <p data-bbox="721 583 899 617">ลูกจากลอยแก้ว</p>	 <p data-bbox="1154 583 1273 617">ลูกจากแก่</p>
 <p data-bbox="224 1003 558 1045">น้ำตาลใช้สำหรับในการทำสุรา</p>	 <p data-bbox="753 1056 867 1089">น้ำส้มจาก</p>	 <p data-bbox="1159 1056 1273 1089">น้ำผึ้งจาก</p>

อภิปรายผล

ปัจจุบันในพื้นที่ตำบลเสื่อหิง อำเภอลำลูกกา จังหวัดนครราชสีมา พบการกระจายของต้นจากตามพื้นที่ต่างมีความหนาแน่นแตกต่างกัน โดยเฉพาะหมู่บ้าน 9 และหมู่ 1 ต้นจากมีการเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ป่าที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้มาก ส่วนใหญ่ขึ้นในป่าชายเลนที่เป็นระบบนิเวศน้ำกร่อย ต้นจากทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ ชาวบ้านเรียกว่า “ป่าจาก” การขึ้นกระจายของต้นจากในตำบลเสื่อหิงก่อให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ต้นจากเป็นพืชที่สามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ทั้งการเป็นอาหาร เครื่องดื่ม ภาชนะจักสาน และของใช้ในครัวเรือน การรักษาระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ อีกมาก สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณค่าในการรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนไทยในพื้นที่ และช่วยสืบทอดภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากต้นจากมาอย่างยาวนาน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ [1] การสืบทอดภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ต้นจาก โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการทำไร่จากของชาวบ้านขนาดที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่ทำตามแบบอย่างและปฏิบัติสืบต่อกัน ถ้าเปลี่ยนขั้นตอนหรือทำไม่ถูกวิธีก็ไม่สามารถทำให้ต้นจากมีน้ำหวานได้ การใช้ประโยชน์ต้นจากยังก่อให้เกิดคุณค่าต่อชุมชนในด้านต่างๆ คุณค่าด้านภูมิปัญญา ก่อเกิดการสืบสาน สืบทอดประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมกันมาเป็นเวลานาน และสอดคล้องกับ [6] ศึกษาการใช้ประโยชน์ต้นจากบริเวณทะเลสาบสงขลา ต.ป่ากรอ และ ต.ชะแล้ อ.สิงหนคร จ.สงขลา พบว่า ประชาชนทุกกลุ่มตระหนักถึง

ความสำคัญของต้นจาก มีการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ตั้งแต่อดีตต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ต้นจากมีประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ทางตรงคือ การนำไปใช้จักสาน ประดิษฐ์ของใช้ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร และเครื่องดื่ม ในอดีตมีการทำน้ำตาลจาก ประโยชน์ทางอ้อม คือเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ป้องกันการพังทลาย ของตลิ่ง เกิดตะกอนดินสะสมทำให้แผ่นดินงอก ช่วยรักษาระบบนิเวศและสมดุลธรรมชาติ ดังนั้นภูมิปัญญาจึง เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กรุ่นใหม่ได้รู้จักสิ่งของใช้ในอดีต ถึงแม้ในอนาคตอาจจะหายไปแล้วก็ตาม แต่ยังคงเป็นที่รู้จักเพราะมีคนสืบสานภูมิปัญญาเหล่านี้ คุณค่าด้านเศรษฐกิจในชุมชน ครอบครัวถือเป็นหน่วยการผลิต คนใน ครอบครัวร่วมกันทำงานโดยไม่ต้องจ้างแรงงานเพิ่มเติม ชาวบ้านช่วยเหลือส่งเสริมหรือเข้ามาช่วยในการผลิต ทั้งนี้ ยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในครอบครัวและคนในชุมชนต่างร่วมกันแสดงความคิดเห็น และนำสิ่งที่ได้มา ปรับปรุงก่อให้เกิดความหลากหลาย ที่มุ่งเน้นที่จะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น ผ่านกระบวนการพูดคุยเสนอแนะ ทำให้ชุมชนนี้ได้พัฒนาเศรษฐกิจอยู่ตลอด คุณค่าด้านอาหาร ด้วยการใช้วัตถุดิบจากต้นจาก ทำให้ได้กลิ่นไอ ความเป็นธรรมชาติปะปนอยู่ วัฒนธรรมด้านอาหารเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความรู้และภูมิปัญญาของคนในชุมชน อาหารสามารถบอกได้ถึงการพัฒนา ความคิด ความใส่ใจและก่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชนขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางการแปรรูปน้ำหวานจากต้นจาก และหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากต้นจาก
2. ควรมีการวิจัยคุณค่าและโภชนาการของน้ำตาลจาก น้ำผึ้งจาก และน้ำส้มจาก เพื่อให้อาชีพและ ภูมิปัญญาเหล่านี้ได้อยู่คู่กับชุมชนไปอย่างยาวนาน
3. ควรมีการการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เกี่ยวกับภูมิปัญญาของคนในชุมชนกับต้นจาก

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2553). *การจัดการป่า จากในลุ่มน้ำปากพนัง*. สืบค้นจาก <https://www.dmcr.go.th/detailLib/1969>
- [2] นพรัตน์ บำรุงรักษ์. (2540). *การศึกษาด้านนิเวศวิทยา ประโยชน์การใช้สอย และการขยายพันธุ์ต้นจากในพื้นที่ ลุ่มน้ำปากพนัง จ.นครศรีธรรมราช*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- [3] นริศ แก้วศรีนวล. (2539). *การจัดการไร่จาก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา). สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- [4] บุญยอด ศรีรัตนสรณ์, และวงเดือน ไม้สนธิ. (2566). ภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์ต้นจากในพื้นที่จังหวัด ฉะเชิงเทรา. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 8(1), 41-55.
- [5] วงจันทร์ วงศ์แก้ว. (2540). *ศักยภาพของจาก (Nupa fruticans Wurm) ในการอนุรักษ์ชายฝั่ง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กองโครงการและประสานงานวิจัย.
- [6] สมบูรณ์ ประสงค์จันทร์, นพดล โปษกาเนิด, กิตติ พิมเสน, เสริมศักดิ์ สัญญาโณ, ทิพย์ทิศา สัมพันธ์มิตร, และ จำนง ฐานะพันธุ์. (2553). การใช้ประโยชน์ต้นจากบริเวณทะเลสาบสงขลา ตำบลปากกรอและตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 1(1), 67-76.
- [7] สนิท อักษรแก้ว. (2541). *ป่าชายเลน: นิเวศวิทยาและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

- [8] องค์การบริหารส่วนตำบลเสื่อหิง. งานนโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล. (2561). *แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ.2561-2564)*. สืบค้นจาก https://www.saerhung.go.th/datacenter/doc_download/a_070617_130236.pdf
- [9] Moge, J., Seibert, B., & Smits, W. (1991). Multipurpose palms: the sugar palm (*Arenga pinnata* (Wurmb) Merr.). *Agroforestry Systems* 13, 111-129.

“**นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์
ทศวรรษที่พัฒนาสังคม**”

psulaw.psu.ac.th/conference